

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tülay BÜYÜKASAR

**Hukuk Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi. Aslıhan ÖZTEZEL

Eylül, 2018

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tülay BÜYÜKASAR
(Y1512.230004)**

**Hukuk Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi. Aslıhan ÖZTEZEL

Eylül, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1512.230004** numaralı öğrencisi **Tülay BÜYÜKASAR**'ın "**İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 20.07.2018 tarih ve 2018/21 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *uydurulmuş* ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :18/09/2018

1)Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan ÖZTEZEL

2) Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Evrim KERMAN

3) Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KORKMAZ

[Handwritten signatures of the three jury members: Aslıhan Öztez, Evrim Kerem, and İbrahim Korkmaz, each followed by a dotted line for the name.]

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İntihara Yönlendirme Suçu” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (18/09//2018)

Tülay BÜYÜKASAR

ÖNSÖZ

İnsanlığın varoluşundan beri intihar olgusunun var olduğu bilinmektedir. İnsanın kendisini öldürmesi şeklinde tanımlanabilen intihar gerek toplumsal, gerek psikolojik, gerek hukuksal, gerekse kriminolojik yönden ciddi bir problemdir. Bu nedenle, intiharın psikolojik, biyolojik ve sosyolojik boyutları incelenmiştir. İntihar kavramı suç olarak sayılmaktan çıkarıldıktan sonra yaşam hakkının önemi sebebiyle intihara yardım niteliği taşıyan fiillerin cezalandırılması için ülkeler kendi iç hukuklarında düzenlemeye giderek intihara yönlendirme suçunu kanun kapsamlarına almışlardır. Bunun yanı sıra intihara yönlendirme fiili ile aynı olmamakla beraber kişilerin yaşam hakkıyla ilgili olması sebebiyle ötanazi, hekim yardımlı intihar ve talep üzerine öldürme eylemleri çalışmamızda Türk hukuku, mukayeseli hukuk ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bağlamında değerlendirilmiştir. Son olarak çalışmada konuya ilişkin değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmam süresince bana değerli görüşleri ile katkıda bulunan saygıdeğer hocam Dr. Aslıhan ÖZTEZEL'e; her zaman yanımda olan aileme; çok teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Eylül, 2018

Tülay BÜYÜKASAR

(Avukat)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
2. İNTİHAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	5
2.1 İntihar Kavramı	5
2.2 Tarihsel Gelişim	7
2.3 İntiharın Diğer Çeşitli Bilim Dalları ile İlişkisi ve İntihar Nedenleri	10
2.3.1 İntiharın psikolojik boyutu	12
2.3.2 İntiharın biyolojik boyutu	13
2.3.3 İntiharın sosyolojik boyutu	15
2.3.3.1 Töre ve mahalle baskısına bağlı intihar	17
2.3.3.2 Toplu intiharlar	19
2.3.3.3 İntihar bombacıları	20
3. İNTİHARA YÖNLENDİRMENİN DİĞER BENZER FİİLLERDEN FARKI.....	23
3.1 Ötanazi	23
3.1.1 Aktif ötanazi.....	27
3.1.2 Pasif ötanazi	28
3.1.3 Dolaylı ötanazi	30
3.1.4 Hekim yardımlı intihar	31
3.1.5 Mukayeseli Hukuk	33
3.1.5.1 Amerika Birleşik Devletleri'nde	33
3.1.5.2 Kıta avrupası hukukunda.....	34
3.1.5.3 İnsan hakları bakımından ötanazi.....	38
3.2 Talep Üzerine Adam Öldürme	45
4. MUKAYESELİ HUKUKTA İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU	49
4.1 Kıta Avrupası Hukuku'nda	49
4.2 ABD'de	53
4.3 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde.....	54
5. TÜRK HUKUKU'NDA İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU	57
5.1 765 Sayılı TCK Düzenlemesi.....	58
5.1.1 Hareket	59
5.1.2 İlliyet bağı	60
5.1.3 Netice	61
5.1.4 Hukuka uygunluk nedenleri	61
5.1.5 Manevi unsur.....	61
5.1.6 Suça tesir eden sebepler	62
5.1.7 İctima ve İştirak	62

5.1.8 Müeyyide.....	63
5.2 5237 Sayılı TCK Düzenlemesi	63
5.2.1 Hukuken korunan yarar	64
5.2.2 Suçun unsurları.....	65
5.2.2.1 Maddi unsur.....	66
5.2.2.2 Manevi unsur.....	84
5.2.2.3 Suça tesir eden nedenler	85
5.2.2.4 Kusurluluk.....	88
5.2.2.5 Hukuka uygunluk sebepleri.....	89
5.2.3 Suçun özel görünüş halleri	90
5.2.3.1 Teşebbüs.....	90
5.2.3.2 İştirak.....	92
5.2.3.3 İçtima.....	94
5.3 İntihara Yönlendirme Suçunun Muhakemesi ve Suçun Yaptırımı.....	95
5.4 Zamanaşımı	98
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	99
KAYNAKLAR.....	105
ÖZGEÇMİŞ.....	111

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
A.Y	: Anayasa
Bknz.	: Bakınız
ECHR	: European Court of Human Rights
et. al.	: ve diğerleri
İHAK	: İnsan Hakları Avrupa Komisyonu
İHAM	: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
m.	: madde
MS	: Milattan sonra
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TeMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
s.	: sayfa
ss.	: sayfa sayısı
vb.	: ve benzeri

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

ÖZET

Türk Anayasasının 17/1. maddesinde herkesin; yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme imkânına sahip bulunduğu belirtilmiştir. Kimsenin yaşama hakkı ihlal edilemez. İhlaller, Türk Ceza Kanunu gereğince cezalandırılmaktadır.

Yaşama hakkı, kişinin sahip olduğu temel haklardan biridir. Ancak kişinin kendi yaşamına kendi ihlali yasalarla önlenemez. Bu nedenle intihar yaşamamak hürriyetinin bir uzantısıdır.

İnsanlar bir takım sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik, sağlıksal zorluklarla karşılaşabilmektedirler. Kişilerin bu sıkıntıları, ruhsal dengelerine yansiyarak, kendilerine ıstırap veren dünyalarından kurtulma isteğine dönüştüğünde de intihar olgusu ortaya çıkar.

İntihar uzun zaman önce suç olarak kabul edilmekteydi. Modern ceza hukuku ile intihar suç olmaktan çıkmış ancak intihara yönlendirme suç olarak düzenlenmiştir.

İntihara yardım, ikna, teşvik, azmettirme ve yönlendirme eylemlerinin suç olarak sayılmasında ki temel amaç, kişinin yaşam hakkına yönelik dışarıdan gelen bir müdahalenin ve suç teşkil eden bir eylemin cezasız kalmamasının amaçlanmasıdır. Çünkü burada korunan hukuksal yarar bireylerin yaşam hakkıdır.

“İntihara yönlendirmenin diğer benzer fiillerden farkı” konu başlığında, ötanazi ve talep üzerine öldürme fiillerinin farklı anlamlara sahip olduğu, mukayeseli hukuk ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ile bu fiillerin intihara yönlendirme kapsamında sayılmadığı açıklanmıştır.

İntihara yardım konusunun mukayeseli hukukta ötanazi ile birlikte değerlendirildiği görülmektedir. Özellikle ölümcül nitelikte hastalar bakımından, “haysiyetli ölüm” hakkı çerçevesinde kabul edilen kişinin kendi kaderini tayin hakkına dayalı olarak, hekim yardımlı intihar kapsamında hastaların yaşamlarına son verilmektedir. Ancak ülkemizde böyle bir düzenleme söz konusu değildir.

Çalışmamızda, intihar ve intihara yönlendirme olgusunun hukuki boyutu üzerinde durularak, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve özellikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 84. maddesinde düzenlenmiş olan “intihara yönlendirme suçu” açıklanmıştır. Çalışmada, doktrin, karşılaştırmalı hukuk düzenlemeleri ile iç hukuk ve AİHM yargı kararları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İntihar, İntihara Yönlendirme, Yardımlı İntihar, Ötanazi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu*

CRIME OF DIRECTING SUICIDE

ABSTRACT

In the Turkish Constitution, the article 17/1 determines that everyone has right to life, protect and develop their material and nonmaterial assets. No one's right to life can be violated. All violation should be punish regarding Turkish Penal Code.

The right to life is one of the fundamental rights of an individual. On the other hand, the legislations cannot prevent individuals' from their own violation. Therefore, suicide is an extension of freedom to not to live.

People may experience different social, cultural, economic, psychological and health issues. These challenges have potential to emerge a reflection on individuals' spirit, transforming their misery to a desire for emancipation that constitute a suicide phenomenon.

Suicide, long time ago, was considered among as a crime. With the dissemination of the idea of modern criminal law, suicide is no longer a crime but the inducement to suicide is.

There are two purposes, describing actions as crime, such as assistance, conviction, encouragement and inducement to suicide. The purpose is to prevent external interventions which violate individuals' right to life and it has been advocated that these kind of actions should remain unpenalized. Because, the protection seeks to ensure individuals' right to life in legal perspective.

Section intituled, "The distinction of inducing suicide from other similar acts" explains that euthanasia and killing on demand has different meanings and they are not defined in the framework of inducing suicide regarding comparative law and the European Court of Human Rights (ECHR) judgments.

It is seen that assistance to suicide is evaluated with euthanasia in the comparative law. Especially, it is accepted as "proud death" regarding deadly ill people; consequently, patients' lives can be ended as a consequence of right of the self-determination, through assistance of doctors. On the other hand, Turkey has not any regulation on the matter.

In our work, the legal dimension of suicide and suicide orientation will be examined and the "directing suicide" will be examined in the Turkish Penal Code No. 765 and in particular Article 84 of the Turkish Penal Code No. 5237. In the study, doctrine, comparative legal provisions are examined and judicial decisions from domestic courts and from ECHR has been studied.

Keywords: *Suicide, Directing Suicide, Assisted Suicide, Euthanasia, Turkish Penal Code no.5237*

1. GİRİŞ

İntihar, kişinin herhangi bir sebeple ve herhangi bir şekilde yaşama hakkını kendi iradesiyle ve kendisi tarafından yok etmesi olarak tanımlanabilir. Geçmişten günümüze intihar kavramı, birden fazla alt nedeni olan bir olgudur. İntihar sadece kişiler temelinde değil ülkeler açısından da incelenmesi gereken bir durumdur. Çünkü intiharın temeli ülkelerin kültürel, ekonomik, dini ve sosyal etkenlerine de dayanmaktadır. Buradan hareketle de Fransız ihtilali sonrasında başlayan intiharı suç saymama durumu ile birlikte kişinin yaşam hakkına verilen önem sebebiyle intihara yönlendirme fiili birçok ülke kanunu tarafından suç olarak düzenlenmektedir.

Fransız İhtilali öncesi intihar eden kişilerin naaşlarına uygulanan yaptırımlar hem insanlara ibret olması hem de Tanrı'nın verdiği yaşamı ancak Tanrı'nın geri alabileceği düşüncesi ile uygulanmaktaydı. Ancak Fransız ihtilali sonrası toplumun ve dolayısıyla kişilerin “yaşam hakkı”nın öneminin farkına varması ile intihar fiili suç olmaktan çıkartılmış ancak bir kimsenin yaşam hakkına herhangi bir suret ile dışardan gelen müdahaleyi de suç olarak düzenlemek gerekliliğinden hareketle, hayata karşı suçlar bakımından düzenlemeler artmış ve intihara yönlendirme fiili mukayeseli hukukta da açıklandığı üzere birçok ülkede suç olarak düzenlenmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, “intihar” olgusu sosyolojik, psikolojik ve biyolojik boyutları ile açıklanmış, devamında çalışma konumuz olan intihara yönlendirme suçunun benzer fiillerden farkı ortaya konmuş ve intihara yönlendirme suçu; literatür taraması yapılarak, doktrin görüşlerine yer verilerek, yargı kararları incelenerek açıklanmıştır. Sonuç kısmında intihara yönlendirme suçunun düzenlendiği Türk Ceza Kanunu madde 84'te yer alan metinde ne gibi değişikliklere neden gerek duyulduğu yorumsal olarak belirtilmiştir.

Çalışmamızda temel konuyu oluşturan intihar ve intihara yönlendirme kavramları, 765 sayılı Eski TCK ve 5237 sayılı TCK kapsamında incelenerek

değerlendirilmiş ve bu husustaki hukuki düzenlemelerin kavram, tanım ve açıklamaları doktrin ve Yargıtay kararları ile detaylı bir şekilde açıklanmakla birlikte mukayeseli hukuk bağlamında da incelenerek açıklanmıştır.

İntihar kavramıyla yakınlığı sebebiyle ötanazi, talep üzerine adam öldürme ve hekim yardımlı intihar konuları da çalışmada detaylıca anlatılarak gerek Türk Hukuku'nda gerekse Kıta Avrupası ve Amerika Birleşik Devletleri Hukuku'nda incelenerek çalışmamız kapsamına dâhil edilmiştir.

Yukarıda anlatılan tüm bu kavramların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) bakımından nasıl değerlendirildiği konusu mahkeme karar ve gerekçeleriyle açıklanmış olup, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) konu hakkındaki görüşlerinin ne yönde olduğu konusuna da çalışmamızda ayrı bir başlık içerisinde yer verilmiştir.

Toplu cinayetler, töre baskısı ve intihar bombacıları konusunda ise açıklama ve kanun düzenlemelerine yer verilmiş ancak sebepleri çalışmada da açıklandığı üzere bu hususların intihara yönlendirme kapsamında sayılmadığı belirtilmiştir.

Esasen bir suç bilimi olan Kriminolojinin tanımından da anlaşılacağı üzere; “kriminoloji suçla ilgilenen, suç ve suçlu bilimidir”. Kriminalistik ise “ceza kovuşturma organları ve onların yardımcıları tarafından suçtan korunma ve suçun aydınlatılması vasıtasıyla suçlulukla mücadele öğretisidir” şeklinde tanımlanan bir tekniktir. Gerek ceza hukuku gerekse suçlu ve mağdur bilimi ile bağlantısı sebebiyle; suç ve suçluluk sebeplerini detaylıca araştıran kriminoloji ve kriminalistik yöntemlerinden de yararlanarak kriminalistiğin esaslarını belirlemede kullanılan sekiz altın “W” metodunun, esaslı düşünme ve planlı çalışma temeline dayandığından, intihar fiilinin açıklanması, nedenleri, yöntemleri, failleri kriminoloji bakımından da değerlendirilen bir konu olması sebebiyle çalışmamıza faydalı olacağı düşünülmüş çalışmamız bu yöntem üzerine oturtulmuştur.

Esasen çalışmada yukarıda anlatılan fiillerin neden intihara yönlendirme suçu kapsamında olmadığı 8 Altın “W” - “(8 Golden W Rules)” ile açıklanmıştır. Sorulan sorular; “ kime zarar verildi?, ne zaman yapıldı?, hareket nerede yapıldı?, fail ne yaptı veya ihmal etti?, fail nasıl ortaya çıktı?, yardımcısı var mıydı?, hangi araç, alet veya yöntem kullanıldı?, niçin? , hangi iç ve dış

sebeplerle o suç ve/veya o hareketi gerçekleştirdi?, kim suç işledi?.” bizim intihara y6nlendirme suçunu diğer benzer fiillerden ayırmamıza metot oluşturdu.

2. İNTİHAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Çalışmamızın ilk bölümünde intihar kavramını tüm yönleriyle ortaya koymaya çalışmaktaki amacımız, asıl konumuz olan intihara yönlendirme suçunun, konusundaki kişinin tamamen iç dünyasına yönelik bir kavram olan intihar ve onun sonuca ulaşmasındaki saklı gizemin sıkça asıl çalışma konumuzla karıştırılmasının önüne geçmektir. Tıp bilimi, hukuk bilimi, tüm fenni ve sosyal bilimler kişiyi (iyi) yaşatmaya çalışırken, bu düzene uymayan ve bilinmeyen ölümü seçebilme özgürlüğü insanlara gizemli gelmekte ve intihara yönlendirme suçu, intihar eden ve onu intihara yönlendiren sebepler üzerinde dönmektedir. Çalışmamızın sınırlanması açısından intiharın kavramsal çerçevesi ve günümüze kadar olan tarihsel gelişimi önem arz etmektedir.

2.1 İntihar Kavramı

İntihar, kelime olarak arapça “nahr” kelimesinden türemiştir. Türkçe karşılığı, kendi yaşamına kendisinin son vermesi, kendi otoritesini tehlikeye düşürmesi demektir (Koca, 1993). Türk Dil Kurumu (TDK) tanımı ise “bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisiyle kendi hayatına son vermesi” şeklinde tanımlamıştır (Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe sözlük (Bknz. www.tdk.gov.tr), 2018). Meydan Larousse Ansiklopedisi intiharı “kendi kendini öldürme, kendi otoritesini, nüfuzunu kendi eliyle tehlikeye düşürme veya yok etme” olarak tanımlamıştır (Meydan Larousse, 1973).

Farklı dalları da ilgilendiren, ortak bir çalışma alanına dahil olan intihar kavramı, salt kişinin kendi yaşamına son verme eylemi değil, intihar düşüncesi ile başlayan ve ölüm ile neticelenen süreci, bir davranış yelpazesini ifade etmektedir (Alptekin & Duyan, 2012; Keskin, 2003; Özyüksel, 2015). İntihar olgusunu sosyolojik bakımdan ele alan Emile Durkheim “Le Suicide-Etude Sociologique” (1987) adlı eseriyle, intiharı “ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek gerçekleştirilen olumlu ya da olumsuz edimlerin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her tür ölüm olayı” şeklinde

tanımlamaktadır (Durkheim, 2013). Freud, intiharı “melânkoli” ile ilişkilendirerek, bu eylemi, “egonun kendine bir nesne gibi davranarak dış dünyadaki nesnelere yönelik tepkisini ve bir nesneyle ilişkili olan düşmanlığını kendisine yöneltmesiyle gerçekleşmektedir” şeklinde tanımlamaktadır (Freud, 1993). Başka bir tanımında ise Freud intiharı, “kişinin kendi kendine yönelttiği saldırganlık” olarak tanımlamıştır. Freud’a göre, ölüm içgüdüsel bir davranıştır ve çaresiz kalan kişinin sorunlarından kurtulma isteği, intihara dönüşmektedir (Bulut, Küçüker, & Bulut, 2012).

Masaryk, intiharı “kendini cezalandırıcı ölüm” olarak tanımlamış ve modern toplumlarda sanılanın aksine, çok fazla karşılaşılan bir durum olduğunu öne sürmüştür. Örneğin; sağlık ve hijyen şartlarına dikkat edilmemesi, bir çok ölüme yol açmakta olup, mahkemeler bunlarla uğraşmazlar (Demirbaş, 2014). Bu örnek ve tanımdan da hareket ile intiharın gerçekleşmesi için kişinin negatif ve pasif bir tutumla, bireysel katılımı olmaksızın ve hatta yavaş yavaş intihara gitmesinin mümkün olduğu söylenebilir.

Ölümün derhal ve çabucak gerçekleşmesi, intiharın yegâne belirtisi değildir. Bir kimse ölümünü yavaş yavaş da gerçekleştirebilir (Demirbaş, 2014). İntihara kişisel katılma şart değildir. Açıklamak gerekirse, kişinin yaşamın tehlikelerine karşı negatif ve pasif bir tutum sergilemesi de kişiyi intihara götürür (Demirbaş, 2014). Bu duruma örnek olarak, kişinin salgın ve öldürücü bir hastalığın bulunduğu bölgeye, kasıtlı olarak gerekli aşı ve koruyucu tedbirleri almadan gitmesi durumu verilebilir (Demirbaş, 2014).

Hukukçular açısından ilk olarak intihar eylemini genel ve özel kasıttan bağımsız bir şekilde tanımlayanlar, intiharı kısaca “bir kimsenin kendi yaşamına son vermesi” olarak ifade etmekte olup, bu tanım yanlışlıkla zehir içen bir kimsenin dahi intihar kapsamına sokulmasını gerektirecek ifade biçiminde olması sebebiyle eleştirilere maruz kalmışlardır (Artuk M. E., 1995; Özyüksel, 2015). Genel kastın bilme ve isteme unsurlarını tanıma ilave eden bir kısım hukukçuya göre ise, intihar, “kişinin herhangi bir sebeple ve herhangi bir şekilde yaşama hakkını, kendi iradesiyle ve kendisi tarafından yok etmesi” (Koca, 1993), “kendisini öldürmeye karar vermiş bir kişinin bu kararını yerine getirerek kendisini öldürmesi” (Artuk M. E., 1995; Özyüksel, 2015) şeklinde açıklanmıştır. Bu tanımlara özel kastı da ekleyen hukukçulara göre ise intihar,

“bir kimsenin yakın ve muhakkak olan veya öyle zannedilen bir olayı bertaraf etmek niyetiyle kendi hayatına son vermesi”dir. Bu son tanım da, müntehirin saikinin çeşitli sebeplere dayanabilme ihtimali olduğu dikkate alındığında, saiki eyleme dahil eden bu tanımın sağlıklı olmadığı söylenebilir (Özyüksel, 2015). Durkheim, bu tanımın sağlıklı olmadığını ileri sürdüğü eserinde “intihar edeni hangi güdünün etkilemiş olduğunu nasıl bilebiliriz? Niyet, dışarıdan yapılan çok kaba tahminler dışında kendisine ulaşılması olanaksız, kişisel bir şeydir. Hattâ içsel gözlemlerle bile yakalanamaz. Hareketlerimizin gerçek nedenleri konusunda ne kadar çok yanılmışızdır! (...) Zaten genel olarak bir edim, onu yapanın izlediği amaçla tanımlanamaz” şeklinde açıklamaya yer vermiştir (Durkheim, 2013; Özyüksel, 2015).

2.2 Tarihsel Gelişim

İntihar olayları insanlığın tarihi kadar eski olup, ilk intihar olayının tarih içerisinde ne zaman gerçekleştiği tam olarak bilinmemektedir. İnsanlar her toplumda çeşitli sebeplerle kendilerini öldürmüşler ve hala öldürmeye devam etmektedirler. (Koca, 1993).

Günümüzde özellikle psikolojinin en fazla eğildiği alanda incelenen intiharlar ilgili en eski yazın Mısır’da görülmüştür. Buradaki duvar yazılarında çeşitli sorunlardan bunalan bir kişinin intihar etme düşünceleri gösterilmiştir (Vardar, 1971).

İntihar olayının yasaklanması ise, intihar olayının toplumsal tepki ile karşılaşması ve hukukun ilgi alanına girmesiyle gerçekleşmiş olup, tarihsel süreçte toplumların intihara bakış açısını dinlerin yönlendirdiği görülmektedir (Koca, 1993). İntihar fiili, geçmiş dönemlerde, dini kaidelerin yanı sıra, tabulara ve her toplumda var olduğu iddia edilen genel ahlak kurallarına aykırılığı dolayısıyla, cezalandırmaya konu bir fiil olarak kabul edilmiş; müntehirin cesedine ve terekesine, müntehirin intihar suçuna karşılık, bir takım cezai yaptırımlar uygulanmıştır (Özyüksel, 2015).

Durkheim’ın aktarımına göre, bazı eski kent devletlerinde örneğin Atina, Roma (Artuk M. E., 1994; Koca, 2010; Özyüksel, 2015), Sparta, Marsilya, Thebai’de intihar fiili kural olarak suç sayılmakta; bu kuralın istisnası ise “senatodan izin

alınarak gerçekleştirilen intiharlar”dır (Özyüksel, 2015). Durkheim (2013), bu hususu ““(…) Kamu vicdanı, genel kural olarak intiharı kınamakla birlikte, kimi durumlarda buna izin verme hakkını kendinde saklı tutuyordu” şeklinde belirtmiştir. Buna karşın pek çok kent devletlerinde, intihar suçuna ilişkin bir istisna kabul edilmemekte; müntehirin cesedi ve terekesi hakkında bir dizi yaptırıma başvurulmaktadır (Özyüksel, 2015). Buradan ortaya çıkmaktadır ki, Durkheim (1993), intiharla ilgili yasamayı geçmişte iki döneme ayırmakta; ilk dönemde devlet müsaadesi altında gerçekleştirilen intiharlar, ikinci dönemde ise her türlü intiharın yasaklanmasıdır.

Kent devletlerinde uygulanan ve altıncı yüzyıl sonrasında Hristiyan toplumlar da giderek yaygınlaşan yaptırımların kökeni, esasen ilkel dönemlere kadar uzanmaktadır. İlkel anlayışa göre, maktûlün ruhu sadece katile kötülük yaparken, müntehirin ruhu bütün topluluğa zarar vermektedir; zira müntehirin ölümünün sorumlusu bütün toplumdur (İnceoğlu, 1999). Bu tehlikenin önüne geçmek ise, ancak müntehirin kızgın ruhunu etkisiz hâle getirmekle mümkün olup bunun yolu müntehirin cesedine zarar vermek veya müntehirin ruhunu teskin etmek için ona kurban vermektir (İnceoğlu, 1999). Bu dönemde, intiharı önlemek üzere, bazı toplumların müntehirin ailesini imtiyazlarından mahrum bırakma yoluna gittiği de görülmektedir (İnceoğlu, 1999).

Fransa’da XIV. Louis’nin 1670 yılında yayınladığı ceza kanunnamesiyle, intihar edenlerin cesetleri yerde sırt üstü bir kalburun üstünde sokaklarda sürükleniyor ve ceset ya asılıyor ya da çöplüğe atılıyor, mallarına el konuluyor, soylular ise soyluluktan çıkartılıp avam sayılıyordu (Durkheim, 2013; Koca, 1993). Yunan - Roma kentlerinde de intihar, devletin izni dışında yapıldığı zaman yasa dışı sayılıyor, ancak kişi kendisini öldürmeden önce, Senatoya hayatın kendisine çekilmez oluş nedenlerini bildirerek, intihar için izin verilmesini istiyor eğer bu isteği kabul edilirse, intihar meşru sayılıyordu (Koca, 1993). Atina’da izinsiz intihar eden kimse, kente karşı bir haksızlık yapmış gibi “atimia” yani vatandaşlıktan çıkartılma cezasına çarptırılıyor, olağan gömülme kuralları uygulanmamakla birlikte, gereken saygı da ondan esirgeniyordu (Durkheim, 2013; Koca, 1993). Aynı uygulama Roma’da da uygulanmaktaydı. Senatonun kabul kararı neticesinde intihar yasal sayılıp, ceset üzerinde ceza uygulanmıyordu (Durkheim, 2013; Koca, 1993). Rusya ve İspanya’da intihar

edene dini tören düzenlenmiyor, vasiyetleri geçersiz sayılıyor, mallarına el konuluyor, bu şekilde de intihar eden kimseye ahlaki kurallara aykırı davrandığı gerekçesiyle ceza veriliyordu (Durkheim, 2013; Koca, 1993).

Dini boyutta ise kısaca Hristiyan toplumlar, dini telakkilerin etkisinde kalarak, intiharı hiçbir şekilde hoş karşılamamış, onu daima bir ahlaki kusur olarak görmüşler, hatta intihara yardımında bulunanı, cinayet işlemiş gibi yargılamışlar, intihara ikna ve yardım fiilini ayrı bir suç olarak değil, adam öldürmeye iştirak olarak saymışlardır (Durkheim, 2013; Koca, 1993). Hristiyan toplumların çoğunluğunda, intihar kanuni olarak suç sayılmamakla birlikte, kamu vicdanı açısından bir suç olarak görülmüş, müntehirin dini törenden mahrum bırakılması gibi uygulamalar yapılmıştır. Çünkü Hristiyan inancında, intihar eden kişinin Tanrı'nın koymuş olduğu kurallara aykırı davrandığı düşüncesi mevcuttur (Koca, 1993).

İslam inancında da kısaca, Kuran-ı Kerim ve bir dizi hadisten (Ayrıntılı bilgi için Bknz. Nisa suresi 29. Ayet, Bakara suresi 195. Ayet) yola çıkarak; intiharın suç/günah olduğu, bu günahı işleyenlerin ahirette Allah tarafından cezalandırılıp, cehennemde tutulacağı ancak islam anlayışına göre müntehirlerin kafir ilan edilemeyeceği ve İslami usullere göre yıkanıp defnedileceği görüş ve uygulama birliği mevcuttur (Özyüksel, 2015).

Musevi inancında ise intihar genellikle akıl hastalığının bir sonucu olarak görülmekte; eylem esnasında ruh sağlığı yerinde olduğu ispat edilemeyen tüm müntehirlerin dini usullere uygun olarak defnedilmeleri sağlanmaktadır (Özyüksel, 2015).

Beccaria, intiharın suç olmaktan çıkarılmasında dönüm noktası olmuştur. 1789 Fransız ihtilali sonrasında Fransız Ceza Kanunlarında intihar suç olmaktan çıkartılmış ve bu gelişme “insan hürriyeti” prensibinin neticesi sayılmıştır (Koca, 1993). Bacceria eserinde; “intiharı cezalandırılması mümkün olmayan bir suç olarak görmüş, intihar edenin cesedinin cezalandırmanın bir heykelin kırbaçlanmasından farklı olmadığını ve bu cezanın da yaşayanlar üzerinde hiçbir tesir meydana getirmeyeceğini, müntehirin akrabalarının cezalandırılmasının da bir zulüm olduğunu, zira cezaların şahsiliği ilkesinin olmadığı bir ülkede insan haklarının mevcut olmadığını” belirtmiştir (Bacceria, 1964; Koca, 1993).

Bacceria'nın yapmış olduğu tanıma ve savunduğu hususlara, ülkemizde olduğu gibi intiharı suç saymamanın, gerek insan hakları bakımından, gerek kişinin kendi yaşamı üzerinde kendi tasarruf hakkını kullanması olarak sayılması açısından, gerekse suç ve cezada ulaşılmak istenilen amaçtan uzak olması, ölmüş bir kişinin cezalandırılmasının mümkün olmaması ve sosyal fayda sağlamaması sebebiyle katılmaktayız.

 ntihar suç olmaktan çıkınca ülkeler bir başka ceza kuralı ile insanın beden bütünlüğüne yönelik sergilenen bir durumu dolaylı da olsa yasaklama yoluna gitmişlerdir. Bu kural ülkemizde de olduğu gibi,  ntihara  kna ve Yardım Suçu /  ntihara Yönlendirme suçu olarak birçok ülke ceza kanunlarında yerini almıştır.

2.3  ntiharın Diğer  eşitli Bilim Dalları ile  lişkisi ve  ntihar Nedenleri

 ntihar olgusu nedensel açıdan değerlendirildiğinde, interdisipliner bir çalışma gerektirmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde intiharı psikolojik, biyolojik ve sosyolojik boyutu ile ele alarak, sonunda da t msel bir yaklaşımla intihar olgusuna değinilecektir.

 nsan hayatıyla beraber uzun bir tarih silsilesine uzanmakta olan intiharın çeşitli sebepleri ve şekilleri vardır. Müntehirin intihar kararı alması bazen kendi iradesiyle gerçekleşebileceği gibi, üçüncü bir kişinin maddi veya manevi yardımıyla da gerçekleşebilir. M ntehiri intihara götüren asıl etkenler ise onun psikolojisinde yer alan sebeplerdir. M ntehiri intihara götüren sebepler çeşitlidir (Koca, 1993).

Türkiye'de intihar üzerinde yapılan istatistikler "intihar nedenlerini"; aile geçimsizliği, geçim zorluğu, hastalık, hissi ilişki, istediği ile evlenmeme, ticari başarısızlık, öğrenim başarısızlığı olarak klasifiye etmiştir. 2017 yılı verileri bu başlıklar altında T  K (Türkiye  statistik Kurumu, 2018b) tarafından "aile geçimsizliği 218 kişi, geçim zorluğu 233 kişi, hastalık 653 kişi, hissi ilişki ve istediği ile evlenememe 86 kişi, ticari başarısızlık 6 kişi, öğrenim başarısızlığı 3 kişi olarak yayınlanmıştır. Nedeni bilinmeyen intihar olayı 1.248 kişi, Diğer sebepler diye adlandırılan intihar olup olmadığı tam olarak bilinemeyen ölüm hadisesi ise 712 kişidir. Görüldüğü üzere, alınan kaynak istatistiklere göre en fazla oran "bilinmeyen intihar" oranlarındadır. Bu oran, intiharın,

gerçekleştirilmesinde kullanılan araç ve/veya ölüm olayının meydana gelişinde maddi gerçeğin tam olarak ortaya konamamasından kaynaklanan bir oran değil, ölüm hadisesinin intihar yoluyla gerçekleştirildiğinin kesin olduğu fakat intihara sebebiyet veren olgunun ortaya çıkarılamadığı durumları kapsamaktadır. Bu oranın en yüksek olması interdisipliner çalışmalara daha fazla önem verilmesi gerekliliğini ortaya koyarken, aynı zamanda Durkheim'in, kişinin iç dünyasında olanların ve intihar kararını aldırta n yaşanmışlıkların kişi üzerindeki etkisinin ne olacağının kestirilemeyeceği tezini de doğrular niteliktedir.

TÜİK verilerinden elde ettiğimiz “intihar sayıları” ile “kaba intihar oranlarından” Türkiye’de 2001-2017 yılları arasında yapılan intihar sayısı ve oranı araştırmasına göre: 2001 yılında Türkiye’deki intihar sayısı 2584, kaba intihar oranı %3,97 iken, 2010 yılına gelindiğinde intihar sayısı 2933, kaba intihar oranı % 4,01’dir. Bu geçen süre zarfında intihar sayısının artmış olduğu, 2017 yılında ise intihar sayısının 3069’a yükselmiş olup, kaba intihar oranında % 3,82 olması göz önüne alındığına ülkemizde 2017 senesinde kaba intihar hızının düştüğünü söylemek mümkündür (Türkiye İstatistik Kurumu, 2018a).

Ülkemizde son üç yıla ait “intihar etme şekilleri” dört temel konu araştırıldığında, TÜİK verilerinden elde ettiğimiz bilgilere göre intihar eden kişi sayıları aşağıda belirtilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2018c). “İntihar şekli;” asarak, 2015 yılında 1.528 kişi, 2016 yılında 1.495 kişi, 2017 yılında 1.459 kişi; ateşli silah kullanarak, 2015 yılında 873 kişi, 2016 yılında 880 kişi, 2017 yılında 954 kişi; kimyevi madde kullanarak, 2015 yılında 208 kişi, 2016 yılında 174 kişi, 2017 yılında 145 kişi; yüksekten atlayarak, 2015 yılında 413 kişi, 2016 yılında 308 kişi, 2017 yılında 310 kişi intihar etmiştir. Verilere göre en büyük orana sahip olan alan “asarak” gerçekleştirilen intiharlardır. İntiharın hangi yollarla gerçekleştirildiğinin, bu eylemle hayatta kalanlara ders verilmek istenip istenmemesiyle, intihar edenin gerçekten intiharın sonucunda ölümü isteyip istememesiyle, ülkenin bazı bölgelerinde yerleşik ananelerle, kişilerin asfiksi için gerekli araçlardan başka bir şey bulamamasıyla ilgili olup olmadığı gibi hususların aydınlatılabilmesi için yine interdisipliner çalışmalar desteklenmelidir.

2.3.1 İntiharın psikolojik boyutu

Psikolojide intihar araştırmalarında her ne kadar tek bir yaklaşımdan hareket edilmemiş olsa da, çoğunlukla intihar olgusu “bir hastalık veya hastalık kökenli bir olgu olarak görülmeyen” türde bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir (Sezer, 2011). Nitekim 1970’lere kadar sosyologların aksine hekimler ile psikologlar intiharı, kişinin bir i problemi olarak ele almış, nedenini ise sadece anatomik ve patolojik faktörlerde aramışlardır (Sezer, 2011).

nl düşünür Durkheim, her toplumun kendine özgü bir toplumsal intihar oranı bulunduğunu, bunun sebebinin aslında toplumların olağan dışı durumlar ya da büyük toplumsal dönüşümler olmadıkça durağan bir çizgi izlemesi olduğunu ileri sürmüştür (Sezer, 2011). Bu durumun da intiharın toplumsal bir olgu olduğunu kanıtladığını kabul etmiş, bireye aitmiş gibi görünen suç işleme, boşanma gibi olguların da toplumsal açıdan değerlendirilmesini önermiştir (Yaraman, 2003). Zira Durkheim’a göre toplumsal olgular psikolojik olguların bir nedenidir (Yaraman, 2003; Sezer, 2011).

Freud ise intiharı, “Zalim ya da katı süper egonun egoyu yaşamaya layık bulmayacak kadar aşağılaması ya da süper egonun baskısı altında kalan egonun, vaktiyle ihtiyaçlarını karşılamayarak kendisini sürekli engelleyen ebeveynin temsilcisi olan süper egoyu yok edişi” olarak tanımlamıştır (Demirbaş, 2014). Yine intiharın hayal kırıklığı, reddedilme ve ilişkilerin kaybedilmesi sebebiyle hızlanan aşırı depresyon sonucu gerçekleşebileceğini belirterek, başkalarının ölümünden dolayı duyulan suçluluk duygusu, intikam alma işteği, libidinal tatminin kaybı ve kişinin bu durumları kabullenememesi ile aşağılanma hissiyatından kaçış gibi klinik özelliklerin de onları intihar etmeye yneltebileceğini ifade etmiştir (Demirbaş, 2014).

Menninger’a göre ise intihar “saldırgan tutumlarını, içsel çabaları ve baş etme yöntemleri ile bastıramayan, dışa vuramayan bireyin bu tutumunun kendine dönmesi” olup, intihar akut bir olgudan çok devamlılık gösteren bir olgudur (Odağ, 1990).

Ayrıca Menninger ve Freud, psikoanalitik açıdan, tüm intiharların  alma duygusuna ya da nefrete (ldrme arzusu); umutsuzluk, melankoli ya da

depresyona (ölme arzusu) veya suçluluk duygusu ya da utanca (öldürölme arzusu) dayandıklarını ileri sürmüşlerdir (Sezer, 2011).

Bazı insanlar huzurlu ve sakin bir hayat istemelerine karşın, canlılığın özündeki karmaşa ve karışıklık sebebiyle toplumsal yaşantı içerisinde sessiz alanları veya zamanları sadece bir kaçış olarak düşünüp, intiharı, ölümü, sonsuz sessizliğin, sonsuz uyumun ve karmaşadan ilelebet uzaklaşmanın tek ve yegâne yolu olarak görmektedirler (Odağ, 1990). Aksine intiharın nedenleri ile baş edebilen bireyler ise, varoluşunun temelinde yatan yaşama içgüdüsünden hareketle varlığını idame ettirmeye çalışırlar (Odağ, 1990).

İntihara karşı “yaşamak için bir amacın olması” normal ve dengeli bir kişilik yapısına sahip insanlar için söz konusudur. İntiharın ortaya çıkması için ise bir şekilde kişilik bütünlüğünün zarar görmesi ve dengenin bozulması gerektiğinden, bireylerin hasta olmasına gerek yoktur (Sezer, 2011). Nitekim sosyal çevrede ve yaşam koşullarında meydana gelen değişiklikler de bireylerin intihar etmelerine neden olabilmektedir (Sezer, 2011). Bu açıdan psikoanalitik eğilimli psikiyatrlar ve psikologlar arasında savunulan en yaygın tez ise intiharın kişinin kendine dönük düşmanlığının sonucu olduğu hususudur (Sezer, 2011).

Sonuç olarak kişileri intihara sürükleyen, intihar etmek fiilinin arkasında olan sebep ne olursa olsun, intihar psikolojik bir rahatsızlığın da neticesidir (Koca, 1993; Durkheim, 2013). Bu sebepler ihanete uğramak, geçim zorluğu, ekonomik bunalım vb. olabileceği gibi, bu durumlardan dolayı kişinin ruhani durumu sarsılınca, ruhsal bunalımlara dayanıksız bir yapıya sahip olan insanlar, intihar ederek bu sıkıntılarından kurtulmayı amaçlar (Koca, 1993).

TÜİK raporlarında da insan psikolojisine etki eden nedenler; aile geçimsizliği, geçim zorluğu, hastalık, hissi ilişki ve istenilen kişi ile evlenememe, ticari başarısızlık ve öğrenim başarısızlığı olarak sınıflandırılmış ve bu sebepler üzerinden istatistiki veri toplanmıştır (Ayrıntılı bilgi için Bknz. İntiharın Diğer Çeşitli Bilim Dalları ile İlişkisi ve İntihar Nedenleri).

2.3.2 İntiharın biyolojik boyutu

İntihara meyilli kişilerde, depresyon ve suicidal davranışlar bulunduğu, depresif kişilerde ise serotonerjik aktivitede azalmanın, intihar riskinde artmayla ilişkili

olduğu tespit edilmiştir (Bulut, Küçüker, & Bulut, 2012). Psikiyatrlar, genetik faktörlerin intihara etkisi olduğunu, dolayısıyla bir ailede intihar eden kişinin varlığının, intihar davranışını genetik yollarla daha sonraki nesle aktarabildiği kanaatindedirler (Sümer, 2015). Bu düşünceye göre, biyolojik süreçte, intiharın bir kuşaktan diğer bir kuşağa taşınması durumunun kalıtımla veya kendiliğinden beyinde oluşan bazı biyolojik kusurlar veya kişilerde bilişsel daralmaya (kişinin birtakım biyolojik problemlerden dolayı kişinin yaşamında kesin düşünceye ve dar bakış açısına sahip olması) yol açarak meydana gelmektedir (Sümer, 2015). Nitekim söz konusu daralma nedeniyle kişiler mantıklı düşünemeyip ve algılamada problemler yaşamakta, bu hususların kişinin beyninin bazı bölümlerini doğru bir şekilde kullanmasını engellemesi sebebiyle de bilincini kontrol edemeyen kişilerin, saldırganlıklarını kendilerine yönelterek intihar edebileceğini belirtmişlerdir (Sümer, 2015).

Tartışmalı bir konu olan intiharın ırsi olup olmadığı hususu hakkında ise çoğunlukla ırsiliğin intihar olmayıp, intiharı doğuran psikoz olduğu belirtilmiştir (Koca, 1993). Zira bu düşünceye göre intiharın ırsi olduğu söylenebilseydi, ırkın da intihar üzerinde tesirinin olduğu gündeme gelebilecek olmasına karşın günümüze kadar bir ırkın diğerine nazaran intihara daha fazla meyilli olduğuna ilişkin bir tespiti rastlanılamamıştır (Koca, 1993). Her ne kadar aileden birinin intihar etmesi üzerine, bundan etkilenen ya da onu taklit edenler çıksa dahi, bunlar tamamen münferit hadise olarak kabul edilmiş, genelleme yapılamayacak hadiseler olarak nitelendirilmiştir (Koca, 1993). Nitekim genetik kodlamaların çok yakın olduğu tek yumurta ikizleri ile genetik kodları farklılıklar gösterebilen çift yumurta ikizlerinin intihar fikri ya da intihar teşebbüsü veya ölümle sonuçlanan intihar gibi durumlarda seviyesel intihar farklılıkları görülmektedir (Kozatepe, 2015). Bu kapsamda psikolojik rahatsızlıklar çevresel faktörlerle tetiklenirken, psikiyatrik bozuklukların genetik yapı ile yakından ilişkili olduğu söylenmektedir (Kozatepe, 2015). Fakat günümüzde intiharın genetik kodlarla geçen hastalıklardan bağımsız bir durum olduğunu ispatlamaya yönelik yapılan araştırmalar henüz bir kesinlik kazanamamıştır” (Kozatepe, 2015).

2.3.3 İntiharın sosyolojik boyutu

Sosyologlar intiharın nedenini kişinin dışında, toplumda aramışlardır (Bulut, Küçüker, & Bulut, 2012). Örneğin, aşırı şişman ya da zayıf kişilerin çevresindekiler tarafından alay konusu olması kişinin intiharına zemin hazırlamaktadır. Alaycı tavırları bertaraf edemeyen birey öncelikle zayıflamak ya da kilo alımı için çabalar göstermekte, başarısızlıkla sonuçlanan girişimleri neticesinde intihar yolunu tercih etmektedir (Kozatepe, 2015). Bu gibi durumlarda sosyolojik etkenlerin kişinin psikolojisiyle de ilgisi olduğu söylenebilecektir.

Durkheim intihar davranışını, yaş, cins, terbiye, eğitim, medeni durum, dini inanç ve inançsızlıklar, şehir hayatı veya sosyal izolasyon, sivil veya askeri meslek, ırk ve milliyet, ekonomik ve politik haller gibi sosyal faktörlere bağlamış ve egoistik, altruistik, anomik olmak üzere üç çeşit intihar tarif etmiştir (Durkheim, 2013; Bulut, Küçüker, & Bulut, 2012).

“Egoist intihar”, kişinin aşırı bireyselliğinden kaynaklanan intihar türü olup, kişinin bağlı olduğu grup ile ilişkilerinin zayıflaması sonucu kendisiyle ve kendi özel ilgileriyle baş başa kalarak kendi kurallarını oluşturarak başka kural tanımamasına, grupla bütünleşme konusunda yaşadığı sorunun da kişiyi bireyselleşmeye iterek nihayetinde intihar etmesine sebebiyet vermesidir (Demirbaş, 2014). Durkheim’e göre, bireyi kendi başının çaresine bakmak zorunda bırakan etkenler ne kadar çoğalırsa, intihar oranları da o ölçüde artmaktadır (Durkheim, 2013). Durkheim, ekonomik ya da siyasi bunalım dönemleri toplumsal kargaşaya yol açarak, toplumsal değerlerde zayıflamaya sebep olduğundan, intihar oranlarının bu dönemlerde yükselmesinin önüne geçmek ve insanların hayatın güçlüklerine dayanabilmesi için kendisini bir amaca bir ülküye bağlaması kanaatindedir (Durkheim, 2013). Kişinin din, aile, millet gibi toplumsal zümreden herhangi birine canla başla bağlanarak kendisini ona vermesi gerektiğini, çünkü egoistik intihar oranının, bireyin dinine, ailesine, devletine ve milletine olan bağlılığı ile ters orantılı olduğunu belirtmiştir (Bulut, Küçüker, & Bulut, 2012; Durkheim, 2013). İntiharların çoğalmasının asıl nedeni ise, toplumun yapısında meydana gelen değişiklikler ile bireylerin bu durumlara uyum sağlamakta yaşadığı güçlükler olarak ifade etmiştir (Durkheim, 2013; Bulut, Küçüker, & Bulut, 2012).

“Altruistik intihar”, egoist intiharın tersine, kişinin içinde bulunduğu gruba aşırı bağlılığından ortaya çıkan intihar türüdür (Demirbaş, 2014). Burada kişi hayatının anlamını kaybetmemekte, kendisinden daha değerli gördüğü bir amaç uğruna hayatını feda etmekte, yani kişinin topluma ve toplumsal değerlere olan aşırı bağlılığı kişinin intihar etmesine sebebiyet vermektedir (Demirbaş, 2014). Durkheim ise altruistik intiharı “bireyin yaşamının adetler, gelenekler ve alışkanlıklarla düzenlenmiş olduğuna, topluluğun (ister dinsel ister siyasal nitelikteki topluluğun) buyrukları gerektirdiğinde, bireylerin düşünmeden kendilerini öldürmeleri” olarak açıklamıştır (Durkheim, 2013).

“Anomik” intihar ise, kişilerin statülerinin ve refah seviyelerinin aniden yükselmesi, gelenekselcilikten uzaklaşması ve bu durumun kişiyi anomiye sürüklemesi olarak tanımlanabilir (Demirbaş, 2014). Ancak Durkheim’a göre, aniden ortaya çıkan zenginlik ile depresyon dönemlerinde intihar olayları artmakta, yoksulluk ise kişiyi tek başına intihara sürüklememektedir (Demirbaş, 2014). O’na göre anomik intihar ise, bireyin ufkunun ya aşırı genişlemesinin ya da aşırı biçimde daralmasının sonucu bireyin davranışlarında uyacağı ölçütlerin bulunmaması sebebi ile intihar etmesidir (Durkheim, 2013).

Ritzer’e göre de, her toplumsal grup kolektif, kendine özgü davranma eğilimindedir ve o toplum aracılığıyla işleyen bencillik, özgecilik veya anomi eğilimlerini yaratır (Ritzer, 1992). Tüm toplumsal bedenin bu eğilimleri, bireyleri etkileyerek, onların intihar girişiminde bulunmalarına yol açar (Ritzer, 1992).

Bireyin duygusal boşluklar içerisinde savruluşu intihar fikrini oluşturmakta ve güçlendirmektedir (Kozatepe, 2015). Düzenli, mutlu ve rol paylaşımlarının doğru ve sürekli yapıldığı bir aile yapısı bireylerin duygusal ihtiyaçlarını karşılar. Bu tür aile yaşantısı olmayan bireylerde ise intihar oranı yükselmektedir (Palabıyıkoglu, 1993). Aile bütünlüğünün değişkenleri, intihar potansiyelinin en etkili belirleyicisidir. (Palabıyıkoglu, 1993; Kozatepe, 2015). Rol kargaşası ile birlikte evlilik sorunları, aile bütünlüğünde bozulma özellikle de ailede annelik rolünden öteye geçemeyen kadınlarda intihar riskini arttırmaktadır (Palabıyıkoglu, 1993; Kozatepe, 2015).

İntihar verilerini inceleyen Durkheim sonuçta tespit edilen intihar sayısının toplumsal olaylarla ilişkisini ortaya koymuştur (Yaraman, 2003; Sezer, 2011).

Aynı yaklaşım Türkiye’de N. Arkun’un yapmış olduğu “İntiharın Psikodinamikleri” adlı çalışmasında (Arkun, 1978) da görülmektedir. Arkun’un 1927-1946 yılları arasında İstanbul’da yaygın olan intiharlarla ilgili yaptığı araştırmanın bulgularına göre, intiharların ve özellikle intihar girişimlerinin daha çok evli genç kadınlarda olduğu tespit edilmiştir (Arkun, 1978; Yaraman, 2003). Yazar bu durumu, Türkiye’de Atatürk devrimleriyle gelen kadın-erkek eşitliği, batılı örneği evlenme ve boşanma kuralları, kadına tanınan eşitlik ve özgürlük yanında, özellikle kadınlara yeni sorumluluklar yüklenmesi biçimindeki toplumsal değişme süreciyle ilişkilendirmiştir (Arkun, 1978; Sezer, 2011). Ancak kadın intiharları toplumsal değişimin hızlı olduğu, geleneksel yapı ile modern yapının çatıştığı durumlarda ve geleneklerin hâkim olduğu dönemlerde modern toplumun normal zamanlarına göre daha fazladır (Sezer, 2011). Bu husus ileride incelenecek olan “Töre ve mahalle baskısına bağlı intihar” başlığı altında örnek ve detaylı bir şekilde açıklanacaktır (Bknz. Töre ve mahalle baskısına bağlı intihar).

Sonuç olarak toplumsal koşulların ve etkenlerin neticesinde ortaya çıkan intihar oranlarının düşürülebilmesi için, toplumsal yapıya ilişkin önlemlere başvurulması zorunludur (Alptekin & Duyan, 2012; Özyüksel, 2015). Nitekim intihar oranının tek tek kişilerin tedavisi ile düşürülemeyeceği tıp mensuplarınca da kabul edilmekte; intiharla mücadelede “toplumsal korumaya odaklanan önleme çalışmaları” üzerine yoğunlaşılması gerekmektedir (Alptekin & Duyan, 2012; Özyüksel, 2015).

2.3.3.1 Töre ve mahalle baskısına bağlı intihar

Türkiye’de, son yıllarda özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri’nde, kadın intiharlarında önemli artışlar gözlemlenmektedir (Kalay, 2015). Tezimizin konusu olan “intihara azmettirme suçu” bakımından ise bu artışların, TCK’nın yürürlüğe girdiği 2005 yılından sonra daha da fazla olduğu dikkat çekmektedir (Kalay, 2015).

05.01.2007 tarihinde İnsan Hakları Konseyi’nin 4. oturumunda “Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları” konulu rapor, “Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk’ün Ek Türkiye Raporu” başlığıyla sunulmuştur. Doğu ve Güneydoğu bölgesindeki intiharların çoğunun, namus ve töre anlayışından kaynaklanan şiddet ile ilişkili olduğu, kayıtlı bazı intihar

vakalarının gizli cinayetler olduğu, diğer bazı vakalarda ise aile üyelerinin intiharı teşvik etmesi sonucu gerçekleşmiş olduğu belirtilmiştir (Ertürk, 2007). Ancak her ne kadar yetkililer her bir intiharın geniş olarak araştırıldığını ve gerekli adli soruşturmanın yapıldığını ifade etseler dahi, cezai sorumluluk söz konusu olan vakaların tanımlanmasında ve çözümünde başarı sağlanamadığı ve ispat sorunları yaşandığı raporda belirtilmektedir (Ertürk, 2007).

Elbette, töre kaynaklı intiharların hepsinin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde ve zorlama sonucu gerçekleştiğini söylemek mümkün olmayıp, Doğu ve Güneydoğu’da yaşayan kadın nüfus başta olmak üzere, Türkiye’nin her yerinde bu tip intiharları görmek mümkündür. Nitekim sanılanın aksine, töre cinayetlerinin de çoğunlukla İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentlerde işlendiği de bilinmektedir. Sosyolojik boyut konusunda çalışmamızda belirttiğimiz “Türkiye’de Atatürk devrimleriyle gelen kadın-erkek eşitliği” konusunda tekrar edilmesi gereken husus, geleneksel yapıda yaşayan kadınlar ile modern yapıda yaşayan kadınların intihar oranları arasında farklılık olduğu, gelenekselciliğin kadın-erkek eşitliğine dayanmaması nedeniyle kadın intihar olaylarının modern yapıya oranla fazla olduğudur.

Ertürk’ün raporunda yer alan bazı olaylar intihar konusu ile ilgili görüldüğünden bu bölümde ele alınması kanaatimizce gerekli görülmüştür.

Bunlardan ilki Kahramanmaraşlı Elife’nin hikâyesidir. Elife, 15 yaşındayken kuzeninin tecavüzüne uğramış ve bu fiil sonucu hamile kalmış, toplanan aile meclisinde kuzeni bu suçlamayı reddedince, Elife’nin eline ip tutuşturan annesi ise, Elife’ye namusunu temizlemesini söylemiştir. İntiharın gerçekleştirilmesi için görevlendirilen Elife’nin ağabeyi de, kız kardeşine sandalyeyi doğru yüksekliğe yerleştirmesini sağlamak konusunda yardım ettikten sonra odayı terk etmiş ve Elife intihar etmiştir. Bu olayın ardından ağabey ve anne 01.03.2003 de adam öldürme suçundan cezalandırılarak müebbet hapse mahkûm edilmiş ve ona tecavüz eden kuzeni de cezalandırılmıştır (Ertürk, 2007).

Raporda bahsedilen diğer olay ise, Sevgül isimli 17 yaşında evli bir kadınla ilgilidir. Sevgül’ün ailesi, 1999 yılında başlık parası karşılığında görücü usulüyle kızını zorla evlendirme kararı almış, Sevgül yasal evlenme yaşında olmadığından, ailesi resmi nikah yerine her ne kadar ülkemizde (resmi nikah olmaksızın) yasak olsa da dini nikah ile O’nu evlendirmiş ve 2002 yılının Mayıs

ayında Sevgül kendisini asmış bir şekilde ölü bulunmuştur. Sevgül'ün intihar mı yoksa başka bir sebeple mi öldüğü konusu araştırılınca da, Sevgül'ün öldüğü gece kocasıyla çok şiddetli bir şekilde kavga ettiği hakkında tanıklık edenler olmuştur. Keza adli tıptan gelen raporda da, Sevgül'ün ölmeden kısa bir süre önce ciddi şekilde dövüldüğüne ilişkin belirtiler tespit edilmiştir. Kocasının cinayet iddiası ile tutuklanmış fakat kısa süre içinde salıverilmiştir; zira adli tıp uzmanı Sevgül'ün ölümüne bir başkasının neden olunduğuna ilişkin kesin bir kanıt elde edememiştir. Dolayısıyla Sevgül'ün kocası adli tıp raporundan Sevgül'ün zorla intihar ettirildiğine ilişkin bir belirti çıkarılamadığı için yalnızca müessir fiile teşebbüsten cezalandırılmıştır (Ertürk, 2007).

Töre intiharları, gerek yerel basında, gerekse uluslararası basında yer almakta, kadınların tarım ilacı, fare zehri gibi maddelerle ya da kendilerini asmak suretiyle intihar ettirildikleri ancak bu olayların pek çoğunda, gerek ailelerin ifade vermemesi, gerekse özellikle sadece baskı kurmak ya da bir odaya kilitlemek şeklinde darp izleri bırakmayan yöntemler kullanılması gibi nedenlerle gerçek ortaya çıkarılamamakta, ateşli silahlar ise, sıklıkla olmasa da yine de kullanılmaktadır (Ayrıntılı bilgi için Bknz. TÜİK- “intihar etme şekilleri”).

Kadın intiharlarındaki bu töre kaynaklı artış, yeni TCK ile töre saikiyle adam öldürmenin nitelikli hal sayılması ve daha ağır şekilde cezalandırılmasıyla dahi engellenememiştir. Yasal düzenlemeyle azalması hedeflenen töre cinayetlerinde, beklendiği gibi bir azalma söz konusu olmamış, bunun yanında bir de töre intiharları kavramı ortaya çıkmış gibi görünmektedir (Kalay, 2015).

2.3.3.2 Toplu intiharlar

Toplu intiharlar, kişilerin intihar olgusunu birbirlerini empoze etmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu intihar çeşidinde daha çok bağlılık ve din unsuru göze çarpmaktadır.

Toplu intiharlara örnek olarak, Milattan sonra (MS) 74 yılında Romalıların saldırılarına yenik düşerek Masada'da kısıtlanan Eleazar Ben Yair önderliğindeki Zealotlar'dan oluşan yaklaşık 1000 kişilik Yahudi ailelere yönelik hikaye gösterilebilir (Sümer, 2015). Lider Eleazar, Yahudi ailelere kuşatma altında kaldıklarını, yiyecek stoklarının tükendiği ve bu kuşatmaya

daha fazla direnemeyeceklerini ifade eden bir konuşma yaparak, ailelerden toplu intiharda bulunmasını istemiştir (Sümer, 2015). Bunun üzerine, onurluca ölmeye ikna olan askerler eşlerini, çocuklarını ve birbirlerini öldürmüş ve aralarından 960 kişi de intihar etmiş olmasına rağmen, geride mağarada saklanıp hayatta kalan iki kadın ve beş çocuk kalmıştır (Sümer, 2015). Bu kadar çok kişinin ölüm nedeni ise, kuşatma altındaki aileler ile kadınların namuslarını ve çocuklarının özgürlüklerini düşmana teslim etmektense intihar etmeyi göze almaları ve dine teslimiyete olan inançları olarak yorumlanmıştır (Sümer, 2015). Hatta Yahudiler, söz konusu olayı soylu bir zaferi kazananların kendileri olduğu, içi boş zaferi kazananlarınsa Romalılar olduğu şeklinde yorumlamaktadır (Sümer, 2015).

Netice olarak toplu intiharlar kavramı, kişilerin içinde bulundukları topluluğa, liderlerine ve inançlarına olan bağlılıkları, topluluğun değerlerini kendi hayatlarından bile üstün görmeleri, topluluk liderlerinin talimatlarını, istek ve emirlerini koşulsuz şartsız yerine getirmeleri sonucu intihar eylemini gerçekleştirmeleri sebebiyle Durkheim'ın altruistik olarak nitelendirdiği intiharlar kapsamına girdiği söylenebilir. (Bknz. İntiharın Sosyolojik Boyutu). Bu sebeple de tezimizin konusu olan ve TCK'da düzenlenen intihara yönlendirme suçundan farklı ve bağımsız bir kavram olduğu da ortadadır.

2.3.3.3 İntihar bombacıları

İntihar bombacısı eylemi; din, ideoloji veya vatan ve millet adına, yakınlarına iyi bir hayat garantisiyle, kendi adını örgüt içinde yaşatmak ve yüceltmek için ya da intikam duygusuyla, arkadaş, aile veya akraba tesiriyle, çoğunlukla cesaret verici madde kullanarak, çeşitli beyin yıkama teknikleriyle kanalize olarak, seçilmiş bir hedef uğruna, kendisini öldüren bir birey tarafından icra edilen siyasal olarak motive edilmiş saldırı ve şiddet olarak tanımlanmaktadır (Akdaş, 2009). Bu açıdan intihar bombacılarını eylemlere hazırlayan, eğitim sürecinden geçiren, eylemi planlayan, eylemin etkin hale gelmesi için gerekli kaynak ve hizmetleri sunan, halkın uyarılmasında başrol üstlenen örgütsel topluluklar intihar eylemlerinde önemlilik arz etmektedir (Yahşi, 2015). İntihar bombacıları konusunda asıl belirtilmek istenen husus kişileri zorla veya bir amaç uğruna inandırarak ölüme sürükleyen örgüt faaliyetleridir. Bu durumun oluşmasında azmettirici ve/veya ikna edici konumunda olan örgüt

yetkilileri/liderleri asıl etkeni yaratmakta ve oluşacak suçta suçun tespiti bakımından önem taşımaktadır.

Bir kişinin intihar bombacısı haline getirilmesi; kendisinin, genelde aşağıda anlatılacak sebeplerle, kendisi de dâhil olmak üzere, bir amaç uğruna birçok kişiyi öldürmesi ve/veya yaralamasına sebebiyet verebilecek derece bu fikre inandırılması, ikna edilmesi süreci, intihara yönlendirme olarak kabul edilebilir.

İntihar bombacısı konusunun temelini oluşturan “terör ve terörizm” kavramıdır. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TeMK) m. 1’e göre “Terör” cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler olarak tanımlanmıştır (12/4/1991 tarih, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu). “Terörizm” ise bireyler veya ulusaltı gruplar tarafından, siyasi ve sosyal amaçlar elde etme gayesi ile geniş kitleleri etkilemek ve sindirmek için önceden tasarlanmış şiddet ve tehdit eylemleridir (Şimşek, 2016),

Konumuz olan İntihara Yönlendirme Suçunun yer aldığı TCK 84. maddesinde, intihara yönlendirme suçunun terör örgütlerince işlenmesi halinde, nasıl bir cezalandırma yapılması gerektiğine ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Ancak 3713 sayılı TeMK 4/1. maddesinde, intihara yönlendirme suçunun yine Kanun’un 1. maddesinde yer alan amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde terör suçu sayılacağı düzenlenmektedir (Bknz. TeMK m. 4).

Netice olarak gerek oluş, gerek amaç, gerekse işleniş gerekse de düzenlendiği kanun bakımından söz konusu olgular TCK’da yer alan intihara yönlendirme suçundan farklılık arz etmektedir.

3. İNTİHARA YÖNLENDİRMENİN DİĞER BENZER FİİLLERDEN FARKI

Tıbbın bugün sınırlarını gitgide zorlaması karşısında, yaşam fonksiyonlarının her gün artan oranda daha fazla korunabilmesi ortaya sorular çıkarmakta olup bunların başında, tedavinin yarıda bırakılmasına hangi şartlar altında müsaade edileceği, tedavi yükümlülüğünün ne zaman sona ereceği, aktif ölüm yardımının serbest olup olmadığı ve intihara yardım, talep üzerine adam öldürme ile aktif ötanazi arasındaki sınırın nasıl belirleneceği soruları gelmektedir (Hakeri, 2009). İntihara yönlendirme suçunun bazı işleniş şekilleri, ötanazi, hekim yardımlı intihar ve talep üzerine adam öldürmeye benzerlik gösterir özellikler taşımaktadır. Ötanazi, hekim yardımlı intihar ve talep üzerine adam öldürmenin tanımını konumuz olan intihara yönlendirmeyi andırsa da farklılık arz eden özellikleri aşağıda açıklanmaktadır.

3.1 Ötanazi

Anayasa'nın 17. maddesinde korunan yaşam hakkının ve aynı maddenin 2. fıkrasındaki, "tıbbi zorunluluklar dışında, kişinin rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamayacağına" dair hükmünün, kişinin çektiği ıstırap sebebiyle kendi ölümüne karar verme hakkını da kapsayıp kapsamadığı tartışmasında hukuk kuralları, etik ve ahlak kurallarından etkilenmeyerek hareket edememektedir. İnsan yaşamı hukuk ve ahlak düzenimizin en yüksek değeri olup, korunması devletin ödevleri arasında (AY. m. 12, 17, 56) yer alsada Anayasa hükmünden, "sona ermekte olan yaşamın her ne pahasına olursa olsun muhafazası yönünde bir hukuksal yükümlülük sonucu çıkmamaktadır (Hakeri, 2009). Aslolan yaşamın ve insan onuruna saygıyı esas alan somut olaydaki hekimin müdahale yükümlülüğünün sınırları olup, hastanın kendi geleceğini belirleme hakkının bir sonucu olarak bilinci açık bir hastanın açık iradesine karşı, hekim zorla tıbbi müdahalede bulunamayacağı, başlangıçta rızasıyla başlanmış olan tedaviye, hastanın artık karşı çıkması durumunda devam edememesi hususudur (Hakeri, 2009).

Kökeni Yunancaya dayanan ötanazi (euthanasie) kelimesi, kolay, acısız ve/veya güzel ölüm anlamını taşımaktadır (Artuk & Yenidünya, 2011; Hakeri, 2009; Koca, 1993). Francis Bacon, ötenazi terimini “Hekimin vazifesi sağlığı korumak ve acıları azaltmaktır. Acıların azaltılması sadece tedavi etme yoluyla olmayıp gerektiğinde ona kolay ve rahat bir ölüm sağlamakla da olur” şeklinde tanımlamıştır (Tokaç, 2010).

Hukuksal açıdan ötanazi tanımı ise; “Ölümün kaçınılmaz olduğu ve tıp biliminin verilerine göre iyileştirilmesi olanağı olmayan veya dayanılmaz acılar içinde olan kişinin tıbbi yollarla öldürülmesi veya tıbbi yardımın kesilerek ölüme terk edilmesi” (Hakeri, 2009) şeklindedir. Dar ve geniş anlamlarda ele alınarak çeşitli hukuk literatürlerinde incelenen ötanazi iyileşmesi imkânsız, son derece ıstırap verici bir hastalığa müptela olan kişinin ıstırabına son vermek maksadıyla öldürülmesidir (Koca, 1993; Yıldız, 2014; Özen M. , 2011). Bu tanıma göre dar anlamda ve geniş anlamda ötanazi tanımı ortaya çıkmaktadır. “Dar anlamda ötanazi”, ölüm süreci başlamış ve ötanazi uygulanmasa da ölümü yakın zamanda gerçekleşecek olan hastaya yönelik işlemleri, “geniş anlamda ötanazi” ise, esasen uzun zaman yaşama ihtimali olan bir hastanın, hastalığına ilişkin mevcut durumun veya geleceğe ilişkin beklentilerinin, hayatı kendisine katlanılamaz kılması sebebiyle hastaya uygulanacak işlemleri ifade etmektedir (Yıldız, 2014). Başka bir deyişle dar anlamda ötanazide kişinin ölümün eşiğinde olduğu, geniş anlamda ötanazide ise ölüm neticesinin hemen ortaya çıkabileceği gibi haftalar veya yıllar sonra da ortaya çıkabilme ihtimalinin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır (Artuk M. , 1992; Özen M. , 2011).

Öğretideki ötanazi tanımları genellikle, bir hekimin belirli koşulların varlığı halinde bir hastanın hayatına icrai hareketle son vermesi şeklindeki "aktif" ötanaziye ilişkin olsa da günümüzde aktif ötanazi dışında hekimin, hastanın ihtiyacı olan tedaviyi gerçekleştirmemesi (Hakeri, 2009; Yıldız, 2014) (pasif ötanazi) yahut da hastanın ağrılarını dindirmeye yönelik tedavinin hastanın hayatını kısaltması (dolaylı ötanazi) halleri de ötanazi kavramı içerisinde ele alınmaktadır (Hakeri, 2009; Yıldız, 2014). Hatta hastanın ölümünü gerçekleştirecek ilacın hekim tarafından reçeteye yazılması veya ilacın hazırlanarak hastaya teslim edilmesi şeklindeki hekim yardımlı intihar eylemleri de bu bağlamda değerlendirilmektedir (Yıldız, 2014). Bu çerçevede bütün

türlerini kapsayacak bir tanımlamayla ötanazi, mevcut tıbbi veriler çerçevesinde tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa sahip olan; bu hastalığı sebebiyle fiziksel ve/veya duygusal olarak yoğun ıstırap çeken, mevcut tıbbi veri ve imkânlar çerçevesinde tedavisi mümkün olmayan bir hastanın, çektiği bu ıstıraplara son vermek amacıyla, bu kimsenin kendisinin veya onunla ilgili olarak rıza göstermeye yetkili bir kimse ve/veya makamın talebi/onayı/izniyle, uzman bir kimse tarafından hayatına son verilmesi, ölümünün kolaylaştırılması, ölümüne engel olunmaması yahut da ağrıların dindirilmesi için verilen ilaçlar dolayısıyla hastanın daha erken ölümüne neden olunmasıdır (Akcan, 2013; Artuk M. , 1992; Artuk & Yenidünya, 2011; Hakeri, 2009; Özen & Ekinci Şahin , 2010; Yıldız, 2014).

Günümüzde ötanazi kanser hastalıkları gibi hastalığının son evresinde olan ve ağır fiziksel ıstırap içerisinde olan kişilerin yaşamlarının sona erdirilmesiyle sınırlı olarak ele alınmamakta; bütün vücudunun felçli olması gibi tedavisi mümkün olmayan hastalığı sebebiyle hayatını kendi başına idame ettiremeyen, hayatını bu şekilde devam ettirmek istemeyen ve bu sebeple duygusal ve/veya fiziksel yoğun ıstırap içinde olan yahut da koma, ileri derecede Alzheimer gibi hastalıkları sebebiyle ölme isteğini kendisi açıklayamayan hastalar açısından da gündeme gelmektedir (Yıldız, 2014).

Hekim faaliyetlerinin hukuka uygun olması için ilgilinin, yani hastanın, rızası aydınlatılmış onam ile ortaya konulmalıdır. Bu durum hem ceza hukuku, hem de Medeni Kanun'un 24. maddesi uyarınca, özel hukuk açısından önem arz etmektedir. Ceza hukuku açısından hekimin faaliyetinin hukuka uygunluğunun temel şartlarından birisi "hastanın rızası" olup, rızanın hukuken geçerli olmasının şartlarından en önemlisi de, kişinin neye rıza gösterdiğini bilmesidir (Hakeri, 2006; Hakeri, 2009; Kocasakal, 2006).

Onam sözcüğünün esasen rızayı ifade ettiğini belirten Kocasakal'a göre; bu aydınlatmanın, adeta bir brifing gibi olması, hastaya olası tüm komplikasyonların anlatılması gerekli olmadığı gibi, hastayı olası bir tedavi sürecinden vazgeçirme riski sebebiyle yararlı da değildir, burada önemli olan ana hatları ile hastanın tedavi veya cerrahi müdahalenin genel ve olası sonuçları süreci bakımından aydınlatılmış olmasıdır (Kocasakal, 2006). Ötanazi için farklı bir ayırıma gidilmeksizin, yapılacak tüm tıbbi işlemlerde aydınlatılmış

onamdaki bilgilendirmenin nasıl olması gerektiği, Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 15. maddesinde, Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi'nin 14. maddesinde, Meslek Etiği Kuralları 26. maddesinde ve Bilgilendirilmiş Rıza Yönetmeliği Taslağı'nın 4. maddesinde yer almaktadır. Aydınlatma bizzat kişinin kendisine, küçük veya kısıtlı hasta bakımından veli veya vasisine ve tıbbi müdahaleden önce yapılmalıdır (Hakeri, 2006; Hakeri, 2009). Aydınlatma yükümlülüğünün bulunmadığı haller ise; hastanın vazgeçmesi, hastanın bilgisinin bulunması, hasta üzerinde kötü etki yapacak olması ve acil haller olarak belirtilmektedir (Hakeri, 2009). Hastanın rızası olmasa dahi, muhtemel rızası, kanuni temsilcisinin veya mahkemenin rızası bulunmalıdır (Hakeri, 2006). Hasta olan kişinin, maruz kaldığı hastalığın veya başka sebeplerin etkisiyle her zaman tıbbi müdahale için rıza açıklamasında bulunması mümkün olmayan durumlarda, hastanın rızasının olup olmadığını araştırmaya gerek olmaksızın tıbbi müdahalede bulunulması hekimlik mesleğini icra eden kişiler bakımından bir yükümlülük teşkil etmektedir (Koca, 2006; Özgenç, 2005).

İlgilinin rızası 03.02.2003 tarihli 5013 kanun numaralı Biyotıp Sözleşmesi m. 5 ("sağlık alanında herhangi bir müdahale, ilgili kişinin bu müdahaleye özgürce ve bilgilendirilmiş bir şekilde muvafakat etmesinden sonra yapılabilir. Bu kişiye, önceden, müdahalenin amacı ve niteliği ile sonuçları ve tehlikeleri hakkında uygun bilgiler verilecektir. İlgili kişi, muvafakatini her zaman, serbestçe geri alabilir") vd. maddelerinde ve TCK'nın 26. maddesinin 2. fıkrasında bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmektedir. İlgilinin rızasının suçun hukuka aykırılık unsurunu mu, yoksa eylemin tipikliğini mi kaldırdığı kusurluluk ve hareket teorisine göre farklı cevaplandırılacak bir sorundur. Hareket teorisi kabul edilerek "fiile egemen olma ölçütü ile birlikte amaç" gibi sübjektif unsurlar da hareketin yapılış anı açısından aranırsa ilgilinin rızasının diğer kişinin yaptığı eylemin kanuni tipe uygunluğunu etkilediği söylenebilir; buna karşın Ünver'e göre (2006), sübjektif unsurların kusurlulukla ilgili kabul edilip kusur türünün saptanması yanında sorumluluk değerlendirmesinde ele alınması durumunda ilgilinin rızasının eylemin hukuka aykırılığını kaldırdığı veya eylemin baştan itibaren hukuka uygun olduğu kabul edilebilir. Ünver (2006), hareket eylem teorisini benimsediği için, rızanın eylemin hukuka aykırılık nedeninin oluşumunu engellediğini düşünmektedir.

Doktrindeki egemen görüş ve yargı uygulaması da rızayı hukuka uygunluk nedeni olarak kabul etmektedir. Hekimin tıbbi faaliyetinin hukuka uygun olması için; hekimin eylemlerini tıp bilimi tarafından kabul görmüş ilkeler çerçevesinde yapması, olabildiğince ilgili kişinin veya yakınlarının onları önceden aydınlatmak suretiyle rızalarını alması ve daima tedavi ve şifa verme amacı ile hareket etmesi gerekmektedir (Kocasakal, 2006; Hakeri, 2009; Koca, 2006; Ünver, 2006; Şahin, 2012).

Sağlık Bakanlığı tarafından 01.08.1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Hasta Hakları Yönetmeliği’nin “Ötenazi Yasağı” başlıklı 13. maddesi, “Ötenazi yasaktır. Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahi, kimsenin hayatına son verilemez.” şeklindedir (Tokaç, 2010). TCK’da ise ötanaziye ilişkin özel bir hüküm yer almamakta olup, hastaya aktif ötanazi uygulayan hekim, m. 81 kapsamında “kasten adam öldürme” suçunu işlemiş olacak, ötanazinin tasarlanarak gerçekleştirilen bir fiil olduğu hallerde ise TCK m. 82’de düzenlenen kasten öldürme suçunun nitelikli halleri çerçevesinde cezalandırılabilir.

3.1.1 Aktif ötanazi

Aktif ötanazi, ölümcül hastaların veya ölmek üzere olanların öldürülmesi olarak tanımlanabilir (Akcan, 2013; Hakeri, 2009). Aktif ötanazi sona ermek üzere olan yaşamın hastalığa veya ölüm sürecine aktif etkide bulunmak suretiyle kısaltılması olup hukuk düzenimizde aktif ötanazi hiçbir şekilde hukuka uygun kabul edilmemektedir (Hakeri, 2009).

13.01.1960 tarih ve 4/12768 karar sayılı Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi’nin 14. maddesine göre, “hastanın hayatını kurtarmak ve sıhhatini korumak mümkün olmadığı takdirde dahi, hekim ıstırabını azaltmaya veya dindirmeye çalışmakla mükelleftir”. Yukarıda Ötanazi başlığı altında yer verdiğimiz Hasta Hakları Yönetmeliği’nin 13. maddesine göre de “ötanazi yasaktır”. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre “tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahi, kimsenin hayatına son verilemez”. Buradan anlaşılması gereken husus, hastanın

iyileşmesi hususunda hiçbir umut olmasa dahi, hekim öldürmek suretiyle yardımda bulunmamalıdır.

Dünya Tabipler Birliği'nin 1987 yılında Madrid'de kabul ettiği Ötanazi Bildirgesi'ne göre, “bir hastanın yaşamını kendi ya da çok yakınlarının izni ile de olsa sonlandırmak olan ötanazi etik değildir” (Hakeri, 2009; Yıldız, 2014). Bu itibarla, rıza bu tip hallerde bir hukuka uygunluk nedeni olamaz ve bu tür bir öldürme doğrudan aktif ölüm yardımı olup, mağdurun talebi, olsun veya olmasın hekim kasten öldürme suçundan dolayı sorumlu tutulur (Hakeri, 2009). Hekimin saiki kural olarak dikkate alınmadığından, hekimin hastaya acıyarak bunu yapması olsa olsa TCK 62'nin uygulanması suretiyle cezanın 1/6 oranında indirilmesini sağlayabilir ki bu noktada Türk Hukuku'nda herhangi bir tartışma olmayıp sadece olması gereken hukuk açısından hekimin bu tip durumlarda daha az cezalandırılmasını sağlayacak bir hükmün kanuna konulması hususu tartışılmaktadır (Hakeri, 2009). Nitekim 2003 TCK Tasarısı'nın 140. maddesinde bu konuya ilişkin olarak “acıyı dindirme saiki” başlıklı hüküm bulunmaktaydı. Hüküm; “İyileşmesi olanağı bulunmayan ve ileri derecede ıstırap verici bir hastalığa tutulmuş olan bir kimsenin, bilincinin ve hareketlerinin serbestliğine tam olarak sahip iken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve sadece hastanın ıstıraplarına son vermek maksadıyla öldürme fiilini işlediği sabit olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir” şeklindeydi (Hakeri, 2009). Ancak söz konusu TCK yasa tasarısı kanunumuza girmediğinden dolayı aktif ötanazi fiilinde bulunan hekim, adam öldürme suçu ile cezalandırılacaktır.

3.1.2 Pasif ötanazi

Pasif ötanazi, insanın yaşamının devam ettirilebilmesi için zorunlu tedavilere yine hastanın iradesi çerçevesinde başlanmaması veya başlamış olan tedavilerin devam ettirilmemesidir (Güven, 2000; Yıldız, 2014). Hastanın hayatını uzatacak bir ameliyat veya yoğun bakım tedavisinin gerçekleştirilmemesi pasif ötanaziye örnek verilebilir (Yıldız, 2014). Pasif ötanazide genellikle ölmekte olan veya artık bilincine kavuşamayacak olan hastalarda hayatı uzatmaya yönelik tedbirlerin alınmaması veya bunların devam ettirilmemesi söz konusu olup bu durumda olan hastanın ağrılarını dindirici ilaçlar kullanıldığı belirtilmektedir (Hakeri, 2009; Rosenau, 2008; Yıldız, 2014).

Pasif ölüm yardımı için geliştirilmiş bulunan kurallar geriye dönüşü olamayacak şekilde bilincini kaybetmiş hastalarda tedavinin görünürde aktif bir hareketle, örneğin solunum aletinin kapatılması suretiyle, ama aslında değerlendirci bakış açısında bir ihmali hareketle kesilmesi halinde de geçerlidir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Bu gibi haller direkt aktif ölüm yardımının yasak olması kuralının bir istisnası değil, bizzat değerlendirci bir yargı sonucunda ortada ihmali bir hareket olduğundan, pasif ölüm yardımı söz konusu olup davranışın ağırlık noktası itibarıyla esasen ihmali nitelikte olduğu ve hastanın tedaviyi ret hakkının kullanmasının bir sonucu olduğu da kabul edilerek, aynı sonuca ulaşılabilir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Başka bir anlatımla Pasif ötanazinin veya öğretilde dolaylı ötanazi olarak adlandırılan tıbbi müdahale biçimlerinin, gerekli aydınlatma yükümlülüğünün yetirince yerine getirilmesine dayalı hukuken geçerli rıza ve tıbbi müdahalenin geçerlilik koşulları bulunduğu sürece, Türk öğretilinde bazı yazarlarca tartışılan veya kuşku duyulanın tam tersine, ceza hukukunu ilgilendiren bir boyutu bulunmamakta ve konunun hastanın tedaviyi ret hakkı çerçevesinde çözülmesi gerekliliğinden hareketle ortada suç teşkil eden bir durumun varlığından söz edilemez (Ünver, 2010). Pasif ötanazinin icrai nitelik taşımadığı konusunda ise doktrinde farklı görüşler mevcuttur. İlk görüş, her ne kadar tıp mensubunun ihmali/pasif hareketinden söz edilebilirse de, bu ceza hukuku bakımından bir hareket olmayıp ilginin rızası bulunmadıkça ve ilgili tedaviyi reddettikçe doktorun harekette bulunmak hukuksal yükümlülüğü oluşmadığı için bu tutum hareket sayılamaz ve bu nedenle de, ilginin rızası kurumu ile açıklanması yerinde olmayıp ancak hakkın icrası kurumu ile açıklanabilir (Ünver, 2006). Aktif ötanazi açısından bu tür bir argümanın ileri sürülmesinin engeli, ilgili tıp mensubundan hareket etmeyi talep edebilme ve hareket ettiği için ceza sorumluluğunun bulunmadığını gösterir bir kanuni düzenlemenin olmamasıdır (Ünver, 2006). Diğer görüş hakkında bir örnek üzerinden gidilirse, hastaya ilaç verilmesi veya belirli zaman aralıklarıyla hastanın bir alete bağlanması sureti ile tedavi edilmesi gibi uygulama söz konusu ise, bu tedaviye devam edilmemesi halinde ihmali hareketten söz edilebilecekse de, hastanın sürekli bağlı olduğu cihazın kapatılması ya da hasta ile bağlantısının kesilmesi halinde eylemin ihmali nitelikte söylemek mümkün olmayıp, bu tür eylemleri icrai niteliktedir (Yıldız, 2014). Burada kişiye herhangi bir madde verilmesi ya da diğer bir biçimde

hayatına son verilmesi söz konusu olmadığından ve tamamen başlamış olan tedavinin kesilmesi niteliğinde olan işlemlerin, hastanın tedaviyi ret hakkı kapsamında ele alınması ve buna ilişkin koşulların varlığı halinde eylemin hukuka uygun kabul edilmesi gerekmektedir (Yıldız, 2014). Hareket icrai veya ihmali olarak sayılsa bile aslında ulaşılan sonuç bakımından bir öneminin olmadığı, burada hastanın rızasının olmaması sebebiyle tedaviye başlanmaması ile tedaviye başlandıktan sonra hastanın kendi rızası ile son vermesi arasında bir fark bulunmaması şeklinde açıklanabilir (Rosenau, 2008; Yıldız, 2014).

Hastanın hekim dışında bir kişinin sorumluluğu altında olması durumunda ise söz konusu ilaç veya hastanın bağlı bulunduğu cihazın çalıştırılmaması halinde TCK m. 83 “kasten öldürmenin ihmali davranış ile işlenmesi” söz konusu olacaktır. Pasif ötanazi olarak adlandırılan gerekli tedavinin yapılmaması veya devam ettirilmemesi işlemlerin hastanın talebi veya rızası olmaksızın hekimin tek taraflı olarak uygulaması durumunda, hekimin tedavi gerçekleştirme yükümlülüğü olduğundan, eylem TCK m. 83 kapsamında değerlendirilecek olup, 5237 sayılı TCK, bu durumda öldürmenin icrai hareketle gerçekleştirilmesine nazaran daha az bir ceza öngörmekte ise de yine de eylem kasten öldürme suçunu oluşturacaktır (Yıldız, 2014).

3.1.3 Dolaylı ötanazi

Dolaylı ötanazide ölmek üzere olan ve hastalığından kaynaklanan ağrılar nedeniyle çok fazla ıstırap çeken hastanın şikâyetlerini azaltmak için, yan etkileri olan, özellikle de yaşam süresini kısaltan ağrı kesici ilaçların kullanılması hususu gündeme gelecek olup, bu duruma örnek olarak kanser hastalarına son dönemlerinde düzenli olarak ağrılarını azaltmak amacı ile verilen ağrı kesiciler verilebilir (Yıldız, 2014). Dolaylı aktif ötanazi olarak da adlandırılan bu işlemin uygulanabilmesi için, amacının hastanın ağrılarının azaltılması olması ve aydınlatılmak suretiyle hastanın bu uygulamaya rıza göstermesi, ölümün yakın ve kaçınılmaz olması, tedavi ile sonuçları arasında uygun bir dengenin bulunması gerekmektedir (Özsunay, 1998; Yıldız, 2014).

Ceza hukukunun öldürmeyi yasaklayan normları hekimin yaşamının sonunda olan bir hastanın acılarını azaltmak için endikasyona dayalı olarak uyguladığı tedavinin sonucu olarak göze aldığı istenmeyen ancak önlenemeyen yaşam

kısaltmasını kapsamamaktadır (Hakeri, 2009). Ölmek üzere olsun veya olmasın bir hastanın ağrılarını dindirmek hekimin görevi olduğundan hekimin bu yönde gerçekleştireceği bir tedavinin kaçınılmaz bir yan etkisi olarak hastanın hayat süresini kısaltılıyor ve ölümünü hızlandırılıyor olsa dahi, hastalığa ait başka bir tedavi yönteminin bulunmaması ile birlikte hastanın aydınlatılmış olmak ve rızası alınmak suretiyle gerçekleştirilen bu tür işlemler hastaya yardım yükümlülüğünün kapsamı içerisinde kabul edilmelidir (Hakeri, 2009; Yıldız, 2014).

3.1.4 Hekim yardımcı intihar

Hekim yardımcı intihar, hekimlerin gerekli bilgi ve malzemeyi sağlamasının ardından, öldürücü etkiyi doğuracak işlemin bizzat hastanın kendisi tarafından gerçekleştirilmesidir (Atladı, 2007; Yıldız, 2014). Hekim yardımcı intiharın ötanaziden farkı intiharda ölüm sonucunu meydana getiren eylemi gerçekleştiren kişi üçüncü bir kişi değil, intihar edenin kendisi olmasıdır (Artuk & Yenidünya, 2001; Yıldız, 2014). İntihar eden kişi, intihar eylemini özgür iradeyle bizzat gerçekleştirmelidir bir başka deyişle ölüme yol açan son fiil tamamen intihar eden kişinin kontrolü altında olmalıdır. Burada amaç sorumluluğun intihar edenin kendisine ait olmasının yanında kendisine son anda dahi vazgeçmeye ilişkin bir imkân tanınmasıdır (Mausbach, 2011; Yıldız, 2014).

Burada ele alınması gereken bir husus hekimin yararı veya vicdani kararı ile hasta yararı çatıştığında nasıl davranılması gerektiğidir. Hekimlik sıfatını haksız fiil veya suç işlemek için imtiyaz statüsü haline getiren, etik kural ile hukuk kuralı çatıştığında hekimlerin ceza dâhil hiçbir hukuki sorumluluğunun bulunmadığını iddia etmek bilimsel olmadığı gibi hiçbir hukuksal yönü de yoktur (Ünver, 2006). Kanun hükmüne rağmen, hukuk kuralına uygun müdahale (örnek; tedaviyi ret) sorumluluk doğurmayacak olup, bunun nedenini ise etik kurala uygunluk değil, hukuk kuralının bunu gerektirmesi oluşturacaktır (Ünver, 2006).

Hekim yardımcı intiharda da “kişiyi intihara hazırlayan, ikna eden, yönlendiren hekim midir?” sorusu gündeme gelebilir. Aslen intihar etmek isteyen kişinin kendisidir. Bu sebeple burada kasten öldürme eylemi ile intihara yardım

eylemini ayırt etmek gerekir. Öğretinin çoğunluğu eyleme hâkimiyetin kimde olduğuna bakarak karar verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Hukumumuzda hekim tarafından gerçekleştirilecek “intihara yardım” eylemleri de TCK’nın 84. maddesinde düzenlenmiş olan intihara yönlendirme suçunu meydana getirecek olup intihar sonucunda ölümün gerçekleşmiş olması hali fail bakımından, cezanın arttırılmasını gerektirecektir. Yine suçun manevi unsuru bakımından da herhangi bir özellik aranmadığından, Failin suç tipinde belirtilen seçimlik hareketlerden (azmettirme, teşvik etme, kararı kuvvetlendirme, yönlendirme) birisini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi suçun manevi unsuru bakımından yeterli olacaktır (Yıldız, 2014).

Özetle Ötanazi ve hekim yardımlı intihar cürümleri çalışma konumuz olan intihara yönlendirme suçu kapsamında değerlendirilemez.

Ötanazi, “Ölümün kaçınılmaz olduğu ve tıp biliminin verilerine göre iyileştirilmesi olanağı olmayan veya dayanılmaz acılar içinde olan kişinin tıbbi yollarla öldürülmesi veya tıbbi yardımın kesilerek ölüme terk edilmesi” şeklinde tanımlanırken intihara yönlendirme suçunda kişinin ölümünün kaçınılmaz olması veya iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalığa sahip olması aranmamakta ayrıca intihara yönlendirme suçunda kişi yaşamına kendisi son vermekte, ötanazide ise başkası son vermektedir.

Pasif ötanazi olarak adlandırılan gerekli tedavinin yapılmaması veya devam ettirilmemesi işlemlerinin hastanın intiharında kişi yaşamına kendisi son vermekte, ötanazide ise başkası son vermektedir. Talebi veya rızası olmaksızın hekimin tek taraflı olarak uygulaması durumunda veya hekim dışında bir kişinin verilmesi gereken bir ilacı vermemesi, çalışması gereken cihazı kapatması vb. durumlarda eylem TCK m. 84 “intihara yönlendirme” maddesi kapsamında değil, TCK m. 83 “kasten öldürmenin ihmali davranış ile işlenmesi” maddesi kapsamında değerlendirilecek olup ayrıca pasif ötanazi de hasta bir kimsenin tedavilerine devam edilmemesi ya da tedaviye devam edilmemesi söz konusuysa intihara yönlendirme suçunda böyle bir husus yer almamaktadır.

Dolaylı ötanazi ise kısaca ölmek üzere olan bir hastanın ağrılarını dindirmek amaçlı verilen ilaçların dolaylı yan etkisinin hastanın ömrünü kısaltması olduğundan intihara yönlendirme suçu ile aralarında bir bağ bulunmamaktadır.

Hekim yardımlı intiharın ötanaziden farkı intiharda ölüm sonucunu meydana getiren eylemi gerçekleştiren kişi üçüncü bir kişi değil, intihar edenin kendisidir. Bu yönüyle de hasta öldürücü etkiyi doğuracak hareketi bizzat kendisi gerçekleştirmiş olsa da, kişinin ötanazide olduğu gibi ölümcül veya tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa sahip olması ve kendi rızası ile bunu gerçekleştirmek istemesi söz konusudur. Ancak intihara yönlendirme fiilinde bu unsurlar aranmadığı gibi, intihara yardım eylemini gerçekleştirecek kişi de hekim olmak zorunda değildir. İntihara yönlendirme suçunun faili herkes olabilir.

3.1.5 Mukayeseli Hukuk

Ölüme ve yaşama bakışta ki değişim devletlerin koyduğu hukuk kurallarına yansımakta, özellikle tedavinin sona erdirilerek ölümün hızlandırılmasına, diğer bir deyişle pasif ötanaziye hoşgörü artmakta, hatta daha da ileri gidilerek öldürücü nitelikte tıbbi bileşim enjekte ederek aktif ötanazi uygulaması yasal bir eylem haline getirilebilmektedir (İnceoğlu, 2006).

3.1.5.1 Amerika Birleşik Devletleri'nde

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de pasif ötanazi Yüksek Mahkeme kararları ile Anayasanın Ek 14. maddesi kapsamında görülen “özel yaşam” hakkının bir parçası olarak görülmektedir (İnceoğlu, 2006). ABD'de Hastanın Kendi Kaderini Tayin Kanunu (1 Aralık 1991 yürürlük tarihli Patient Self Determination Act) yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yasaya göre, hastaların tıbbi tedaviyi reddetme ve hastaların seçimi ölümü hızlandırırsa dahi, uygun ağrı kesme tedavisi görmeyi isteme yani pasif ötanazi hakları vardır (Akcan, 2013).

ABD'de sekiz eyalette aktif ötanazi diye adlandırılan hekim destekli intihar meşru sayılmaktadır. Bu eyaletler, California, Colorado, Columbia Bölgesi, Hawaii, Montana, Oregon, Vermont ve Washington eyaletleridir. Burada temel alınan görüş “merhametli ölüm ve ölmekte olan kişiye tıbbi yardım”dır ki bu da söz konusu durumu intihar eyleminden ayırmaktadır. Buradan anlaşılması gereken kavram “ötanazi” değil, intiharı gerçekleştirmesini sağlayacak ölümcül ilaç karışımının temini için yazılan reçetedir. İlk olarak Oregon Eyaleti'nde yasalaşan yardımlı intihar konusu, temelde Amerikan Kültürü'nde böyle bir olgunun var olmadığı iddiaları ile engellenmiş, ancak 1997 Yılı'nda halkın

isteği üzerine oylama yapılarak %60'lık kesimin yasaya onay vermesi sonucu yasalaşmıştır. Ancak keyfi intiharların önüne geçilmesi için, yardımcı intihar hususunda “kişinin 6 aylık ömrünün kaldığının doktorlarca onayı”, “kişinin ölüm isteği beyanını gerçekleştirirken herhangi bir psikolojik rahatsızlık veya depresyon benzeri ruhsal çöküntü içerisinde olmaması” gibi sıkı kurallar getirilmiştir. (The Guardian, 15.05.2018). ABD'nin California Eyaleti'nde de, 9 Haziran 2016 tarihinde yürürlüğe giren doktor yardımcı intihar eylemine ilişkin bir düzenleme olan "Hayatı Sonlandırma Seçeneği Yasası"nda, kalan yaşam sürelerinin 6 ay ya da daha kısa olduğu teşhisi konulmuş olan ölümcül hastaların, yaklaşan ölümlerini kontrol altına alıp, kendi ilkeleri doğrultusunda hayatlarını sonlandırmayı seçmelerine hizmet etmektedir (California's End Of Life Option Act 2016). Söz konusu yasa ilk olarak doktorlar açısından gönüllülük esasına (bu işlemde yer alıp almama kararlarının kendi inisiyatiflerine bırakılması) dayanmakta olup yasaya göre ergin kişiler, kendilerine uzman doktorları tarafından ölümcül bir hastalıkları olduğu teşhisi konulduğunda, yaşamlarını sona erdirmeye amaçlı bir ilacın kendilerine reçete edilmesini talep etme olanağına sahip olmaktadırlar (Sağlam, 2017). Hayatı sonlandırma seçeneği ötanazi kurumu arasında ki fark, ötanazide hastayı öldüren ilacı ya da tedaviyi hekim hastaya uygularken, hayatı sonlandırma seçeneği yasasında hasta ilacı kendi kendine uygular ve uygulamada doktorlar yer almaz (Sağlam, 2017). Yasal düzenlemede hangi spesifik ilaçların reçete edileceğine ilişkin bilgi yer almamakta ancak hekimler, hastalarına, ilaçlarını almaları esnasında yanlarında bir başka kişinin bulunmasını ve kamusal bir alanda bu ilacı kullanmamalarını tavsiye etmek zorunda olup, hastalarının ölüm nedenini raporlarken de intihar şeklinde bir nitelendirmede bulunamayacaklardır (Nelson, 2016). Son olarak belirtmek gerekir ki ABD'de söz konusu yasalar çıkmadan önce bir doktorun ölümcül bir ilacı hastasına reçete etmesi durumunda, cinayet ya da intihara teşvik gibi suçlardan ötürü doktorun/hekimin cezai sorumluluğu söz konusu olmaktaydı (Nelson, 2016).

3.1.5.2 Kıta avrupası hukukunda

Günümüzde Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İsviçre'de ötanazi serbesttir.

“Hollanda”da aktif ötanazi ve intihara yardım eylemleri esasen Hollanda Ceza Kanunu'na göre suçtur (Ayrıntılı bilgi için Bknz. Hollanda Ceza Kanunu m.

293, m. 294.). Bununla birlikte 293. maddenin 2. fıkrasına eklenen bir düzenleme ile aktif ötanazi ve intihara yardım eylemleri hekim tarafından belirli kurallar çerçevesinde gerçekleştirildiği takdirde, hekimin gerçekleştirdiği işlemi Belediye Adli Tabiplerine bildirmesi şartı ile cezasızlık halinden yararlanması öngörülmüştür. 293. maddenin sonuna eklenen bir cümle ile bu düzenleme hekim yardımlı intihar eylemlerine de uygulanmaktadır (Yıldız, 2014; Ölçer, 2010) (Ayrıntılı bilgi için Bknz. Hollanda Ceza Kanunu m. 293. f.2). Hollanda’da 2002 tarihinden itibaren yasaldır ve ötanazinin yasal olabilmesi için şu şartların varlığı aranmaktadır; Hasta dayanılmaz ve sürekli acılar içinde olmalı, hasta ölüm isteğini açıkça dile getirmeli, ikinci bir hekimden görüş alınmalı, hastanın hayatına uygun tıbbi yöntemlerle son verilmelidir (Özkara, 2008). Hollanda 12 yaşından itibaren çocuklar için de ötanazi uygulamasını kabul edilmiş olup kural olarak ebeveynin veya velayet yetkisi olan kişilere çocuk adına ötanazi talebi yetkisini vermemiştir (Artuk & Yenidünya, 2011). Çocuğun bu talebini, bizzat kendisinin ortaya koyması gerekmektedir. Çocuğun bu talebinin kabul edilebilmesi için talebini mantıklı olarak değerlendirebilecek ve talebini bizzat ortaya koyabilecek yetenekte olması gereklidir. 12-15 yaş arasındakilerde ayrıca ebeveynin veya velayet yetkisine sahip olanın bu talebi onaylaması gerekirken, 16-17 yaşındakiler de ise, bu konuda çocuklar bizzat karar verebilirler; ancak aile karar verme sürecine dâhil olabilir (Artuk & Yenidünya, 2011). Ayrıca belirtmek gerekir ki, Hollanda’da ağır anomalilerle dünyaya gelen yeni doğan bebeğin öldürülmesine dayanan pediatrik ötanazi 2006 tarihinden beri yasaldır (Özkara, 2008). Aktif ötanazinin kurallara uygun olarak uygulanması durumunda doktor, ceza yasasının talep üzerine öldürmeyle ilgili maddelerinden cezalandırılmamasını sağlayacak özel bir cezasızlık nedeninden yararlanacaktır (Ölçer, 2010; Akcan, 2013).

Hollanda’da ötanazi uygulamaları beş adımdan oluşmaktadır (Özkan, 2017). “İlk adım, dayanılmaz ağrı ve iyileşme umudu olmayan ya da Alzheimer rahatsızlığı hızla ilerleyen kişilerin ötanazi için bizzat başvurması gerekiyor. Başvuru, aile hekimine yapılıyor. İkinci adım, Başvuru, aile hekimi tarafından inceleniyor. Hastanın gerçekten ötanazi için gönüllü olup olmadığı, iyileşme umudu bulunup bulunmadığı kapsamlı bir şekilde araştırılıyor. Hasta, hekim tarafından ötanazi konusunda ayrıntılı biçimde bilgilendiriliyor. Üçüncü adım

da, ilk iki adımın tamamlanmasından sonra başvuruyu inceleyen hekim, bağımsız bir doktor grubu ile durum değerlendirmesi yapıyor, eğer değerlendirme olumlu neticelenirse bir sonraki dördüncü adıma geçiliyor. Dördüncü adımda, ötanazi isteği kabul edilen hastaya yüksek dozda "Thiopental" adlı anestezi ilacı veriliyor. Hastayı kısa sürede komaya sokan bu ilacın ardından solunumu tamamen durduran kas gevşetici iğne yapılıyor. Son adımda da, Ötanazi Komisyonu, bütün aşamaların yerine getirilip getirilmediğini ve doktorların görevini yapıp yapmadığını ayrıntılı biçimde inceleyerek dosyayı kapatıyor.” (Özkan, 2017).

Hollanda Hukuku’nda ötanazi kavramının yasal içeriğine bakıldığında, bu yasanın sadece istek üzerine hekim tarafından uygulanan, aktif intihara yardım veya aktif ötanazi olarak tanımlanabilecek fiiller için geçerli olduğu görülecektir. Bundan çıkan sonuç şudur ki, pasif ötanazi olarak tarif edilebilecek eylemler ceza kanununun uygulaması dışında kalmakta başka bir deyişle, tedaviye başlama veya tedaviye devam edilmesi anlamsız ise; tedavi etmeme, tedaviye devam etmeme veya yan etki olarak ölümün daha hızlı meydana gelmesine sebep olan ağrı dindirici maddelerin verilmesi, normal tıbbi müdahale olarak görülmektedir (Ölçer, 2010; Akcan, 2013).

“Belçika” da, 28 Mayıs 2002 tarihinden itibaren ötanazi yasaldır. Ötanazi tatbiki için hasta açısından; hasta 18 yaşından büyük olmalı, hasta talebini bilinçli ve kendi iradesiyle yapmalı, hasta talebini düşünerek birkaç defa yansıtmalı, hasta fiziki veya psikolojik açıdan, tıbbi olarak sürekli ve dayanılmaz acılar içince bulunmalı ve hastalık sürecinin çaresiz bir aşamaya gelmiş olması gereklidir (Özkara, 2008). Hekim açısından ise hekim, hastayla derinlemesine görüşmeli, ötanaziden başka bir çare kalmadığı konusunda hastayla mutabakata varmalı, hastanın talebi ile ötanazi tatbiki arasında en az bir ay olmalı ve en nihayetinde Federal Kontrol Komisyonunun (16 üye, 8 tıpçı, 4 hukukçu, 4 ilgili hastalıkla ilgilenen bir gruptan) nihai kararı olumlu verilmelidir (Özkara, 2008). Yapılan 2014 kanun değişikliği ile küçüklerin ötanazi hakkının olduğu belirtilmiş olup, yasa bu konuda herhangi bir yaş sınırı getirmemekle beraber, ölümcül hastalıkları, ölüme yakın oldukları bilincinde olmaları ve tıbbi yardımın ötesinde acı çektikleri konusunda bilinçli olmaları gerekliliğini öne sürmüş ve

küçüklerin bu haklarından yararlanabilmeleri için ebeveynlerinin onaylarına ihtiyaç duyulduğu da belirtilmiştir (Yıldız, 2014).

“Lüksemburg” da ise 19 Mart 2009 tarihinden itibaren ötanazi yasaldır. Lüksemburg’da, tedavisi mümkün olmayan ve dayanılmaz ağrılara sebep olan hastalığa sahip hastanın, özgür, ayrıntılı düşünülmüş ve yazılı olarak dile getirilmiş isteği üzerine, hastanın aktif olarak hayatına son veren veyahut intiharına yardım eden hekim bakımından cezasızlık hali kabul edilmiştir (Yıldız, 2014). 16-18 yaş arasındaki hastalara ötanazi uygulanabilmesi için, hastanın isteğinin yanı sıra, hastanın ebeveyninin veyahut kanuni temsilcisinin onayı aranmaktadır (Yıldız, 2014). Lüksemburg yasasına göre hastanın gelecekte meydana gelebilecek ve talep veya rızasını da ortaya koyamayacağı durumlar için önceden ortaya koyduğu iradesine yani hasta vasiyetine değer tanınmaktadır (Yıldız, 2014). Lüksemburg’da hekim ötanazi talebinde bulunan hasta ile birden fazla kez görüşecek ve kararı ile ilgili onu aydınlatacak, bunun yanında ikinci bir hekim de hastanın talebini değerlendirecek, sonrasında ötanazi işlemleri bir komisyon tarafından denetlenip, kurala uygun ise uygulanacak, kurallara aykırılık gerçekleştiği takdirde Savcılığa bildirilecektir (Yıldız, 2014).

“İsviçre Ceza Kanunu’nda” ötanazi, kasten insan öldürme suçundan ayrı ve bağımsız bir suç olarak düzenlenmiş olup, ötanazinin cezası kasten insan öldürme suçunun cezasından çok daha azdır (Kılınç, 2013).

“Almanya” ise Nazi döneminin nasyonal sosyalizm politikaları sebebiyle ötanazi deyiminden kaçınmaktadır. 1939 yılında doktorlara ötanazi konusunda geniş yetki tanınan Almanya’da istemsiz ötanazi uygulamaları başlamış, ırkın bozulmasını engellemek amacıyla yaşlılara, hastalara, engelli kişilere, bu kişilerin topluma faydalı olmadığı, bu nedenle yaşamlarının değersiz olduğu topluma ideolojik olarak benimsetilmeye çalışılarak uygulanan istemsiz ötanazi uygulamalarına sıkça rastlanmıştır (Kılınç, 2013). Bu sebeple Alman Hukuku’nda yardımlı intihar ve aktif yardımlı intihar ayrımına gidilmektedir. Almanya’da aktif yardımlı intihar yasadışıyken, ötanazi seçiminde bulunmuş hastaya rehberlik etme ve telkinde bulunmak serbesttir. Alman Anayasası’nın 2. maddesinde kişilere kendi kaderini tayin hakkı tanınmaktadır. Bu çerçevede Almanya’da her tıbbi müdahale ancak hastanın rızası ile gerçekleştirilebilir.

Tıbbi tedavi yaşamsal da olsa hastanın reddetme hakkı vardır (The Guardian, 15.05.2018). Alman Yüksek Mahkeme içtihatlarına bakıldığında, hastanın rızası doğrultusunda pasif ötanazi diye adlandırdığımız tedaviye başlamama veya tedaviye devam etmeme uygulamalarına rastlandığı görülmektedir. Federal Alman Yüksek Mahkemesi konuyla ilgili olarak; “hastanın açıklanmış veya zımni isteğine uygun olarak onurlu ve acılardan arındırılmış bir ölüme imkân sağlanması en ağırından ve öldürücü ağırlara katlanarak biraz daha uzun bir süre yaşaması beklentisine nazaran daha ağır basan bir haktır” diyerek pasif ötanaziye meşru kabul etmiştir. Bu nedenle de, Alman uygulamasında hastanın rızasına dayalı olarak pasif ötanazinin uygulandığı sonucuna varılabilir (Akcan, 2013). Almanya’da hâkim görüş eylemin dolaylı veya aktif olup olmadığı ayrımında failin amacını kullanmaktadır. Failin asıl amacının hastanın ağrılarını dindirmek olması ve ölümün hızlandırılmasının, kullanılan ilaçların yan etkisiyle gerçekleşmesi dolaylı ötanazi; buna karşın hekimin asıl amacının hastanın ölümünü gerçekleştirmek olması ise aktif ötanazi olarak kabul edilmektedir (Rosenau, 2008; Yıldız, 2014).

3.1.5.3 İnsan hakları bakımından ötanazi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHM). m. 2, yaşam hakkını korumaktadır. Yaşam hakkının korunmaması Sözleşmede düzenlenen diğer hakların korunmasını anlamsız hale getirdiğinden ve yaşamın başlangıcı ve sonunun dinsel öğeler taşıması sebebiyle, en önemli hak olduğuna bir inanış var olsa da aslen Sözleşme maddeleri arasında bir hiyerarşik üstünlük bulunmamaktadır. Ancak yaşamın başı ve sonunun dinsel inanışlar sebebiyle farklı algılanması bu hakkın kutsal sayılmasına sebebiyet vermektedir.

Yaşam hakkının korunması, Türk öğretisinde çoğunlukla anlaşılanın tersine, kişinin kendisine rağmen bir koruma olmayıp, üçüncü kişilerin hukuka aykırı müdahalelerine karşı bir korumadır. Türk Anayasası m. 17’deki düzenleme de bu içeriktedir ve uygulanması da bu yönde olmalıdır (Ünver, 2010). AİHM’ne göre yaşama hakkı, hayat hakkı ölme hakkını kapsar şekilde yorumlanamaz ve kişiye kendi kaderini tayin hakkı vermez (Hakeri, 2009; İnceoğlu, 2006). Mahkeme, Sözleşmeyi bireyin özerkliği ile değil, hayatın kutsallığı ile almakta ancak bununla birlikte bireyin kendi beden ve yaşamı hakkında karar verme hakkının özel hayatın (AİHS m. 8) bir parçası olduğunu kabul ederek,

devletlerin kötüye kullanma risklerini dikkate alarak ötanazi veya intihara yardımı yasaklaması veya tam tersine kötüye kullanma risklerini veya tehlikelerini ortadan kaldırııcı önlemler alarak devletlerin ötanazi veya intihara yardımı tanınmasının da mümkün olduğunu, bu hususun devletlerin takdir hakkında bulunduğunu belirtmektedir (Hakeri, 2009; Yıldız, 2014; İnceoğlu, 2006). Açıklanan nedenlerle ötanazinin de İHAM tarafından sözleşme çerçevesinde korunan bir hak olarak görülmeyeceği sonucuna varmak gerekir (İnceoğlu, 2006). İHAM kişinin bedeni ve yaşamı hakkında karar verme hakkını tartışırken geleneksel yaklaşımların ötesine geçememekte, sözleşmeyi kişi özerkliği ile değil yaşamın kutsallığı ile okumaktadır (İnceoğlu, 2006).

Ötanazi “ölümcül ve iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalığı olan ve acı çeken hastanın kendi talebi üzerine hekimin bir eylemi veya hareketsiz kalması ile hastanın ölmesine yardım etmesidir” biçiminde tarif edilecek olursa, şimdiye kadar İHAK ve İHAM önünde doğrudan ötanazi talebine ilişkin esastan karara bağlanmış dava bulunmamaktadır (İnceoğlu, 2006).

26.10.2011 tarihli “Sanles – İspanya” kararında Mahkeme Sözleşmenin 34. maddesi uyarınca, başvurucunun, zarar gören kişi olmaması nedeniyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur. Sanles v. İspanya isimli bu davada bir kaza sonucu tamamen felçli olan Sampetro, iç hukukunda, hekiminin intihara yardım edebilmesi için mahkemeden karar almak amacıyla dava açmış, fakat bu talebi reddedilmiş, sonrasında ise Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Sampetro bu dava sonuçlanmadan önce kimliği belirsiz kişilerin yardımı ile intihar etmiştir. Sampetro öldükten sonra yengesi davaya devam etmek istemiş, fakat Anayasa Mahkemesi bu hakkın tamamen kişisel olduğu, aile ve akrabalarını etkileyebilecek nitelikte bir hak söz konusu olmadığı gerekçesiyle davaya devam talebini reddetmiştir. Başvurucu yenge, Yaşam hakkı ihlali ile beraber işkence yasağı, özel hayatın gizliliğine saygı hakkı ve ayrımcılık yasaklarının da ihlal edildiğini ayrıca dava süreciyle ilgili olarak da adil yargılanma hakkının elinden alındığını ileri sürmektedir. İHAM’a göre, m. 34 actio popularis’i engeller. Şikâyet, sözleşmenin bir veya birkaç maddesinin ihlalinin dolaylı mağdur olanlar veya onların adına açılabilir. Mağdur kavramı özerk olarak yorumlanır. Mağdur olduğunu başvurucunun iddia edebilmesi için, bir tedbirden doğrudan etkilendiğini gösterebilmesi gerekir, zarar oluşması şart

değildir. Mahkemeye göre başvurucunun ileri sürdüğü haklar, transfer edilemez haklardandır. Başvurucu yenge, zarar gören Sampedro adına bu haklara dayanarak davasına devam edemeyecektir. İspanyol yetkilileri ötanaziyi hukukileştiren bir yasayı çıkarma sözde yükümlülüğüne uymadıkları için sorumlu tutulamaz. Sampedro ölmüştür, başvurucu onun onurlu ölme hakkı iddiası bakımından onun yerine geçemez, böyle bir hakkın iç hukukta tanınabileceği kabul edilse bile, tamamıyla kişisel ve transfer edilemez bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle başvuru kişi yönünden kabul edilemez bulunmuştur (İnceoğlu, 2006).

20.01.2011 tarihli “Haas - İsviçre” kararında Mahkeme, özel hayatın gizliliği ile yaşam hakkı arasındaki bağlantıyı değerlendirmiş, bireyin kendi yaşamını nasıl ve ne zaman sonlandıracağı konusunda karar verme hakkının bulunduğunu kabul etmiş, ancak bu talebi karşılamaya yönelik olarak “devletin intihara yardım etmesi gerektiği konusunda pozitif yükümlülüğü bulunduğu” savını reddetmiştir. Haas İsviçre’ye karşı kararının konusu Devlet’in, intihar etmek isteyen hasta bir adama, acı duymadan ve başarısızlık riski olmadan hayatına son verebilmesi için, öldürücü bir maddeye (sodyum pentobarbital), doktor reçetesi olmadan erişebilmesine izin verip vermemesi olayıdır. Başvurucuda, yirmi yıldan beridir, ağır bir bipolar duygusal bozukluk mevcuttur. Hastalığının kendisini onurlu bir şekilde yaşama olanağından yoksun bıraktığını düşünen başvurucu, intihara yardım hizmeti veren bir İsviçre özel hukuk derneğine, intihar etmesine yardımcı olmaları amacıyla başvurmuştur. Başvurucu reçeteyle alınan öldürücü bir madde (pentobarbital sodyum) elde etmek için, birçok psikiyatra başvurmuş ancak bu girişimlerinden bir sonuç elde edememiştir. Dolayısıyla, başvurucu, bir eczanenin, dernek aracılığıyla ve reçetesiz olarak, kendisine söz konusu maddeyi vermesine izin verilmesi için, çeşitli federal ve kantonal makamlara başvurmuş, ancak bu girişimleri de sonuçsuz kalmıştır. Başvurucu, en son yargı mercii olan Federal Mahkeme dâhil, idari yargı mercilerine başvurmuştur. Yüksek Mahkeme, Kasım 2006 tarihli kararında, kendi ölümüne karar verme hakkının (ki mahkeme bu hakkı tartışma konusu yapmamaktadır), AİHS’den çıkarılamayacak bir hak olan, intihar için devlet veya üçüncü bir kişinin yardımını alma hakkından ayırt edilmesi gerektiğini belirterek, başvurucunun bu başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu, AİHM

önünde, ölümcül maddeyi elde etmek için istenen şartlar (detaylı bir psikiyatrik rapora dayanan bir tıbbi reçete) nedeniyle, hayatına kesin ve kendine yaraşır bir şekilde son verme hakkına, İsviçre’de, saygı gösterilmediğini iddia etmiştir. Mahkeme, sözleşmenin 8. maddesinin (özel hayata saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle, Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin, kişinin hayatına nasıl ve ne zaman son verilmesi konusunda karar verme hakkına ilişkin görüş birliğine varmadıklarını gözlemlemiştir. Üye Devletlerin büyük çoğunluğu, kişinin hayatına son verme hakkından ziyade hayatını korumaya daha çok önem vermektedirler. Devletler bu nedenle, bu kapsamda geniş bir takdir yetkisi kullanmaktadırlar. Bir kişinin ne zaman ve ne şekilde hayatının sona ereceğine karar verme hakkı, kişinin bu konuda özgür olarak kararını verme ve buna göre hareket etme kabiliyetine sahip olması şartıyla, özel hayata saygı hakkının bir parçasıdır. Ancak, bu davada tartışma konusu olan AİHS 8. madde uyarınca, Devlete, başvurucunun, acı çekmeden ve başarısız olma riskini ortadan kaldıracak bir şekilde, ölmesini sağlayacak maddeyi, reçetesiz olarak, alabilmesini sağlama “pozitif yükümlülüğünü” yükleyip yüklemediğine karar vermektir. Bu bağlamda, AİHM, bir kişinin hayatına ne zaman ve nasıl son vermeyi seçme hakkıyla ilgili olarak, Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin, bir uzlaşmadan çok uzak olduklarını not eder. Bazı üye ülkelerde intihara yardım (en azından kısmen) suç olmaktan çıkarılmışsa da, üye ülkelerin büyük bir çoğunluğu hayatına son verme hakkı yerine kişinin hayatının korunmasına daha çok ağırlık veriyor gibi görünmektedirler. AİHM, bu durumdan, devletlerin takdir payının çok büyük olduğu sonucunu çıkarmakta, söz konusu başvuruda, başvurucunun gereksiz yere acı çekmeden, kesin ve kendisine yakışır bir şekilde, intihar etmek istemesini kabul etmekle birlikte, AİHM İsviçre hukukunun pentobarbital sodyum satın almak için reçete sunulması şartını öngörmesinin de meşru bir amaca hizmet ettiğini düşünmektedir. İnsanları aceleyle gelmiş kararlara karşı korumak ve kötüye kullanımların önüne geçmek bir bakıma intihar için yardım almayı kolaylaştıran bir sistemin doğuracağı riskleri küçümsemek gerekliliği söz konusudur demiştir. AİHM, Federal Mahkeme’nin, yaşam hakkının devletler için hayatına son verme yönünde verilen bir kararın, ilgilinin özgür iradesinin bir sonucu olmasından emin olmayı sağlayacak bir prosedür oluşturma zorunluluğu getirdiği yönündeki görüşünü paylaşmaktadır. Tam bir psikiyatrik bilirkişi

raporu temelinde verilen tıbbi bir reçete şartı bu zorunluluğa uymayı sağlayan bir araçtır. Başvurucunun pentobarbital sodyum almasını sağlayacak bir bilirkişi raporuna etkili bir erişiminin bulunup bulunmadığına bakmak gerekmektedir. Çünkü aksi durumda, ölüm zaman ve şeklini seçme hakkı gerçekte teorik ve yanıltıcı bir hak olmanın ötesine geçemeyecektir. Mahkeme, başvuranın iddia ettiği gibi kendisine yardım etmeye istekli bir uzman bulamadığı konusunda da ikna olmamıştır (Haas - İsviçre, AİHM Kararı, 20.01.2011).

01.09.2012 tarihli “Koch – Almanya” kararında Mahkeme, ölüme yardım konusunda seçim hakkını, kişinin kendi yaşamı konusunda karar vermesi niteliğinde değerlendirip, bu durumu özel hayatın korunması çerçevesinde ele alınması gereken bir husus olarak görmüş ancak devletlerin ölüme/intihara yardım konusunda bir yasal düzenleme yapma yükümlülüğünün bulunmadığını belirtmiştir. Koch Almanya’ya karşı kararına konu olan olayda, başvurucunun eşi 2002 yılında evlerinin önünde düşerek felç olmuş ve bu tarihten itibaren solunum desteği ile tıbbi bakıma muhtaç hale gelmiştir. Bayan Koch, sürekli bakıma muhtaç şekilde yaşamını sürdürmeyi reddederek intihar etmek istemiştir. Başvurucu Bay Koch, eşinin bu isteğini yerine getirmek için, Bayan Koch’a ölümcül dozda ilaç verilmesini yetkililerden talep etmiş, ancak bu talep “bu tarz izinlerin yaşamı sonlandırmak için değil, yaşamı destekleyici veya koruyucu amaçla verilebileceği” gerekçesiyle reddedilmiştir. Bay Koch eşinin rahatsızlığı boyunca kendisine destek olmuş, eşinin çekmiş olduğu ıstıraplardan etkilenmiş ve en sonunda eşinin kendi hayatını sona erdirmeye isteğini kabul ederek onunla beraber İsviçre’ye gitmiş, eşinin intihar isteğini gerçekleştirmiştir. Bay Koch, eşi ile birlikte Alman makamlarına yaptığı idari başvuruyu eşinin ölümünden sonra kendi adına devam ettirmiştir. AİHM, Alman Mahkemeleri’nin Bayan Koch’un ölümünü takiben 3 yıl 9 ay sonra karar verildiğini göz önüne alarak, Alman Mahkemeleri’nin bu zaruri durum ve telafisi imkânsız zararların oluşabileceği gerçeği karşısında görev gereği yargılamayı hızlandırabileceği hususunda Alman Hükümeti’nin savunduğu, Bayan Koch’un Alman Mahkemeleri’nin sonucunu bekleyebileceğini, Bay Koch’un eşinin davasını takip etmesi hususunda kendisine bir imtiyaz sağlanmasının gereksiz olduğuna dair görüşüne, katılmamıştır. Açıklanan sebeplerle Mahkeme başvurucunun merhum eşi ve kendi adına yaptığı

başvurunun Alman Mahkemeleri tarafından reddi kararını özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. madde kapsamında esastan inceleyerek, başvurucunun, Alman makamları tarafından merhum eşine ölümcül dozda ilaç verilmesinin reddedilmesinden doğrudan etkilendiğini ve bu sebepten Bay Koch'un 8. madde kapsamında haklarının zedelendiğine, ancak devletlerin bir kişinin hayatına son verilmesine yardım etme gibi bir yükümlülüğü olmadığı hususunu da belirterek karar vermiştir (Koch - Almanya, AİHM Kararı, 19.07.2012). AİHM'in bu kararından da anlaşılacağı üzere, AİHM, hayatının insan onuruna uygun olmayan ve ıstırap verici olarak sonlanacağını düşünen başvurucunun, bundan kaçınmak için yapmak istediği seçimin kanun ile engellenmesinin, AİHM'nin 8. maddesi ile teminat altına alınan haklara müdahale oluşturduğu düşüncesinin dışında tutmadığıdır. Ayrıca AİHM, Koch kararında, başvurucunun, çok yakın aile bağlarının varlığı, prosedür sonunda konuyla ilgili yeterli olacak şekilde kişisel veya hukuksal çıkarlarının bulunması ve dava ile ilgili kişisel ve hukuksal çıkarlarının önceden ifade edilmiş olması, başvurucunun eşinin çektiği acılardan ve ölümünden sanki kendi haklarının Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında ihlal edilmişçesine etkilendiği temeline dayandırarak 8. maddenin ihlal edildiği kararını vermiştir (HUDOC-European of Human Rights, 2018).

AİHS 2. maddesinin insanlara intihar etme veya ölmelerini sağlama konusunda bir başkasından yardım alma hakkını tanıyıp tanımadığı hususunda ise; 29.04.2002 tarihli Pretty – Birleşik Krallık Davası örnek verilebilir. Dianne Pretty, tedavisi olmayan kronik bir hastalık olarak tanımlanan motor nöron hastasıdır. D. Pretty, hastalığı nedeni ile anlaşılabilir derecede konuşamasa da akli dengesi yerinde ve kendi kararlarını kendi alabilecek durumdadır. Ancak D. Pretty'nin vücudunun boyundan aşağı kısmı felç olmuştur. Motor nöron hastalığının daha da acı veren ilerlemesine tanık olması, kendisinde büyük bir korku yaratmış ve bunalıma girmiştir. Girmiş olduğu bunalım neticesinde de intihar etmek istemiş ancak boyundan altı felç olduğu için intihar edemeyecek durumda olmasından dolayı eşinden yardım istemiştir. Birleşik Krallık'ta intihar etmek suç sayılmamakta ancak intihara yönlendirme fiili Birleşik Krallık, intihar maddesi 1961 sayılı İntihar yasasına göre suç sayılmaktadır. Bu konuda Birleşik Krallık'ta Cumhuriyet Başsavcısı'nın takdir yetkisi mevcut olduğu için

D. Pretty eşinin kendisine intihar etmesine yardımcı olması halinde herhangi bir cezai müeyyide ile karşılaşmamasına ilişkin teminat verilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurmuş ancak talebi reddedilmiştir. Birleşik Krallık'ın diğer mahkemeleri de AİHS'ne dayalı bir inceleme yaparak Cumhuriyet Başsavcısının kararını onamıştır. Bunun üzerine D. Pretty, AİHM'ne başvuruda bulunmuştur. Mahkeme, sözleşmenin 2. maddesinde yer alan yaşama hakkının olumsuz bir yön içerecek şekilde yorumlanamayacağını belirterek, kişilerin kendi kaderini tayin hakkı açısından yaşamaktansa ölmeyi tercih etmeyi seçme hakkının bulunmadığını ifade etmiştir. Mahkeme bu tarz bir hakkı tanıyan devletlerin var olabileceğini, bunun sözleşmenin ilgili maddesini ihlal etmeyeceğini belirtmiş olup, kendisine gelen Pretty v. Birleşik krallık davasında “sözleşmenin 2. maddesinden, ister üçüncü bir şahıs eliyle olsun, ister kamu makamı vasıtası ile olsun, ölme hakkı gibi bir hakkın türetilmeyeceği” kararına varmıştır. D. Pretty aynı zamanda mevcut hastalığının AİHS madde 3 kapsamında “onur kırıcı muamele” anlamına geleceğini ve devletin, kendisini içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için gerekirse intihar etmesi amacıyla yardım almasının pozitif yükümlölük kapsamında olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme ise “Devletlere bu gibi durumlarda hayatın sonlanmasına sebep olacak eylemlere izin vermek gibi bir yükümlölük yüklenemeyeceğine” hükmetmiştir. D. Pretty başvurusu yukarıda da sözü geçtiği üzere sözleşmenin 8. maddesi kapsamında “özel hayatı koruma altına alan, kendi kaderini tayin hakkı ve kişisel iradenin göz önüne alınması” prensiplerinden bahsederek, kendisinin intihar edemeyecek durumda olmasından dolayı eşinden yardım talep ederek intiharı gerçekleştirmesini engelleyen kanunun sözleşmenin 8/1. maddesine göre özel hayata müdahale olduğunu belirtmiş ancak bu hususta mahkemenin üzerinde durduğu nokta, söz konusu müdahalenin sözleşme ihlali anlamına mı geleceği yoksa söz konusu müdahalenin gereklilik niteliği taşıyıp taşımadığı olmuştur. Mahkeme, ilgili maddenin yaşama hakkını koruduğunu, meşru bir amaca hizmet ettiğini, bunun da orantılılık ve keyfiliğin önlenmesi amacına dayandırıldığını belirterek, yardımcı intiharın suç olarak nitelendirilmesinde yaşama hakkının önemini vurgulaması açısından ortada bir keyfilik olmadığını, Cumhuriyet Başsavcısı'nın teminat vermemesinde de bir orantısızlık olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Mahkeme sözleşmeye taraf başka devletlerde intihara yardımın suç olmamasını bu davada değerlendiremeyeceğini belirtmekte ve intihara yardıma

izin veren bir ülkede hâkim olan koşullar madde 2'yi ihlal etmese dahi, bu durum farklı bir önermeyi Birleşik Krallığın intihara yardımı izin vermediği için m. 2'de ki yükümlülüklerini ihlal ettiği sonucunu doğurmaz demektir. Netice olarak Mahkeme, bu davada sözleşmenin 8. maddesinin de ihlal edilmediğine karar vermiştir (Pretty - Birleşik Krallık Davası, AİHM Kararı, 29.04.2002).

3.2 Talep Üzerine Adam Öldürme

Talep üzerine öldürme eylemi sonucunda ölüm neticesini doğuran hareketler üçüncü bir şahıs tarafından gerçekleştirilmiş ise de, bunun ortaya çıkışı ancak mağdurun rızasıyla mümkün olmaktadır. Mağdurun icra hareketleri başlamadan önce ortaya çıkan rızası, üçüncü kişinin onu öldürmesi hareketinin kaynağını teşkil ederek, suça iştirak hükümlerinde yer alan azmettirme boyutunda ortaya çıkmış olmalıdır. Aksi halde zaten mevcut bir öldürme isteğine mağdurun talebinin eklenmesi söz konusu olursa, bu eylem talep üzerine öldürme değil rıza ile öldürme kapsamında değerlendirilecektir (Yaşar & Turan, 2013).

Talep üzerine adam öldürmenin suç olarak kabul edilmemesi için, failin, kişiyi tamamen insani hislerle ve onun talebi üzerine öldürmesi kişinin 18 yaşından büyük olması, kişinin açık ve ciddi ısrarının hiçbir tehdit, telkin, iğfal ve şiddet olmaksızın rızasının ve isteğinin bulunması gerekmekte, farazi rızanın ya da zımni rızanın bulunması yeterli görülmemektedir. (Koca & Üzülmmez, 2016).

Kanunlaşmamış ama farklı tarihlerde çıkarılan TCK Ön Tasarılarında, Talep Üzerine Adam Öldürme suçu düzenlenmiştir. Örneğin 1987 TCK Ön Tasarısı'nın 106. maddesinde, "İyileşmesi kabil olmayan ve ileri derecede ıstırap verici bir hastalığa tutulmuş bulunan bir kimsenin, şuur ve hareketlerinin serbestisine tam olarak sahip iken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve münhasıran hastanın ıstıraplarına son vermek maksadıyla öldürme fiilini işlediği sabit olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir" hükmüne yer verilmiştir. 1989 TCK Ön Tasarısı'nın 135. maddesinde, "İyileşmesi kabil olmayan ve ileri derecede ıstırap verici bir hastalığa tutulmuş bulunan bir kimsenin, şuuruna ve hareketlerinin serbestliğine tam olarak sahip iken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve sadece hastanın ıstıraplarına son vermek maksadıyla öldürme fiilini işlediği sabit olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir" şeklinde bir

düzenlemeye yer verilmiştir. 1997 TCK Tasarısı'nda "Acıyı Dindirme Saiki" başlığını taşıyan 137. maddeye göre, "iyileşmesi mümkün olmayan ve aşırı derecede ıstırap verici bir hastalığı olan bir kimseyi, bilinç ve hareket serbestisi tam iken yaptığı ısrarlı talepleri doğrultusunda ve hastanın acısını sonlandırmak amacıyla öldüren kişi" talep üzerine adam öldürme suçunun faili olmaktadır. 2000 tarihli TCK Tasarısı'nın "Acıyı Dindirme Saiki" başlıklı 140. maddesinde benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. Tüm bu tartışmalara rağmen TCK'da böyle bir düzenleme hiç yer almamıştır (Yaşar & Turan, 2013; Kalay, 2015).

Talep üzerine öldürme konusunda mukayeseli hukuka bakmak bu hususun daha sarıh olarak ortaya konulmasını sağlayacaktır.

"Almanya'da" kasten öldürme suçunun yanında talep üzerine öldürme konusu özel olarak düzenlenmiş ve cezası kasten öldürme suçuna göre daha az belirlenmiştir. Buna göre Alman öğretisinde talep üzerine öldürme durumunda eylemin haksız niteliğinin azaldığı belirtilerek burada kişinin kendisinin başkası tarafından öldürülmesine göstereceği rıza, eylemi hukuka uygun hale getirmemektedir (Yıldız, 2014).

"İtalya'da" kasten öldürme suçunun yanında talep üzerine öldürme suçu özel olarak düzenlenmiş olup, kasten öldürme suçuna göre indirilmiş bir ceza öngörülmüştür (Özen & Ekinci Şahin , 2010). Buna ilaveten İtalya Ceza Kanunu'nda bütün suçlar için öngörülen kanunun Genel Hükümler kısmında yer alan "Genel Ağırlaştırıcı Nedenler" in talep üzerine öldürme halinde uygulanmayacağı da belirtilmiştir. Talep üzerine öldürme eylemi, 18 yaşından küçük bir kimseye karşı işlenmişse, akıl hastası veya isnat yeteneğini kaldıran başka psişik eksiklik koşullarında ya da rıza dışı alkol, uyarıcı, uyuşturucu maddeler verilen kişiler üzerinde işlenmişse, cebir, şiddet, tehdit sonucunda elde edilen rızaya dayanarak işlenmişse kasten öldürme suçuna ilişkin ceza hükümleri uygulanacaktır (Özen & Ekinci Şahin , 2010).

Almanya ve İtalya'da talep üzerine öldürmenin ve dolayısıyla aktif ötanazinin cezası kasten öldürmeye göre daha azdır (Duttge, 2011; Yıldız, 2014).

"Fransa'da" ise konu kişinin rızası olsa dahi bir kimsenin kasten öldürülmesi eylemi olarak değerlendirilip cezalandırılmaktadır. Bu nedenle aktif ötanazi niteliğindeki eylemler kasten öldürme olarak cezalandırılacaktır. Bu eylemin

tasarlanarak gerçekleştirilmesi halinde verilecek cezanın arttırılmasını gerektiren nitelikli hal de düzenlenmiştir (Yıldız, 2014).

Belirtmek gerekir ki, bu düzenlemeler hekimler ya da belli bir düzeyde hastalığa sahip kişilere özel olmayıp, herhangi bir kişi tarafından yine herhangi başka bir kişiye karşı gerçekleştirilen klasik öldürme eylemlerinde uygulanabilecek niteliktedir (Duttge, 2011; Yıldız, 2014).

Sonuç ötanazi gibi talep üzerine öldürme de intihar fiilinden farklıdır ve intihar olarak kabul edilemeyecektir. Çünkü burada da öldürme fiili bizzat kişinin kendisi tarafından değil, üçüncü bir kişi tarafından yapılmaktadır. Talep üzerine öldürme eylemi ile intihara yardım eylemlerini birbirinden ayırt etmek için öğretinin çoğunluğu “eyleme hâkimiyetin kimde olduğu”na bakarak karar verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Eğer eyleme hâkimiyet intihar etmek isteyen kişideyse, örneğin; ağır hasta olan A’nın yardım talep etmesi üzerine B onun için hazırladığı zehirli iğneyi masanın üzerine koyar ve A bu iğneyi kendisine uygularsa, eyleme hâkimiyet A’dadır ve B’nin bu intihar eyleminden dolayı bir sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Buna karşı B bu zehirli iğneyi A’nın talebiyle A’ya uygularsa eyleme hâkimiyet B’de olacağından talep üzerine öldürme suçu meydana gelecektir (Yıldız, 2014). Bu durum TCK bakımından incelendiğinde ise, eyleme hâkimiyetin kimde olduğu yine önem arz edecek, koşullar oluşursa ilk varsayımda B intihara yönlendirme suçundan, koşulları yoksa adam öldürme suçundan, ikinci varsayımda ise hukukumuz talep üzerine öldürme suçunu düzenlemediğinden ve daha az cezayı gerektiren bir kanun hükmü de bulunmadığından genel hükümler çerçevesinde kasten adam öldürmeden sorumlu olacaktır (Rosenau, 2008; Yıldız, 2014). Bir başka değerlendirmeye, ötanazi, belirli özellikleri taşıyan hastalığa sahip olan bir hastanın, fiziksel veya duygusal acı ve ıstırabına son vermek amacıyla gerçekleştirilecek bir işlem olup; sağlıklı yahut da belirtilen anlamda bir hastalığa sahip olmayan kimselere yönelik olarak gerçekleştirilecek talep üzerine ya da rıza ile öldürme eylemleri ötanazi kapsamında değildir. Bir kimsenin öldürülme isteminin başka bir kimse tarafından yerine getirilmesi durumunda talep üzerine öldürme (Yıldız, 2014), öldürmek isteyen bu yöndeki önerisinin öldürülmek istenen kişi tarafından kabulü durumunda ise, rıza ile öldürme söz konusudur. Bu nedenle rıza ile veya talep üzerine öldürme

kavramlarının ötanazi ile karıştırılmaması gereklidir (Akcan, 2013; Şahin, 2012; Yıldız, 2014). Bu açıdan her ötanazi, bir talep üzerine adam öldürme olarak kabul edilebilirken, her talep üzerine adam öldürme bir ötanazi olarak görülmemektedir (Artuk & Yenidünya, 2011). Bu bağlamda, intihara yardım eylemleri de özellik göstermektedir. Bu halde hayatına son veren kimse, ölümü doğuracak hareketi bizzat gerçekleştirmektedir. (Akcan, 2013; Yıldız, 2014). Yardım edenin eylemi ise, sadece ölümü meydana getirecek araç veya düzeneğin hazırlanması veya temin edilmesi olmaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda yukarıda açıklanan eylemler çalışma konumuz olan intihara yönlendirme suçu kapsamında değerlendirilemez.

4. MUKAYESELİ HUKUKTA İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

Mukayeseli hukukta; intihara ikna ve yardım suçlarında, teşebbüs aşamasında kalınsa bile ceza verileceği bazı ülke kanunlarında ayrıca düzenlenmektedir. Örneğin İsviçre ve İtalyan ceza kanunları böyledir. Ancak 765 sayılı TCK, intihara ikna ve yardım suçunun, teşebbüs halini ayrıca düzenlememiştir. 5237 sayılı TCK'da da intihara yönlendirme suçunda teşebbüsün mümkün olmadığı ileriki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

4.1 Kıta Avrupası Hukuku'nda

18. yüzyılın sonlarından itibaren intihar ve intihara teşebbüsün cezalandırılmamasına karşılık, intihara yardımın suç sayıldığı ülke kanunlarına rastlanmakta olup bu kanunları intiharı suç saymayan ve intihara yardımda bulunmayı cezalandırmayan kanunlar ile intiharı suç saymayan ancak yardımda bulunmayı suç sayan kanunlar olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür (Ersoy, 2018). İntiharı suç saymayan ve intihara yardımda bulunmayı da cezalandırmayan ülkeler örnek olarak Belçika, İsveç, Finlandiya ve Lüksemburg, intiharı suç saymayan fakat yardımda bulunanları cezalandıran ülkelere örnek olarak ise Almanya, Avusturya, Danimarka, Hollanda, Norveç, İspanya ve Türkiye verilebilir (Ersoy, 2018).

Alman Hukuku'nda yardımcı intihar ve aktif yardımcı intihar ayırımına gidilmektedir. Almanya'da aktif yardımcı intihar yasadışıyken, ötanazi seçiminde bulunmuş hastaya rehberlik etme ve telkinde bulunmak serbesttir (The Guardian, 15.05.2018). Alman Hukuku'nda intihar suç oluşturmadığından ve konuyu düzenleyen özel bir hükme de yer verilmediğinden intihara ikna ve yardım eylemleri de suç kabul edilmemektedir. Zira bir eyleme katılmanın cezalandırılabilmesi için, failin katıldığı suç oluşturan asıl eylemin varlığı gerekmektedir. İntihar eylemini düzenleyen bir suç tipi bulunmadığından, intihara katılma eylemleri de suç olarak cezalandırılmamaktadır (Yıldız, 2014). Yukarıda talep üzerine öldürme eylemiyle intihar etme eylemini ayırt etmek

konusunda eyleme hâkimiyetin kimde olduğu tartışılmış olup kısaca tekrar etmek gerekirse; fiili gerçekleştiren kişi, intihar etmek isteyen kişi ise hâkimiyetin kendisinde, intihar etmek isteyen kişiye kendi eylemini uygulayan kişide ise hâkimiyet intihar edende değil eylemi gerçekleştiren kişide olacaktır. Buradan da hareketle ilkinde intihara yönlendirme, ikincisinde ise talep üzerine öldürme söz konusu olacaktır.

İsviçre’de ise kanun bu konuda daha geniştir; çıkarıcı nedenlerle ilişkisi olmadığı sürece İsviçre Yasaları yardımlı intihara izin vermektedir. İsviçre’de intihara sürüklenme ve intihara sebebiyet kavramı hukuka aykırı bulunmaktadır. İsviçre Ceza Kanunu 115. maddesinde bir kimseyi egoistçe saiklerle intihara ikna eden veya intihara yardım eden kişi cezalandırılmaktadır. Buradan hareketle egoistçe olmayan saiklerle başkasının intiharına yardım eylemlerinin suç olmayacağı kabul edilmektedir (Ünver, 2009; Yıldız, 2014). İsviçre Federal İstatistik Ofisi’nin verilerine göre, İsviçre’de 1995-2010 yılları arasında bir yılda ortalama 1312 kişi intihar etmiştir (Kılınç, 2013). Bu intiharların üçte biri İsviçre Ceza Kanunu’nun bıraktığı açık kapıdan faydalanarak kurulan intihara yardım örgütleri vasıtasıyla gerçekleşmiştir (Kılınç, 2013; Akcan, 2013; Mausbach, 2011). İsviçre’de intihara yardım, yardım eden kişinin menfaat elde etmek için bunu gerçekleştirmede süreci ve yardım alan kişinin rıza ehliyetinin varlığı halinde cezalandırılmamaktadır. İsviçre Ceza Kanunu’nun 115. maddesine göre bir kimseyi kişisel menfaat etmek için intihara ikna veya bir kimsenin intiharına yardım eden kimse cezalandırılmaktadır (Mausbach, 2011; Yıldız, 2014). Ancak Tıp Bilimleri Akademisi’nin direktiflerine göre intihara yardım işlemleri “hekimlik faaliyeti kapsamı”nda değildir. Bu yüzden İsviçre’de EXIT ve DIGNITAS gibi organizasyonlar belirli bir ücret karşılığında intihara yardım için hekim ve yardım sağlamaktadır. Bu organizasyonlara ödenen üyelik aidatı ve ücretlerin, idari masraflar için ödendiği kabul edilmekte ve kişisel menfaat kapsamında olduğu düşünülmemektedir (Mausbach, 2011; Yıldız, 2014).

Hollanda’da ölüme kasıtlı yardımlar suçtur. Ancak bir hekim tarafından belirli özen yükümlülüklerine uyulması ve otopsi başvurusu yapılmış olması cezasızlık nedenidir.

Philipp Budeikin tarafından yapılmış, sosyal medya ağları ile ulaşılabilen Mavi Balina (Blue Whale) adlı bilgisayar oyunu pek çok gencin ölümüne sebep olmuş ve bu sebeple hakkında intihara teşvik suçu ile açılan davada suçunu kabul eden tasarımcı, “toplumda temizlik” yaptığını, onları birer biyolojik atık olarak gördüğünü ve kendilerine acı vermelerini istediğini söyleyerek herkesi şok etmiştir (<https://www.aydinlik.com.tr/mavi-balina-oyunu-intihara-surukledi-yasam-eylul-2017-1>, 21.05.2018). Oyunu kısaca özetlemek gerekirse, oyuna katılan kişilere elli günde elli görev verilmektedir. Önemli olan elli görevin sonuncusuna ulaşmaya çalışmaktır. Elli görev arasında, jilet ve iğne ile kendilerine zarar vermeleri ya da korku filmi seyretmeleri istenmektedir. Elli görevi tamamlayan ise en son görevinden sonra, “öl, nasıl olsa yeniden doğacaksın” şeklindeki ifadeyle intihar etmesi istenmektedir. Son yıllarda sosyal medyada çıkan birçok stratejik oyun, özellikle gençler arasında ciddi derecede etkili olmaktadır. Oyunun başlangıcı oldukça basittir, ancak oyunun kişileri intihara sürüklemekten önce, onları intihara alıştırmaya, motive etmeye, hipnoz, intihar görevi bilincini yerleştirme, görevi tamamlamaktan dolayı mutluluk duyma gibi çeşitli alt amaçları bulunmaktadır. Oyuna katılan katılımcının bir süre sonra çıplak resimleri ele geçirilmektedir. Bunun nedeni, gerek oyuncu gerekse tasarımcı arasında oyunun ciddiyeti konusunda bir ilişki kurulmasının istenmesi ve oyundan bir süre sonra sıkılarak vazgeçilememesidir. Katılımcının oyunu bırakmak ya da ayrılmak istemesi durumunda, kişilere bu çıplak resimler sayesinde şantaj yapılmaktadır. Yapılan yargılama sonucunda Rus yapımcısına verilen ceza ise sadece üç yıl olmuştur (<http://www.merlininkazani.com/mavi-balinanın-kurucusu-cezasini-buldu-haber-96738>, 22.06.2018).

Mariam adlı bilgisayar oyunu da Mavi Balina benzeri işlemler içermektedir. Oyun soru, cevap şeklinde ilerler. Yanıtlanan her soru sonrasında bir sonraki aşamaya geçilir. Oyun, 9 yaşında ki bir kızın eve dönüş yolunu bulamaması ve yardım istemesi ile başlar. Bu oyunu oynayan insanların çoğu oyunu oynamaya başladığından beri hayaletler gördüğünü, bir varlığın peşlerinde olduğunu dahası, oyunu gece üçte yükleyip oynarsanız Mariam’ın geldiğini iddia etmektedirler. Bu yüzden gece saat üçte oyunu indirip oynamak gibi turnuvalar

düzenleyen kişiler de vardır (<http://www.posta.com.tr/mariam-oyunu-nedir-mavi-balina-oyunu-ne-demek-2004116>, 10.06.2018).

Mavi Balina ve Mariam gibi oyunların alt yapılarına bakıldığında, oyuncunun masum bir şekilde başladığı ve küçük yaşlarda olduğu görülmektedir. Yaş küçüklüğüne ilişkin ilk dönem 12 yaşa kadar olan dönemdir. Bu dönemdeki çocukların işlediği fiilin anlam ve sonucunu algılama yeteneğinin olmadığı kabul edilmektedir. İkinci dönem olan 12-15 yaş arası çocukların işlediği fiilin anlam ve sonucunu algılama yeteneği olup olmadığı araştırma konusudur. 15-18 yaş arasında yer alan çocukların ise kusur yeteneğinin mevcudiyeti kabul edilmektedir (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2013). Diğer bir husus ise çocuklara şantaj yapıldığı gerçeğidir. Bu yaşlardaki çocukların kandırıldığı ve bu sayede onlardan para kazanmaya çalışıldığı görülmektedir.

Giderek genişleyen teknolojik alanlar, intihara meyli giderek artırıcı etmenlere kolayca ulaşılmasını sağlamaktadır. Bunlardan biri de Hollanda'nın Amsterdam şehrinde 13.04.2018 tarihinde başlayan Cenaze İşleri Fuarında ilk kez halkın karşısına çıkacak olan "intihar makinesi"dir. Konumuzla ilgili çeşitli içerikler taşıdığı dikkate alınarak yer verilmiştir. "Sarco" adı verilen intihar makinesinin en dikkat çekici yanı, halka dışarıdan ölümü gözlemleme deneyimi vermesidir. Uzanabilecekleri bir sandalye ve hava geçirmeyen kapsülün içine nitrojen gazı verilen makinenin içerisine giren kullanıcı, gaz akışı düğmesine basarak makinenin içine gazın girmesini sağlayarak intiharı başlatmış olup, sanal gerçeklikle intihar deneyimlemiş olmaktadır (<https://onedio.com/haber/fuarda-sergilenecek-ilk-kez-hollanda-da-halkin-karsisina-cikacak-intihar-makinesi-tartismalarin-odaginda-816971>, 17.06.2018).

İntiharı önleme vakıflarınca, ölüm kapsülünün halka açık bir yerde sergilenmesinin insanları intihara teşvik edeceği yönünde ciddi uyarılar yapılmaktadır. Teknolojik yaşamın her şeyi kolaylaştırıcı bir hale dönüşmesi için çaba sarf edilmesi, bu konuda da ciddi bir kaos ortamı getirmektedir. Ancak, makinenin mucidi olan Philip Nitschke'nin Hollanda'nın ünlü gazetelerinden biri olan Telegraaf gazetesine yaptığı açıklamasında, "Niyetimiz bunu korkutucu bir deneyim haline getirmek değil, şık bir tarza dönüştürmek" dediği ifade edilmiştir.

Yakın zamanda üretilen “Sarco” adı verilen bu makinenin kişileri intihara yönlendirip yönlendirmediği henüz ortaya konulamamış çünkü makinanın deneyimlenmesi sonucu oluşan bir intihar vakıası henüz ortaya çıkmamıştır. Sarco makinasının yukarıda Ötanazi başlığı altında incelenen intihara yardım organizasyonları tarafından da kullanıldığı bilinmektedir.

4.2 ABD’de

ABD’de Oregon, Washington, Vermond ve Montana eyaletlerinde hekim tarafından gerçekleştirilen intihara yardım eylemleri cezalandırılmamaktadır. ABD’deki eyalet yasalarında farklılıklar olması da durumu bazen insanın yaşamına yönelik suç sayılan eylemlerin cezasız kalabilmesine veya kanunsuz suç olmaz ilkesi dışına çıkılarak, söz konusu eylemin cezasız kalmaması adına başka bir ceza hükmü kapsamına sokulduğuna ve intihara yönlendirme diye adlandırdığımız söylemlerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi tartışmalarının da ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği görülmektedir. Bu durumun bir örneği aşağıda detaylıca anlatılacağı üzere Carter davası çerçevesinde açıklanacaktır.

ABD’nin Massachusetts eyaletinde gerçekleşen bir olayda, Sanık Michelle Carter’ın, erkek arkadaşı Conrad Roy’u gönderdiği telefon mesajları ile intihara yönlendirmesi sebebiyle hakkında dava açılmıştır. Tartışma özellikle Roy’un intihardan vazgeçip, yapamadığını söylemek için Carter’ı aramasını takiben, Carter’ın ona yeniden kamyonu dönmelerini söyleyen son mesajı üzerinde dönmektedir. Ancak Massachusetts eyalet yasalarında, intihara yönlendirme suçu yer almamakta olduğundan, mahkeme Carter’ın ikinci dereceden taksirle adam öldürme suçundan hapis cezasına çarptırılmasına karar vermiştir. Sanık müdafii, Carter’ın eyleminin, iki genç sevgilinin yazışmalarından başka bir şey olmadığını ve bu durumun ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, sanığın bu fiilleri gerçekleştirirken psikolojik sorunlarının bulunduğunu belirterek mahkemenin vermiş olduğu kararı bir üst mahkemeye götürmüştür. Dava derdesttir. (<http://www.libertylawsite.org/2017/07/26/killing-words-and-the-first-amendment/>, 16.05.2018). ABD’nin farklı eyaletlerindeki suç tanımlarının değişik olması ve/veya değişik eylemlerin eyaletlerde aynı

tanımlara haiz olmaması sebebiyle, intihara yönlendirme olarak telakki edilebilecek bu olay, taksirle adam öldürme olarak değerlendirilmiştir.

Minnesota Eyaleti'nde ise durum farklı olup, intihara teşvik etmek ve intiharı tavsiye etmek yasalarca suç olarak sayılmaktadır. Minnesota Eyalet Hemşiresi William Frances Melchert-Dinkel'in internetteki sohbet odalarında, insanları intihara teşvik etmesi, onlara en etkili intihar yöntemlerini anlatması, intiharın onlar için daha iyi olduğunu, cennette daha mutlu olacaklarını söyleyerek mağdurlarla sahte intihar sözleşmeleri yapması üzerine, Minnesota Eyalet Mahkemesi'nde hakkında dava açılmıştır. Mahkeme kararında intihara teşvik etmek ve intiharı tavsiye etmek suçlarının her ikisinden de yaptığı fiillerin “Bireyi Korumaya Yönelik Birinci Kuşak Haklar”dan “konuşma ve ifade özgürlüğü” kapsamına girdiğini, kişilerle aralarında bir tanışıklık olmadığını, söylemlerinin herhangi bir kasta tabi olmayıp yalnızca kendi fikir ve görüşlerini dile getirdiğini belirten William Frances Melchert-Dinkel mahkemece serbest bırakılmıştır. Ancak Dinkel'in aynı yöntemlerle aynı suçları tekrar işlemesi üzerine Minnesota Eyalet Mahkemesi her iki suçtan da hüküm giymesini yönünde karar vermiştir (<https://www.robertreeveslaw.com/blog/causing-suicide/>, 16.05.2018).

4.3 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde

Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ilgili hükümlerince güvence altına alınan haklar bakımından intihara yönlendirme ve yardım suçunu, devletlerin kendi inisiyatiflerine bırakmış olup, konuyu yaşam hakkı, işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağı, özel yaşam hakkı, inanç ve düşünce özgürlüğü ile ayrımcılık yasağı bakımından değerlendirmeye tabi tutmuştur. Buna göre AİHS'nin 2. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı, yaşamın niteliği veya kişinin yaşamı ile ilgili olarak neyi seçtiğine ilişkin konularla ilgili değildir.

Madde 2, dili çarpıtılmadığı müddetçe ölme hakkı olarak isimlendirilen tamamen zıttı bir hakkı içeriyormuş gibi yorumlanamaz; bir kişiye yardım yerine ölümü seçme hakkı veriyormuş anlamında self-determinasyon hakkını doğurmaz (Pretty - Birleşik Krallık Davası, 29.04.2002).

Özel hayatın gizliliği hakkının düzenlendiği AİHS 8. maddeye göre Mahkeme, kişisel özerklik kavramının maddenin güvencelerinin yorumunun temelini teşkil eden önemli bir ilke olduğunu söylemektedir. (Pretty - Birleşik Krallık Davası, 29.04.2002). Mahkeme özel yaşamın geniş bir terim olduğunu, tüketici bir şekilde tanımlamanın uygun olmadığını kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü de kapsadığını belirtmektedir. Mahkeme yapılan başvurularda intihara yardım eylemlerini devletlerin reddetmesinde bir aykırılık bulunmadığını, devletlerin bunu kendi iç hukuk düzenlerindeki yasalarla düzenleyebileceğini, söz konusu başvuruların da m. 2 kapsamındaki yaşama hakkı çerçevesinde değil, m. 8’de belirtilen özel yaşam hakkı bakımından bir ihlal olduğunu belirtmiştir. Ayrıca intihara yardıma ilişkin yasakların mutlak nitelikte orantısız olmadığını, bu yasağın olmaması, esnetilmesi ya da istisnalar yaratılması halinde oluşabilecek riskleri ve kötüye kullanma olasılıklarını da göz önünde bulundurarak ilgili konu hakkında düzenleme yapılmasının devletlerin kendi inisiyatiflerinde olması gerekliliğini belirtmektedir (İnceoğlu, 2006).

Mahkeme, AİHS 9. maddede düzenlenen inanç ve düşünce özgürlüğü bakımından intihara yardımı istemenin bu madde kapsamında bir inanç oluşturmayacağını, çünkü bu hususun ibadet, öğretim, uygulamalar ve gereklerine uyma yoluyla bir inanç veya dinin dışavurumunu oluşturmayacağını saptamaktadır (Dutertre, 2007). Bu durumun kişisel özerklik ilkesiyle bağlılığını yansıtmasından dolayı m. 8 kapsamında değerlendirerek 9. madde ihlali olmadığı kararı vermiştir (İnceoğlu, 2006).

Ayrımcılık yasağı kapsamında AİHS m. 14 bakımından yapılan başvurularda intihara yardıma ilişkin mutlak yasakların herkese eşit biçimde uygulansa da yaşamını yardım olmaksızın sonlandıramayacak derecede sakat olan kişi ile kendi yaşamlarını sona erdirebilen kişilerin, yaşamlarını kendi fiilleriyle sonlandırabilmeleri karşısında bir orantısızlık ve ayırım olduğu iddialarını içermektedir. Mahkeme ise meşru bir amaç güdülmeyerek veya kullanılan araçlarla ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir ölçülülük bulunmayarak, makul ve nesnel bir haklılık söz konusu değilse ve önemli ölçüde benzer durumlarda olan kişilerin farklı muamele görmesi ayrımcılık olarak nitelendirilebilir, ayrımcılık; nesnel ve makul haklılık olmaksızın, devletin

önemli ölçüde farklı durumlardaki kişilere farklı muamele etmemesi durumunda ortaya çıkabilir ancak mahkemeye göre intihar etme imkânına sahip ve sahip olmayan bireyler arasında ayrım yapılmamasının nesnel ve makul haklılığı bulunmaktadır. Bu iki kategori arasındaki sınır çoğunlukla çok incedir ve intihar edemeyecek kişiler olarak görülenler için hukukta ayrım yapılması yaşamın korunmasına ciddi bir şekilde zarar verebilir ayrıca m. 8’de belirtildiği gibi kötüye kullanılma riskini arttırabilir (İnceoğlu, 2006).

AİHM’nin konuyla ilgili vermiş olduğu kararlar ötanazi ve talep üzerine öldürme eylemleriyle de ilintili olduğundan ve önceki bölümde de incelendiğinden bu bölümde tekrar ele alınmayacaktır. (Bknz. Mukayeseli Hukukta Ötanazi ve Talep Üzerine Adam Öldürme).

5. TÜRK HUKUKU'NDA İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

İntihar, bilinçli bir şekilde kendini öldürme ile sonuçlanan bir davranış şeklidir. İntihar girişimi veya intihara teşebbüs ise, kişinin hayatta kaldığı başka bir ifadeyle ölümle sonuçlanmamış insan davranışı için kullanılmaktadır. İntihara yönlendirme suçuyla korunan hukuki yararın, kasten ya da taksirle öldürme suçlarında olduğu gibi kişinin yaşama hakkı olduğu ifade edilmektedir. Zira yaşama hakkı gerek ulusal (Anayasa m. 17, TCK m. 81-85) gerek uluslararası (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi m. 3-5, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 2) alanda korunan ve üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen, vazgeçilmez ve dokunulmaz bir haktır. Nitekim TCK'da da bu suça, hayata karşı suçlar bölümünde yer verilmesi de bunun bir sonucudur. Kanun koyucu, böyle bir fiili suç haline getirmekle, insanın doğuştan sahip olduğu yaşama hakkını güvence altına almak ve başkalarının ölümüne yol açan hareketlere engel olmak istemektedir (Ersoy, 2018).

İntihar temelinde psikolojik bir etken taşıdığından kişilerin, intihar sonucu ölüm gerçekleşmezse cezalandırılacakları düşüncesi, ölümlerin azalmasına değil artmasına neden olacaktır (Özen M. , 2011). İntihar eden kimseyi suçlu sayıp onu cezalandırmak ceza ve infaz hukukunun temel ilkelerinden biri olan “kişiyi ıslah ederek yeniden topluma kazandırma amacı” bakımından etkili ve faydalı bir yöntem olarak değerlendirilemez. İntihar girişiminde bulunan kişinin cezalandırılarak cezaevine konulması, o kişinin yeniden topluma kazandırılmasını ve ıslah edilmesini sağlamaz. Kaldı ki intihar eden kişinin cezaevinde tekrar bir intihar girişimde bulunması da kuvvetle muhtemeldir.

İntiharın suç olmaması, intihara yardım eden kişilerin cezasız kalmasına neden olmaktadır ki, bu istenmeyen bir sonuçtur. Bu sebeplerle de hukukumuzda intihar suç sayılmamış ancak yaşam hakkına verilen değer dolayısıyla intihara yönlendirme ayrıca bir suç olarak gerek eski TCK gerekse yeni TCK'da yer almıştır.

İntihara yönlendirme suçunda hukukun araştırdığı nokta, hayat varlığı ve yaşamın muhafazasındaki devlete ait menfaatlerdir. Bu tanıma atıf yapan bir görüşe göre, suçu tanımlayan normla insan hayatı şeklindeki varlığın muhafazasındaki menfaat, bu suçun hukuki konusudur (Özen M. , 2011).

İntihar olgusu, birçok nedenden kaynaklandığı için, tüm tasarruf sadece intihar edene yüklenemez. Kamusal bir menfaat de korunduğundan, birden fazla konulu bir suç söz konusudur. İntihara yönlendirme suçlarında kişi yaşam hakkına sahip olsa da, özgürlük hakkı da bulunmaktadır. Yani iki tarafın da korunması esas alınmak zorundadır. Bu bakımdan bu suçun hukuki konusunda, başkalarının kişileri intihara sürüklemesinin engellenmesine ilişkin bireysel fayda dışında kamusal yarar da yer almaktadır (Koca & Üzülmaz, 2016).

5.1 765 Sayılı TCK Düzenlemesi

765 sayılı TCK m. 454'te “birini intihara ikna ve yardım eden kimse müntehirin vefatı vuku bulduğu takdirde üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur” şeklinde belirtilmiştir.

TCK maddesi, İtalyan Ceza Kanunu'ndan tercüme edilirken “veya” bağlacı yerine “ve” şeklinde yanlış olarak tercüme edilmiştir (Koca, 1993). Mevzuatın 370. maddesi “birini intihara ikna eden veya buna yardım eden kimse cezalandırılmaktadır” şeklindedir. Bu çeviri yanlışlığı ve kanunun suçun oluşumunu müntehirin vefatına bağlaması sebebiyle hükmün uygulanma alanının daraldığı belirtilmiş ve hüküm bu yönden eleştirilmiştir.

765 sayılı TCK, adam öldürme ve müessir fiil suçlarını “Şahıslara Karşı Cürümler” başlıklı dokuzuncu babda düzenlemiştir. Buradaki ilk üç fasıl; “Adam Öldürme Cürümleri” (m. 448-455), “Şahıslara Karşı Müessir Fiiller” (m. 456-466), “Geçen Fasıllara Ait Müşterek Hükümler”dir (m. 461-467). Bu düzenlemede intihar başlığı altında yer alan intihara ikna veya yardım etme suçu “Adam Öldürme Cürümleri” kısmında yer almaktadır (Hakeri, 1997).

5.1.1 Hareket

Eski TCK'da yer alan intihara ikna ve yardım suçu, ancak ikna ve yardım eylemlerinin birlikte gerçekleşmesi halinde işlenebilmektedir (Koca & Üzülmaz, 2016).

“İkna”; 765 sayılı TCK'nın 454. maddesinde, “Birini intihara ikna ve buna yardım eden kimse müntehirin vefatı vuku bulduğu takdirde üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur.” hükmüne yer verilmekle, suç teşkil eden hareketler, birini intihara ikna ve yardım etmek olarak belirlenmiştir. Bu anlamda, 5237 sayılı Kanun'da, ikna veya yardım etmenin dışında başkasını azmettirmek ve başkasının intihar kararını kuvvetlendirmek hipotezlerinin de maddi unsura vücut vermesi nedeniyle, suç teşkil eden hareketlerin kapsamının genişletildiği görülmektedir. Ayrıca, 765 sayılı TCK, “ikna ve yardım” demek suretiyle 5237 sayılı TCK'dan farklı olarak seçimlik hareket öngörmemekte, suçun oluşumunu ikna ve yardımın bir arada bulunmasına bağlamaktaydı. Buna göre, yürürlükteki kanuna nazaran tipik fiilin gerçekleştirilmesi çok daha güçlü (Öntan, 2015).

İkna teriminin azmettirme olarak algılanması gerektiğine ilişkin görüşe göre buradaki azmettirme, iştirak kurumundaki azmettirmeden farklı değildir. 765 sayılı TCK'da hareketin ikna kısmından anlaşılması gereken mağduru yaşamına son vermesine razı etmektir. Mağdurda önceden intihar düşüncesinin bulunması önemlilik arz etmemektedir. Bu anlamda ikna terimi teknik olarak azmettirmeyi ve teşviki de kapsamına dâhil eden bir terimdir. Bu görüşe karşıt olan görüşler de mevcuttur (Erman & Özek, 1994). İkna yöntemi olarak neyin kullanıldığının önemi olup olmadığı da diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Eski TCK, bu konuda bir hüküm sevk etmemiştir. Doktrinde ise, farklı görüşler mevcuttur. Bazılarına göre ikna yöntemi olarak neyin kullanıldığının önemi yoktur. Önemli olan kişinin intihara ikna edilmesidir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2006). Kişiye dini sebeplerle diğer bir deyiş ile ölümden sonraki hayatın şu anki hayatından daha güzel olacağına inandırmak suretiyle iknada bulunulabileceği gibi, cebir veya tehdide başvurularda veya birlikte intihar etme teklifinde bulunmak da yöntem olarak sayılabilir. Burada asıl olan, yapılan hareketlerin belirli bir kişiye yani mağdura yönelik olması gerekliliğidir. Buradan hareketle okuyucularda ve seyredenlerde intihar etme arzusunu uyandıracak yayınların

yapılması ya da filmlerde gösterilmesi, bunların etkisi altında kalan kişilerin intihar etmeleri intihara ikna suçunu oluşturmaz (Erman & Özek, 1994). Ancak diğer bazı yazarlar, iknanın özellikle tehdit ve cebir gibi yöntemlere başvurulmak suretiyle yapılması halinde ortada bir intihara ikna ve yardım suçu değil, bir kasten öldürme suçu olacağını belirtmektedirler (Koca & Üzülmöz, 2016). Bu tartışmanın kökeni, Eski TCK'da cebir ve tehdide ilişkin bir düzenlemenin yer almamasına dayanmaktadır. Ancak yeni ceza kanununda bu durumda failin kasten öldürmeden ceza alacağı ayrıca düzenlendiğinden, tartışmaya gerek kalmamaktadır.

“Yardım”; Eski TCK'da düzenlenen intihara ikna ve yardım suçunun oluşabilmesi için, sadece iknanın veya sadece yardımın yeterli olmadığı, bu iki hareketin birlikte yapılması gerektiği hususu yukarıda ifade edilmiştir. Yardım fiili, zamansal olarak iknadan sonra gelen bir fiildir. İknadan sonra gelmekle birlikte, intihardan önce ya da intihar sırasında yapılmış olması mümkün olmaktadır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017).

Yardımın maddi bir yardım mı yoksa manevi bir yardım mı olması gerektiği hakkında, doktrinde değişik görüşler mevcuttur. Buna göre, yardımın ancak maddi bir fiille olabileceğini düşünen yazarlar mevcut olduğu gibi (Koca & Üzülmöz, 2016), gerek maddi ve gerekse manevi bir yardımın bu suç bağlamında bir yardım fiili olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğu görüşünde olan yazarlar da mevcuttur. Ancak hemen belirtmelidir ki, yardımın kişinin ölümüne aktif katılım sağlayacak derecede olmaması gerekmektedir. Aksi halde intihara ikna ve yardım suçundan değil, kasten adam öldürme suçundan bahsedilecektir (Koca & Üzülmöz, 2016).

5.1.2 İlliyet bağı

İkna ve yardımın kişiyi intihara ikna etmeye ya da aklında intihar etme isteği olan kişinin hareketini kolaylaştırmaya elverişli olması gerekli olsa da, intiharın tek sebebinin failin hareketlerinden ibaret olması kural değildir. Failin, mağdurun intihar etmesinde payının bulunması yeterlidir. Aksi halde mağdurun intiharı ile failin hareketleri arasında illiyet bağı bulunduğu söylenemeyeceğinden maddi unsurun gerçekleştiği kabul edilemez. İlliyet bağı konusunda değinilmesi gereken bir diğer husus ise intihara yönlendirmenin

ihmali hareketle işlenmesinin mümkün olamayacağı ve failin bir kimsenin intiharına engel olmamasının 454. maddedeki suçu oluşturmayacağıdır. Bu takdirde failin neticeyi önlemek bakımından hukuki bir mükellefiyeti olduğu ve bu yükümlülüğü yerine getirmesi de mümkün bulunduğu takdirde, kasten adam öldürme suçunu işlemiş sayılması gerekir. Böyle bir mükellefiyet yok ise 765 sayılı TCK m. 476/2’de yer alan “Tehlikede bulunan bir kimseye tesadüf edip de mümkün olan yardımı yapmamak veya ihbar etmemek” suçu işlenmiş olacaktır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017; Erman & Özek, 1994).

5.1.3 Netice

Suçun neticesi mağdurun ölümüdür. Ölüm burada bir cezalandırılabilme şartıdır. Kanun ön tasarısında mağdurun ölmesinin cezalandırılabilme şartı sayıldığı, gerekçesinde yer alan “ölüm gerçekleşmediği takdirde faile ceza verilmeyecektir, bu sebeple söz konusu suça teşebbüs mümkün değildir” sözlerinden anlaşılmaktadır. Ölümü bir unsur olarak kabul edenler de vardır. Eğer unsur olarak kabul edilseydi neticenin gerçekleşmemesi failin teşebbüsten dolayı cezalandırılmasına engel teşkil etmeyecekti. Bu durumda fail 765 sayılı TCK m. 454 ve m. 61 veya m. 62 yani teşebbüs ve gönüllü vazgeçmeye göre cezalandırılabilirdi. Ancak burada ölüm bir unsur değil cezalandırılabilme şartıdır.

5.1.4 Hukuka uygunluk nedenleri

Açıklanan suçta herhangi bir hukuka uygunluk nedeni mevcut değildir. Mağdurun rızası da geçerli değildir.

5.1.5 Manevi unsur

Söz konusu suçun manevi unsuru kasttır. Failin ikna veya yardım sayılan hareketleri yaptığını bilmesi, istemesi ve bunların neticesinde kişiyi intihara ikna ettiği veya yardımda bulunduğu kişinin kendini öldüreceğini bilmesi ve istemesidir. Bir kişiye, ölüm neticesi istenmeyerek kötü muamelede bulunulması neticesinde kişinin intihar etmesi halinde TCK m. 454 hükmü uygulama alanı bulmayacaktır (Erman & Özek, 1994).

Failin kastının mağdurda intihar iradesinin oluşmasına değil, hayatını çekilmez hale getirmeye yönelik olması halinde 765 sayılı TCK’nın 477. maddesinde yer

alan “kötü muamele” suçu oluşmuş olacaktır. Bir kişi karşısındaki kişinin intihar edeceğine ihtimal vermeyerek veya intihar edeceğine inanmayarak kişiye intihar etmesine yarayacak bir vasıta temini veya teşviki sonrasında kişi intihar etmiş ise ölüm neticesine yönelik bir irade bulunmadığından suç oluşmayacaktır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017).

5.1.6 Suça tesir eden sebepler

Bu suça ait özel bir hafifletici ya da ağırlaştırıcı neden öngörülmemiştir. Ancak 765 sayılı TCK m. 462’de yer alan “zina halinde yakalanma” suçunun bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu eski kanun zamanında gündeme gelmiştir. Zina halinde yakalanan eş akabinde olabilecek olaylardan çekinerek ve utanarak intihar etmek isterse ve onu yakalayan eş de bu arzusunu kuvvetlendirir veya yardım ederse m. 462’de failin cezai indirimden yararlanabileceği kısımlara m. 454 de girdiğinden (Erman & Özek, 1994; Erem, 1990) ve intihara yardım ve ikna suçunda failin saikinin önemi bulunmadığından hareketle cezası m. 462 kapsamında olacak fiil kasten öldürme (m. 448) ve nitelikli hallere de (m. 449-450) girmeyeceğinden nitelikli hal uygulanmayacaktır (Erman & Özek, 1994).

Türk Ceza Yasası 2000 yılı tasarısında 462. madde bulunmamaktaydı. Şu an yürürlükte olan 5237 sayılı TCK’da da yer almamaktadır. Bu maddenin kaldırılması yerinde olmuştur, ancak ağır tahrik durumuna girmesi halinde failin yine indirimden yararlanabilmesi nedeniyle yetersiz kalmıştır.

5.1.7 İçtima ve İştirak

İçtima konusunda söz edilmesi gereken konu birden fazla kişinin intihara ikna edilmesi ve yardımda bulunulmasıdır. Toplu intihar olayları olarak da nitelendirilen bu duruma toplumsal psikoz veya histeri hallerinde rastlanılabilir. Böyle bir durumda, suç işleme kararında birlik bulunduğu takdirde müteselsil suç hükümleri uygulanacaktır. İntihara ikna ve yardım suçu ile 765 sayılı TCK m. 476 “tehlikede bulunana yardım etmeme veya durumu yetkililere bildirmeme suçu” içtima etmez, çünkü bu maddedeki suçun oluşması için kendisine yardım edilmeyen veya durumu ihbar olunmayan kimsenin fail dışında kalan kişilerin fiili ki bunlar arasında mağdurun kendisi de bulunabilir veya tabiat kuvvetleri tarafından tehlikeye atılmış olması gerekir. İntihara ikna ve yardım suçu ise

mağdurun ölüm tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına başka bir deyişle intihar etmesine sebebiyet veren failin kendisidir. İntihar gerçekleşikten sonra failin örnek olarak cesedi gömmesi ya da gizlemesi gibi hareketlerde bulunması halinde bu hareketlerin bağımsız bir suç teşkil edeceği aşikârdır.

İştirak konusunda ise intihar eden kişi mağdurdur. Mağdur ile fail arasında iştirak bulunamaz. Ancak bu suça iştirak şeriklerden her birinin başkasının intihar etmesine ikna ve yardım maksadıyla hareket etmesi şartına bağlıdır.

5.1.8 Müeyyide

Suçun cezası üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasıdır. Zina halinde yakalama maddesi uygulanırsa ceza 1/8 oranında indirilecek ve ağır hapis cezası yerine kişiye hapis cezası uygulanacaktır.

5.2 5237 Sayılı TCK Düzenlemesi

TCK 84. maddesi, (RG 08.07.2005, no. 25869) Değişik: 29.06.2005/5377-10. maddesinden önce “İntihar” başlığı altında aşağıdaki şekilde düzenlenmekteydi. Yapılan bu değişiklik ile kanun maddesinin başlığı şuan ki halini alarak “İntihara Yönlendirme” olarak değiştirilmiş ve düzenleme öncesi maddenin 3. fıkrası 2. cümlesinde yer alan “fiilin basın yayın yolu ile işlenmesi halinde, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

Değişiklik öncesi kanunu maddesi:

İntihar

Madde 84. Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

- İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiilin basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

- İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.

Değişiklik sonrası kanun maddesi:

İntihara Yönlendirme

Madde 84. Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

- İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.

5.2.1 Hukuken korunan yarar

TCK'nın "Kişilere Karşı Suçlar" başlıklı İkinci Kısımının 1-5 Bölümleri ile koruma altına alınan yaşama hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre, "Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez". Sözleşmeye Ek olarak getirilen 6 Numaralı Protokol ile savaş ya da savaş tehlikesi hali hariç ölüm cezası kaldırılırken, devletlerin savaş ve yakın savaş hallerinde yasa ile ölüm cezası öngörebilmelerine izin verilmiştir. Ancak Avrupa Konseyi tarafından yaşama hakkına verilen öneme binaen, demokratik toplumlarda hiçbir şekilde ölüm cezasının yer almaması gerektiği inancıyla, 2002 yılında Sözleşmeye Ek 13 Numaralı Protokol düzenlenmiş ve bu protokol ile ölüm cezası istisnasız olarak kaldırılmıştır.

Yaşam hakkına verilen önemden dolayı intihara yönlendirme suçunda korunan hukuksal yarar da kişinin yaşam hakkı olduğundan, kanunumuzun intihara yönlendirme suçunu düzenlemesi, yaşama hakkının üstün nitelikte korunduğunun bir göstergesidir.

Kural olarak her norm bir hukuki değeri korur. Esasen suça karşı korunan hukuki değer ayrı bir başlık altında ele alınmamakta, suçun konusu içerisinde değerlendirilmektedir (Soyaslan, 2014). Suça karşı korunan hukuki değeri, suçun hukuki konusu olarak ele alan görüşler mevcuttur. Örneğin, suçun konusu ile hukuki konusu arasında fark vardır. Suçun konusu, hareketin yöneldiği kişi ya da şeydir. Oysa suçun hukuki konusu, işlenen fiille ihlal edilen hukuki değer ve menfaattir. Kanun koyucuyu bir suçu belirlemeye ve sınıflandırmaya sevk eden saik olarak da tanımlanan hukuki konu, maddi bir varlığa sahip değildir. Örneğin kasten öldürme suçunda, suçun maddi konusu hareketin yöneldiği kişinin bizzat kendi yaşamı iken, korunan hukuki değer yaşama hakkıdır (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2013). Bu nedenle hareketin konusu ile korunan hukuki değer özdeş olmadığı ifade edilmektedir (Özbek, Doğan, Bacaksız, & Tepe, 2013).

İntihara ikna ve yardım suçunun koruduğu hukuki değer elbette insan hayatıdır, insanın yaşama hakkıdır. İntihara ikna ve yardım suçu, dolaylı da olsa, insanın yaşama hakkına bir saldırı mahiyetindedir. Dolayısıyla, adam öldürme suçunda korunan hukuki değer ile intihara ikna ve yardım suçunda korunan hukuki değer aynıdır. Bu açıdan bakıldığında, kanun koyucunun intihara ikna ve yardım suçunu adam öldürme cürümleri kısmında düzenlemiş olması, sistematik açıdan doğru görünmektedir (Koca & Üzülmez, 2016).

5.2.2 Suçun unsurları

Bir suçun işlenmesi, o suçun konusuna ya bir zarar verir yahut da zarar verme tehlikesi yaratır. Bu açıdan suçlar, zarar suçu ve tehlike suçu olmak üzere ikiye ayrılır. Suçun, zarar suçu olabilmesi için, failin yaptığı hareket neticesinde, suçun konusu üzerinde bir zararın oluşması ve failin hareketi ile meydana gelen zarar arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. Tehlike suçunda ise, hareketin yöneldiği konunun fiili olarak bir zarara uğramış olması gerekmez. Zarara uğrama tehlikesiyle karşı karşıya kalması yeterli

görülmektedir (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014). Zira burada kanun koyucunun amacı, ortaya çıkabilecek olası zararların önüne geçmektir.

Tehlike suçu ise soyut tehlike suçu ve somut tehlike suçu olarak ikiye ayrılmaktadır. Soyut tehlike suçunda, suçun kanuni tanımında yer alan hareketin işlenmesi yeterli olup, ayriyeten bir zarar tehlikesinin oluşup oluşmadığına bakılmamaktadır. Bununla birlikte somut tehlike suçunda, gerçekleştirilen fiil neticesinde suç konusunun gerçekten bir tehlikeye maruz kalıp kalmadığının araştırılması gerekmektedir (Koca & Üzülmaz, 2016; Tezcan, Erdem, & Önok, 2017).

Eski TCK bağlamında intihara ikna ve yardım suçu bir zarar suçu teşkil etmektedir. İntihar eden kişinin ölümü, failin suç işlemedeki amacıdır. Zarar kastı ölüm ile açığa çıkmaktadır. Yine neticenin gerçekleşmesi suçun oluşması için şart olduğundan, intihara ikna ve yardım suçu şekli değil, maddi bir suç olarak kabul edilmektedir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). TCK’da düzenlenen intihara yönlendirme suçu ise, bir tehlike suçu oluşturmaktadır. Hatta bazı yazarlar burada tehlike suçu niteliği açısından soyut somut tehlike suçu ayırımına da giderek, buradaki suçun bir soyut tehlike suçu olduğunu, çünkü gerçekten bir tehlikenin meydana gelip gelmediğinin araştırılmasının gerekmediğini savunmaktadır. Burada suçun kanuni tanımında yer alan hareketin işlenmiş olması yeterlidir. Çünkü madde metninde de yer aldığı üzere “intiharın gerçekleşmesi durumunda” denilerek ortaya bir zararın netice olarak çıkması aranmaktadır (Özen M. , 2011).

5.2.2.1 Maddi unsur

Suçun maddi unsurları olarak yalnızca hareket, netice ve nedensellik bağımlı gören yazarlar olduğu gibi (Centel, Zafer, & Çakmut, 2014; Demirbaş, 2014), bu unsurlara suçun failini, mağdurunu, konusunu ve nitelikli hallerini de ekleyen görüşler mevcuttur (Centel, Zafer, & Çakmut, 2014).

Aşağıda suç ile ilgili maddi unsur, hareket, fail, mağdur, netice, illiyet bağı, manevi unsur, kusurluluk, hukuka uygunluk sebepleri, suçun özel görünüş şekilleri, muhakeme ve yaptırım ile zamanaşımı konuları işlenecektir.

- Hareket

Bir suçtan söz edilebilmesi için öncelikle bir fiilin varlığı şarttır (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014). Fiil ile hareket kavramını birbirinden ayıran ve bu iki kavramın farklı hususları ifade ettiğini belirten yazarlar mevcuttur. Örneğin, fiil ancak insana izafe edilebilecek bir kavramdır. Oysaki hareket, insan dışı varlıklara da izafe edilebilecektir. Örneğin suyun akması, bir aracın hareketi, birer hareket olarak değerlendirilebilirken fiil kavramına dâhil bulunmamaktadır (Özgenç, 2014). Bu açıdan bir suçun varlığı ancak dışa dönük bir insan davranışının varlığı ile mümkün olmaktadır (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014).

TCK, suçun hareket unsurunda önemli değişiklikler yapmıştır. Öncelikle Eski TCK'daki intihara ikna ve yardım suçunun oluşabilmesi için hem ikna hem de yardımın birlikte aranmasından doğan kavram kargaşası ortadan kaldırılarak, yerine seçimlik hareketli bir suç getirilmiştir. Böylelikle madde metninde geçen hareketlerden birinin bile yapılmış olması suçun oluşması açısından yeterli olmuş ve hükmün uygulama alanı genişletilmiştir (Artuç, 2008). TCK'da intihar eden kişinin ölmesi neticesi aranmadığı için, bu suç sırf hareket suçu olarak nitelendirilir. Eski TCK'da ölüm neticesi cezalandırılma şartı iken TCK'da ölüm neticesinin meydana gelmesi cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak düzenlenmiştir yani intihar girişiminde bulunan kişi, eyleminde başarılı olamamış ve eylemi teşebbüs aşamasında kalmış ise, bu durum, intihara yönlendirme suçunun gerçekleşmiş olması anlamına gelecek ve failin cezalandırılmasını sağlayacaktır (Bayraktar, et al., 2017).

Yukarıda da belirtildiği üzere İntihara yönlendirme suçu TCK tarafından seçimlik bir suç olarak düzenlenmektedir. Buna göre seçimlik hareketler;

İntihara azmettirmek, teşvik etmek, intihar kararını kuvvetlendirmek, intihar için yardım etmektir.

Seçimlik hareketli suç tipi olan intihara yönlendirme suçu için, kanunda belirtilen hareketlerin hepsinin, birden fazlasının veya tek bir hareketin gerçekleşmesi suçun oluşmasını sağlayacaktır (Bayraktar, et al., 2017). Seçimlik olan bu hareketlere bakıldığında intihara azmettirmek, teşvik etmek, kararı kuvvetlendirmek manevi eylemler iken yardım etmek maddi bir eylem

niteliğindedir. Maddi veya manevi eylemler intihar öncesi ya da intihar sırasında gerçekleşmiş olmalıdır (Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız, & Tepe, 2014; Koca & Üzülmöz, 2016)

İntihar fiilinin tek başına suçu oluşturmaması, azmettirme, teşvik, intihar kararını kuvvetlendirme ya da intihara yardım hareketlerini gerçekleştiren diğer kişilerin suça iştirak hükümleri çerçevesinde katkılarının imkân dâhilinde olmayışı, kavramlar açıklanırken iştirak kurumuna ilişkin bilgilerden yararlanılmasına engel teşkil etmemektedir. Ceza hukukuna göre azmettirme; manevi nitelikte bir iştirak türüdür ve suç işlemeyi düşünmeyen faile suç işleme kararını verdirmek ve bu şekilde suçun ilk ve etkili nedenini oluşturmaktadır.

“Azmettirme”; Türk Dil Kurumu sözlük anlamı olarak, Bir suçu veya herhangi bir işi kesinlikle yapmasına karar verdirmek şeklinde tanımlanır. Ceza hukuku açısından ise “azmettirme, suç işleme kararı veya düşüncesi bulunmayan bir kişide, bu düşüncenin oluşmasının veya suç işleme kararının oluşmasının sağlanması” olarak tabir edilebilir (Bayraktar, et al., 2017). İntihara azmettirme konusunda ise, azmettirenin, daha önce aklında intihar eyleminde bulunma fikri ve amacı olmayan bir kişiyi intihara yönlendirmesiyle, kişinin intihar etme kararı vermesi ve bir eyleme geçmiş olması gerekir. Daha önceden, intihar etmeyi düşünen bir kişi, intihara azmettirilmiş olmaz, bu durumda intihara teşvik ya da duruma göre intihar kararını kuvvetlendirmeden bahsedilebilir. Ancak, kişinin, failin hareketinden önce var olan çeşitli nedenlerin katılımıyla, kolayca intihara azmettirilmiş olması önem taşımaz. Mağdurun özgürlüğünü ya da iradesini ortadan kaldırmaya yönelik cebir veya hile niteliğinde olmadıkça her tür araçla azmettirme gerçekleştirilebilir. Ancak icrai bir hareketle gerçekleştirilebilen azmettirme için mağdurun intihar kararını almasına neden olabilecek mektup, video gibi her tür vasıta kullanılabilir (Öntan, 2015; Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız, & Tepe, 2014).

“İntihara teşvik etmek”, intihar etmeyi düşünen, ancak henüz bu konuda karar vermemiş olan bir kimseyi bu kararı vermeye yöneltmektir (Sakin, 2016; Sakin, 2018). İntihara yönlendirme ile azmettirme arasındaki fark, azmettirmede başkasını intihara ikna etmenin söz konusu olmasına karşın, teşvik etmekte kişide var olan intiharı gerçekleştirme düşüncesini kuvvetlendirilmesi, pekiştirilmesi söz konusudur. Bir başka anlatımla, azmettirmede, kararı

azmettiren verdirirken, teşvikte kararı intihar eden vermektedir (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

“Başkasının intihar kararını kuvvetlendirmek”, intihar etmeye karar vermiş olan bir kimseyi karar aşamasından icra aşamasına geçmeye itmek, bu konuda etkili olmaktır (Sakin, 2016; Sakin, 2018). İntihar kararını kuvvetlendirme, TCK madde 39/2-a ‘ya göre bu yönde kararını vermiş olan kişinin cesaretlendirilmesi, bazı nedenlerle bu kararını uygulayamıyorsa, uygulama fikrini güçlendirme yolunda faaliyette bulunulmasıdır (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

“Başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etmek” ise daha ziyade intihar etmek isteyen maddi yardıma bulunmayı, yani fiilen ve etkili bir biçimde kolaylaştırmayı ifade eder. İntihar edene araç sağlamak buna örnek gösterilebilir (Sakin, 2016; Sakin, 2018). İntiharı kolaylaştıran her hareket, yardım etme olarak sayılır. Yardım, maddi şekilde olabileceği gibi manevi şekilde de olabilir. Örneğin, mağdura silah veya zehir verilmesi maddi; buna karşılık intiharın ne şekilde gerçekleştirileceği konusunda yol gösterici olunması, manevi yardım olarak tanımlanır (Önder, 1994).

Yardımanın ihmali davranışları da kapsayıp kapsamadığı konusunda ise, belirtilmelidir ki, ikna fiilinin icrai olması aranmaktadır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Ancak yardım fiili açısından bu husus tartışma yaratmıştır. Burada da farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, intihara yardımın ihmali hareketle mümkün olamayacağı ancak sonucu önlemek hususunda yükümlülük altında olan bir kişi tarafından ihmalen hareket edilmesinin bu suçu oluşturabileceği yönündedir (Koca & Üzülmmez, 2016). Örneğin; hastane personeli, cezaevi personeli gibi. Yine bu görüşe göre, hukuken yükümlülük altında olmayan kişinin fiilinin bir suç olarak değerlendirilmesi doğru değildir. Örneğin, bir kişi sevgilisini kendisiyle evlenmeye ikna etmek için “benimle evlenmezsen intihar ederim” gibi bir söylemde bulunur ve sevgilisi de buna rağmen bu kişiyle evlenmez ve kişi bunun sonucu intihar ederse ne olacaktır? Bu durumda, sevgilinin eylemini bir suç olarak değerlendirmek mümkün değildir. Aksi halde intihar, herkesin birbirini tehdit edebildiği bir unsur haline gelecektir (Koca & Üzülmmez, 2016). Basın hukuku açısından değerlendirmek gerekirse, kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisi, yadsınamayacak derecede

büyümektedir. Bugün pek çok kişi, yazılı ve görsel basınla yoğun şekilde iletişim kurmakta, hayatını büyük bölümünü bunlarla geçirmektedir. Bunlardan özellikle gazeteler, dergiler gibi yazılı basın öğelerinin basın açısından kapladığı alan oldukça fazladır. Çünkü insanlar bu gibi öğelere kolayca ulaşabilmektedir. Bu erişim kolaylığı, beraberinde basının haber verme hususunda baskı altında kalmasına yol açmaktadır. Basın etkileme alanı yüksek olan bir kitle iletişim aracı olduğundan, haber verirken belli sorumlulukları da taşımak mecburiyetindedir. Haliyle, intihar vakalarının basın yoluyla yansıtılması da hukukun ilgi alanlarından biri haline gelmektedir. Çünkü özellikle gazete haberleri yoluyla duyurulan intihar haberleri, etkili haberler olmaktadır. Buradaki haberlerin, fotoğrafların etkisi altında kalarak ya da haberdeki intihar eden kişinin ekonomik ve ruhsal durumu gibi yönlerden kendisiyle özdeşlikler kurarak intihar eden kişilerin bulunduğu gerçeği göz ardı edilemeyecektir. Bu nedenlerle bizim hukukumuz da basında bu tip haberler verilirken hangi kurallara uygun davranılmasının gerektiğini düzenlemiştir.

Eski TCK'da intihara ikna ve yardım suçunun basın yoluyla işlenmesi hali düzenlenmemiştir. Hatta bu suçun aleni olarak işlenmesi halinde dahi nasıl cezalandırılacağına ilişkin bir hüküm mevcut değildi. Basın Hukuku açısından olaya bakıldığında ise, 1881 sayılı Matbuat Kanunu'nun 38. maddesi göze çarpmaktaydı. Bu maddeye göre, intihar olaylarının yayınlanması için mahallin en büyük zabıta memurlarından izin almak gerekmektedir. Hatta izin alınsa bile intihar edenlerin ya da intihara teşebbüs edenlerin resimlerini basmak yasaklanmaktaydı. Bu hükümlere aykırı hareket edenler ise, yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar para cezasıyla cezalandırılmaktaydı (Çağlayan, 1966).

Matbuat Kanunu 24.7.1950 tarihinde yayımlanan 5680 sayılı Basın Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Basın Kanunu'nda bu hususa ilişkin düzenleme 32. maddede yer almaktaydı. Burada Matbuat Kanunu'ndan farklı olarak yayımın kendisine ilişkin değil, yapılaş şekline ilişkin sınırlamalar söz konusudur. Buna göre, intihar vakıaları hakkında, haber çerçevesini aşan ve okuyanları tesir altında bırakacak mahiyette olan tafsilat ve vakaya müteallik resimlerin neşri yasaktı ve bu yasağa uymayanlara yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası verilmekteydi (Koca & Üzülmöz, 2016).

Bugün söz konusu düzenlemeye Basın Kanunu'nun 20. maddesinde yer verilmektedir. Buradaki düzenlemeye göre, cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayınlayanlar bin liradan yirmi bin liraya kadar adli para cezasıyla cezalandırılır. Ancak bu ceza, bölgesel nitelikli süreli yayınlarda iki bin liradan, yaygın süreli yayınlarda ise on bin liradan az olmamaktadır. Madde gerekçesinde, okuyucuyu bu tür fiillere teşvik etmemek ve özendirmemek kaydıyla bu tür haberlerin verilmesinin ve resimlerinin basılmasının suç oluşturmayacağı ifade edilmiştir.

TCK'da ise intihara yönlendirme suçunun düzenlendiği 84. maddenin ilk halinde, bu suçun basın yayın yoluyla işlenmesi hali cezalandırılmış ancak bu ifade, yapılan değişikliklerle, suçun basın yayın yoluyla işlenmesinin de bir aleniyet türü olduğunun kabul edilmesi sebebiyle söz konusu hüküm kaldırılmıştır.

İntihara teşvik ve özendirmenin basın yayın yoluyla işlenmesi durumunda, TCK hükümlerinin mi, yoksa Basın Kanunu hükümlerinin mi uygulanacağı doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bu hususta değişik görüşler ortaya atılmıştır. Bunlardan bazılarına göre yapılan haberin içeriğine bakmak gerekir. Haber salt intihara özendirici nitelikte ise TCK 84. madde bağlamında bir suç oluşmayacaktır (Aydın, 2009). Nitekim gazetecilerin amacı insanları intihara sevk etmek değil, ilgi çekici haber neşretmektir. İntihar haberleri yapan ve yayınlayan kişilerde intihara yönlendirme kastı bulunmamaktadır. Bu nedenle de bu suçtan sorumluluk mümkün değildir (Özen M. , 2011). Ancak elbette sınırlarını aşan bir haberin TCK 84. maddesi bağlamında suç oluşturma da Basın Kanunu'na göre cezalandırılacağı unutulmamalıdır. Artuk-Gökçen-Yenidünya'ya göre (2013), teşvik boyutuna ulaşmamak kaydıyla, haber verme hakkının sınırlarını aşacak şekilde intiharı öven, bu eylemin iyi bir şey olduğu düşüncesini veren yayınlar yapılması halinde özendirme olarak değerlendirilmeli ve faile Basın Kanunu'nun hükümleri uygulanmalıdır.

TCK internetle ilgili hükümlere yer vermemektedir. Sadece 23 Mayıs 2007 tarihinde 5651 Sayılı İnternet ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiş olup, bunun yeni çıkan olgular karşısında yetersiz kaldığı

görülmektedir. Kanuna göre; varlığı yeterince şüpheli bulunan yayımlarda erişim engellenecektir.

Basın Kanunu'ndaki düzenleme soyut tehlike suçu, TCK'daki düzenleme ise somut tehlike suçudur. Buna göre, TCK'daki suçun oluşabilmesi için, haberden etkilenenlerin en azından intihara teşebbüs etmiş olması aranacaktır. Ancak bu görüş, buna ilişkin açık bir yasal düzenlemenin bulunmaması nedeniyle Tezcan, Erdem, Önok (2017) tarafından eleştirilmiş ve böyle bir durumun söz konusu olması halinde Basın Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği savunulmuştur.

- Fail

İntihara yönlendirme suçunda fail, kanun maddesinde yer alan seçimlik hareketlerden en az birini gerçekleştiren kişidir. İntihara yönlendirme suçunun gerçekleşmesi için, intihara yönlendirilen kimsenin yani mağdurun ölmesi şart değildir.

Suçta korunan hukuki yarar da göz önüne alındığında mağdurun yaşam hakkına yönelik bir saldırı niteliği taşıyan intihara yönlendirme fiilini gerçekleştiren kişinin cezasız kalmaması için söz konusu maddenin TCK kapsamına alındığı yukarıda detaylıca anlatılmıştır (Bknz. Türk Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu).

Suçun faili, suçun kanuni tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kişidir (Hakeri, 2014). Kanun koyucu tarafından TCK'nın 37. maddesinin 1. fıkrasında; “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur” şeklinde bir düzenleme yapılarak bu hususa işaret edilmiştir.

Ceza hukuku kapsamında fiil sadece insana ait bir özellik olduğundan, suçun faili olarak ancak bir insan kabul edilmektedir. Hayvan, eşya gibi varlıklar suçun faili olarak kabul edilmediği gibi, tüzel kişiler de Türk Ceza Hukuku anlamında suçun faili olarak yargılanamazlar (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014). Kanunda çok failli suçlar dışında suçun fail ögesi tek kişi olarak düzenlenmiştir. Kanunda özel bir tanım taşımayan failler tarafından işlenen suçlar, herkes tarafından işlenebilen suçlardır. Bunlarda fail için bir hususilik aranmamaktadır. Ancak bazı suçlar açısından suçun failinin özel bir yükümlülük

altında bulunması ya da belli bir vasfı taşıması aranmaktadır. Bu tip suçlara ise, “özgü suçlar” ya da “yükümlülük suçları” denilmektedir (Özgenç, 2014).

Cezai sorumluluğa sahip herhangi bir kimse bu suçun faili olabilmektedir. Hısımlık veya intihar edenle fail arasındaki belli ilişkiler bu suç için ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmemiştir. Bu nedenle hüküm eleştirilmiş bu düzenlemenin de yer alması gerektiği ifade edilmiştir (Özen M. , 2011).

- Mağdur

Mağdur, “işlenen suçtan zarar gören değer sahibi, suçun maddi konusunun ait olduğu kişidir” şeklinde tanımlanmaktadır (Hakeri, 2014). TCK m. 84’deki tanıma göre, intihara yönlendirme suçunun mağduru; intihara teşvik edilen, azmettirilen, intihar kararı kuvvetlendirilen veya intiharına herhangi bir şekilde yardım edilen kişidir. (Bayraktar, et al., 2017). Bunun dışında, 84. madde incelendiğinde, intihara yönlendirme suçlarının mağdurunun, cinsiyet, ırk, dil, din ve özellikle sağlık durumu gibi konularda herhangi bir ek özellik tanımlanmamıştır (Öntan, 2015).

Mağdurun ırkı, fiziksel durumu, cinsiyeti, sağlık durumu, mağdurun yaşı bakımından da bir özellik aranmasa da, yaş faktörü küçükler bakımından TCK m. 84/4 hükmünün göz önünde bulundurulmasını gerektirecektir. Çünkü böyle bir durumda suçun mağdurunun yaş küçüklüğü sebebiyle çoğu kez fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin gelişmemiş olması sonucunu doğurabileceği dikkate alınarak, mağdurun yaşının suç vasfının değişmesine yol açan bir özellik gösterebileceği değerlendirilmelidir (Bayraktar, et al., 2017). Eski TCK’da, suçun mağduru açısından da bir belirleme yapılmamıştır. Bu hususta, TCK’daki düzenlemeler, Eski TCK’da mevcut değildir. Bu eksiklik doktrin görüşleriyle kapatılmaya çalışılmış ve mağdurun yaşının küçük olması, intihar fiilinin anlam ve önemini algılayacak düzeyde olmaması gibi durumların mevcut olması halinde, suçun kasten öldürme suçu olacağı ifade edilmiştir (Dönmezer, 2004).

TCK’nın 84/4. maddesi ile intihara sevk veya mecbur etme suçunun mağduru herhangi bir kimse olabilir. Bununla birlikte mağdurun işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin gelişmemiş olması veya ortadan kaldırılması durumunda (Tezcan, Erdem, & Önok, 2006), ya da kendisine karşı kullanılan

cebir veya tehdit nedeniyle intihar eden ya da intihara teşebbüs eden, bir başka deyişle madde 84/4'teki suçun mağduru isnat yeteneği olmayan ya da isnat yeteneğinden mahrum kılınan veya kendisine cebir ya da tehdit yöneltilen bir kişi olması durumunda fail kasten adam öldürme suçu ile karşı karşıya kalmaktadır (Hakeri, 2014). Burada mağdurun durumu özellik arz etmektedir. Buna bağlı olarak ayrı bir düzenleme yapılmıştır.

Esasen, bu düzenleme yapılmamış olsaydı da, bu tip özelliklere sahip kişileri intihara sevk edenlerin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulmalarının, suça iştirak ve faillik başlığında yer alan TCK m. 37/2. fıkrasından hareketle de mümkün olduğu ifade edilmiştir (Yüksel, 2007).

Eğer mağdur, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan ya da söz konusu fiille ilgili olarak davranışlarını idare yeteneği önemli derecede azalmış bulunan kişi ise tam akıl hastalığından, davranışlarını idare yeteneği önemli derecede sayılmamakla birlikte azalmış olan kişi ise kısmi akıl hastalığından söz edilebilir. Geçici nedenler ya da kişinin kendi iradesi dışında alınan alkol ya da uyuşturucu maddenin etkisiyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan ya da söz konusu fiil ile ilgili olarak davranışlarını idare yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiler de bu kapsamdadır. Doktrinde bir görüşe göre, madde hükmünde isnat yeteneğinin ortadan kalkmasından değil kaldırılmasından söz edildiğinden, isteyerek uyuşturucu, uyarıcı madde ya da alkol kullanarak bunların etkisi altında kalan kişinin intihara sevk edilmesi halinde, fail maddenin 4. fıkrasından değil duruma göre 1. ya da 2. fıkrasından sorumlu olacaktır (Centel, Zafer, & Çakmut, 2014). Fıkrayla güdülen amacın, isnat edilebilir olmayan kişilerin bu durumlarından faydalanarak intihar etmelerini sağlayanların çok daha ağır bir şekilde cezalandırılmalarını sağlamak olduğu düşünüldüğünde, intihara sevk edilen kişilerin uyuşturucu, uyarıcı madde ya da alkolü kendi istekleriyle almış olup olmadıklarının bir önemi bulunmamalıdır (Özen M. , 2011). Bu ayrım, uyuşturucu, uyarıcı madde ya da alkol etkisi altındaki kişiye karşı değil bu kişi tarafından bir suç işlendiği durumda önem taşır. Aksi halde, örneğin; öldürme suçunun kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi şeklindeki ağırlaştırıcı nedeninin, kendi iradesiyle uyuşturucu ya da alkol kullanıp bunun etkisiyle kendisini savunamayacak duruma düşen kişiyi öldüren

fail hakkında uygulanmaması gerektiğinin kabulü gerekir. Ancak madde hükmünde geçen “ortadan kaldırılan” ifadesi, failin intihara sevk ettiği mağdurun sevk hareketinden önce isnat edilebilirliğini de kaldırması gerektiği şeklindeki, yukarıda bahsedilen yorumu yapmayı olanaklı kılmaktadır. Bu nedenle, hükmün isnat yeteneği; fıkradaki ifadeyle “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği ortadan kalkmış” şeklinde değiştirilmesi yerinde olacaktır.

Suç teşkil eden bir fiilden bahsedilebilmesi için, isnat yeteneği olmayan ya da kalkmış olan mağdurun intihara sevk edilmesi gerekmektedir. Sevk; sözlükte, sürüklenme, itme olarak tanımlanmıştır. Bir tanıma göre, sevk etmek; kişinin çeşitli yollarla kandırılıp intiharının sağlanmasıdır (Hakeri, 2014). Ancak, kandırma ve hile halinde aşağıda açıklanacağı üzere, fail yine kasten öldürme suçundan sorumlu olacaksa da, bu sorumluluk 84. maddenin 4. fıkrası kapsamında olmayacaktır (Öntan, 2015). Buna göre, isnat yeteneği olmayan ya da kalkmış olan kişinin intihara sevk edilmesi için kişiye cebir ya da tehdit uygulanması veya hileyle intihar etmesinin sağlanması gerekmediği gibi, cebir veya tehdit kullanıldığı takdirde, isnat yeteneği olsun ya da olmasın, mağdur intihara sevk edilmiş değil, mecbur edilmiş olduğundan 4. Fıkroda yer alan “kişilerin cebir ve tehdit kullanılmak suretiyle intihara mecbur edilmiş olması” söz konusu olacaktır (Özen M. , 2011).

Belirtmek gerekir ki, suçun konusu ve mağduru ile suçtan zarar gören kişi tanımları birbirlerinden farklı kavramlardır. Mağdur, suçun konusunda yer alan kişidir. Suçtan zarar gören ise, işlenmiş olan suç sebebiyle, hukuken korunma altına alınmış maddi ya da manevi menfaatleri ihlal edilmiş olan kişi olarak tanımlanabilir. Örneğin, kasten öldürme fiilinin mağduru, ölen kişidir. Ölen kişinin akrabaları da suç konusu fiilden zarar görendir (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014).

- Netice

İntiharın gerçekleşmesi koşulu, Eski TCK’da suçun kanuni tanımında bir görüşe göre suçun bir unsuru, başka bir görüşe göre ise, cezalandırılabilme şartı olarak yer almaktaydı. Ancak, ölüm şartının niteliği ne olursa olsun, gerçekleşmemesi halinde faile ceza verilememektedir.

TCK bu hususta, 84/2. fıkrasında farklı bir düzenleme yapmak yoluna gitmiştir. Ölümün gerçekleşmesini, failin cezalandırılabilmesi için bir şart olarak öngörmemiştir. Bunun yerine, ölümün gerçekleşmesi hadisesi, cezayı ağırlaştırıcı bir unsur haline getirilmiştir. Böylelikle, intihara yönlendirme suçunun seçimlik hareketleri yapıldığında ölüm gerçekleşmese bile fail cezalandırılmakta, ölümün gerçekleşmesi halinde ise faile daha ağır bir ceza verilmektedir. Burada söz konusu fıkranın suçun nitelikli hali olduğu görüşü mevcuttur.

Ancak diğer bir görüşe göre, söz konusu fıkra gerekçede de belirtildiği üzere, suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halidir (Koca & Üzülmez, 2016).

Bir suçun nitelikli hali, onun temel şekline ek olarak aranan ve daha ağır yahut daha hafif ceza verilmesine neden olan hallerdir. Nitelikli haller, fiille ilgili olanlar, fail ve mağdurla ilgili olanlar ve suçun konusu ile ilgili olanlar olmak üzere ayrıma tabi tutulmaktadır. Buna göre, fiilin işleniş biçimi, işlendiği yer ve zaman ile ilgili olarak genellikle suçun temel şekline göre daha ağır cezalandırılan bazı nitelikli unsurlar belirlenmiştir. Örneğin; kasten yaralama suçunun silahla gerçekleştirilmesi, yağmanın gece vakti işlenmesi yahut devletin egemenlik alametlerini aşağılamanın yabancı bir ülkede işlenmesi gibi. Yine fail ve mağdurun vasfı ile aralarındaki ilişki bakımından bazı haller kanun koyucu tarafından cezayı artıran yahut azaltan nitelikli haller olarak düzenlenmiştir. Bunun yanında, suç konusunun değerinin azlığı gibi suçun konusu ile ilgili cezanın artırılmasını ya da azaltılmasını sağlayan nitelikli haller bulunmaktadır (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014).

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç, failin eylemi sonucu, onun kastettiğinden daha ağır ya da başka bir neticenin ortaya çıkmasıdır. Doktrinde gerçek ve gerçek olmayan neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç kavramları olmakla birlikte burada kastedilen gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtur. Zira TCK'nın 84/2. fıkrasında, failin kastettiği hafif neticeden daha ağır bir neticenin ortaya çıkması hali düzenlenmektedir ki, bu da gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçun esas unsurudur. Bir suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinden bahsedebilmek için gereken unsurlar ise;

İlk hareket açısından failin kastının bulunması, ortaya çıkan neticenin kastedilenden daha ağır olması, ilk hareketle ortaya çıkan ağır netice arasında

nedensellik bağının bulunması ve failin gerçekleşen netice bakımından en azından taksir derecesinde kusurlu olmasıdır (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç, TCK'nın 23. maddesinde düzenlenmektedir. Maddeye göre: “Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir”.

Görüldüğü üzere kanun koyucu, failin ortaya çıkan netice açısından “en azından” taksirle sorumlu olmasını aramıştır. Burada “en azından” ifadesinin kullanılması, failin ortaya çıkan ağır netice açısından sorumlu tutulmasının asgari koşuludur. Yoksa failin bilinçli taksirle yahut olası kastla hareket etmiş olması da mümkündür. Özellikle bazı suçlar açısından kanun koyucunun failde en azından taksir derecesinde kusur aradığı, olası kastla yahut kastla hareket edilmesinin uygulanacak hüküm açısından bir farklılık yaratmayacağı ifade edilmektedir (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014).

İntihara yönlendirme suçunun bir soyut tehlike suçu arz ettiği ve neticesiz bir suç olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla kanun koyucu, failde bu suç işlerken intihara yönlendirme iradesi bağlamında bir kast aramaktadır. Ölüm neticesinin gerçekleşmesi ise, başka ve daha ağır bir netice olarak karşımıza çıkmakta ve bu haliyle “ortaya çıkan ağır netice, failin kastettiği neticeden ayrı ve bağımsız bir hukuki nitelik kazanmaktadır” (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016). Bu açıdan her ne kadar doktrinde, bir kimseyi intihara yönlendiren kişinin bu kimsenin intihar edebileceğini öngörmesi bakımından en azından olası kastı bulunacağından bu farklılığın önemi kalmadığı belirtilse de, ispat açısından önem arz ettiği ifade edilmektedir (Koca & Üzülmüş, 2016). Ancak, failin ortaya çıkan daha ağır netice açısından olası kastla hareket etmiş olması halinde, gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtan bahsedilemeyeceği belirtilmektedir (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

Doktrinde, intiharın gerçekleşmesinden kastın müntehirin ölümü olmadığı, sadece intiharın gerçekleşmesinin yeterli olduğu yönünde görüşler yer almakla birlikte, kastedilenin müntehirin ölümü olduğu yönündeki görüş kabul edilmektedir (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014). Buna göre örneğin kendini asarak öldürmek isteyen kişinin intihar girişimi neticesi ölmemesi halinde bu

kişiyi intihara yönlendiren kimse TCK'nın 84/1. maddesi uyarınca cezalandırılacakken, intihar sonucu ölümün vuku bulması halinde 84/2'ye göre cezalandırılacaktır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Bu hususa madde gerekçesinde de yer verilmiştir. Gerekçede, “intihara teşvik veya yardımın cezalandırılabilmesi için, kişinin intihar etmesi şart değildir. Teşvik veya yardım sonucunda intiharın gerçekleşmesi durumunda, cezanın artırılması gerekmektedir” ifadeleri yer almaktadır.

Fail tehdit, cebir ve hile kullanmak suretiyle bir başkasının ölümüne neden olmuşsa, intihara yönlendirme suçundan dolayı değil, kasten adam öldürme suçundan cezalandırılacaktır. TCK m. 84/4'te cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenlerin kasten öldürme suçundan dolayı cezalandırılacaklarına açıklık getirilmiştir. Madde hükmünde “hile”den açıkça söz edilmemişse de “suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur” denilmiştir. TCK m. 37/2'deki madde hükmüne dayandırılarak faili kasten insan öldürme suçundan dolayı cezalandırmak mümkündür. Çünkü ilgili maddede “başkası” bizzat mağdur da olabilir. Bu açıdan TCK'nın 84/4. maddesinin yanlış anlaşılmaya yol açabilecek birtakım belirsizlikler içerdiği söylenebilir. “İntihara mecbur edenler” denildiği için, kasten öldürme suçundan dolayı failin cezalandırılması ölümün gerçekleşmiş olması gerekliliğini ortaya koymakla birlikte genel hüküm niteliğinde olan TCK'nın 37/2. maddesine dayanarak mağdurun intihar teşebbüsünde bulunması durumunda da kasten insan öldürmeye teşebbüsten dolayı fail cezalandırılabilmelidir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2006).

- İlliyet Bağı

Kişinin gerçekleşen neticeden dolayı sorumlu tutulabilmesinin temelini, hareket ile netice arasındaki sebep-sonuç ilişkisini ifade eden nedensellik bağı oluşturur. İntihara yönlendirme suçunda failin hareketiyle intihar arasında nedensellik bağının aranması konusunda ise durum somut olaylara göre değişkenlik göstermektedir.

TCK m. 84'te yer alan hareketler seçimlik hareketler olduğundan, failin seçimlik hareketlerden herhangi birini gerçekleştirmiş olması suçun oluşumu

için yeterlidir ve nedensellik bağı da her seçimlik hareket için ayrı ayrı tartışılmalıdır.

Failin, mağdura intihar edebilmesine yardım etmek için temin etmiş olduğu aracı / silahı vermesi ancak mağdurun o aracı kullanmayarak başka bir şekilde örneğin ilaç içmek suretiyle intiharı gerçekleştirilmesi halinde, arada nedensellik bağı olmadığı için artık maddi yardım söz konusu olmasa da, bu davranış bu sefer de “intihar kararını kuvvetlendirme” çerçevesinde ele alınmaktadır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017).

Sürekli kocasından dayak yiyen ve bunun sonucunda ruh sağlığı bozulan kadının bu durumdan kurtulmak için intihar etmesi halinde sanığın fiili ile ölüm neticesi arasında nedensellik bağı vardır. Ancak meydana gelen ölüm neticesi yaralamanın doğrudan sonucu olmadığı için 87. maddenin dördüncü fıkrasında yer alan “neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama” suçu oluşmaz. Buna karşılık fail, karısını canından bezdirip intihara sürüklemek maksadıyla devamlı şekilde kötü muamelede bulunur ve şuuru bulanıklaşan kadın intihar ederse, faili kasten öldürmeden (TCK m. 84/4), intihara sürükleme kastıyla hareket etmeksizin yapılan kötü muamele neticesinde mağdur intihar eder ve intihar bakımından failin taksiri varsa taksirle öldürmeden dolayı cezalandırılır (Koca & Üzülmöz, 2013).

Doktrinde ikili intihar olarak adlandırılan olaylarda konumuz açısından önemli olan durum, intihar girişiminde bulunan bireylerden birisinin ölüm diğerinin hayatta kaldığı durumlarda, hayatta kalan kişinin cezai sorumluluğun nasıl belirleneceği hususudur:

Morice Garçon makalesinde “Coppilet adlı bir genç, sevgilisi Julianne Blin ile birlikte aşklarına engel çıkarıldığı için, Boulogne ormanlarında intihar etmeye karar verirler. Yanlarına iki tabanca alırlar. Tabancaların ikisini de Coppilet eline alır. Tabancanın birisini kendi çenesinin altına, diğerini sevgilisinin göğsüne dayar. Tabancaların ikisini de ateşler. Sevgilisi ölür, Coppilet’in çenesi kopar ancak ölmez (Koca, 1993).

İki sevgilinin aşklarına engel çıkması sebebiyle intihar etmeye karar verdiklerini düşündüğümüzde, bunlardan her biri eline bir silah alıp kendisini vuruyor. Biri ölürken, diğeri yaşıyor veya her ikisi birlikte köprüden atlıyor, birisi yaşıyor,

diğeri ölüyor. Ya da birlikte zehir içiyorlar, birisi yaşarken diğeri ölüyor. Bütün bu hallerde, intihar etmeye karar veren iki kişi vardır. İntihar etmeye karar verip de buna teşebbüs edenlerden yalnızca biri öldüğü zaman ceza hukukunu ilgilendiren bir problem ortaya çıkar. Her ikisinin ölmesi durumunda, ceza hukuku açısından bir problem olmayacaktır. Sağ kalan kimseye adam öldürmek suçundan mı, intihara ikna ve yardım suçundan mı cezalandırılacaktır? Yoksa hiç ceza verilmeyecek midir? (Koca, 1993).

Morice ve Coppilet olayında sorgu hâkimi, men-i muhakeme kararı vermiş, kararında Coppilet'in tesadüf eseri yaşadığını, şayet ölseydi suçlu telakki edilmeyeceğini, kötü ve adi hiçbir maksadı olmadığını ve şayet ikisi de yaşasaydı asla karşılıklı öldürmeye teşebbüsten suçlanmayacaklarını belirtmiştir. Bu iddiayı Fransız Temyiz Mahkemesi kabul etmemiş, Coppilet Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevk edilmiştir. Yani Fransız temyiz mahkemesi, bu fiili adam öldürmek suçu olarak telakki etmiştir (Koca, 1993).

Mesela ikiye ayrılarak incelenirse, öncelikle sağ kalanın, diğerrinin intiharında manevi veya maddi olarak ilk etken olması halidir. Bu durumda karşılıklı intihar etmeye karar verip de bunlardan intihar etme fikrini doğuran kişinin sağ kalması halinde ve aynı zamanda bu kimse intihar edecek vasıtayı da sağlamışsa, (Eski) TCK m. 454'ten dolayı sorumlu tutmak mümkün olacaktır. Sorumlu tutulmasının şartı ise, sağ kalanın intihar fikrini doğurması, bunu diğerrine kabul ettirmesi ve intihara yardım etmesidir. Şayet sağ kalan kimse, intihar için diğerrini ikna etmemiş sadece yardım etmişse ya da ikna ve yardımdan hiçbirini yapmamışsa sorumlu olmayacaktır. Örneğin; birlikte köprüden atlayarak intihar etmek isteyen sevgililerden sağ kalanı, şayet intihar etme fikrini diğerrine kabul ettirmişse ve ona intihar etmesinde maddi veya manevi olarak yardımda bulunmuşsa intihara ikna ve yardım suçundan sorumlu tutulacaktır. Aynı şekilde ellerindeki tabancalarla intihar eden iki kişiden sağ kalanı, diğerrini intihar etmeye ikna edip ve ona tabanca sağlamışsa intihara ikna ve yardım suçu oluşacaktır. Bu halde tabancaların bizzat intihar edenlerce kullanılması şarttır. Aksi halde bu kimseyi diğerrinin intiharından sorumlu tutmak mümkün değildir. Bu durum zehri sağlayan kimsenin sağ kalması halinde de geçerlidir. Sağ kalan kimse intihar fikrini doğuran ve yardım eden kimse değil, bu fikri kabul eden

ise bu şahıs diğerrinin intiharından sorumlu tutmak mümkün değildir. Yine bu kimse adam öldürme suçundan sorumlu olmayacaktır (Koca, 1993).

Karşılıklı intihar fikrini doğuran ve bunun için araç sağlayan şahıs; diğerrinin intiharını kendi elleriyle gerçekleştiriyorsa, talep üzerine adam öldürme suçunu işlemiş olacaktır. TCK'ya göre ise bu durumda, kasten adam öldürme suçu söz konusu olacaktır. Yukarıda verilen Coppilet örneğindeki gibi. Tabancaların veya öldürücü diğerr vasıtaların kullanılması ölen kişinin talep veya rızası ile bir başkası tarafından gerçekleştirilmişse, ölenin intiharından değil, ölenin talebi ile sağ kalanın öldürmesinden bahsetmek lazımdır. Bu durumda fail, talep üzerine adam öldürmeden sorumlu tutulacaktır. Yine zehir tedarik edenin bunu diğerrine içirtip, kendisinin içmemesi halinde de rızalı ölümden bahsetmek mümkündür (Koca, 1993). Rıza ile öldürme durumunda, aslında her ikisinin de ölmeye rızaları vardır. Fakat bunlardan tesadüf eseri sağ kalan kimsenin her ikisinin birlikte intiharını gerçekleştirmesi teşebbüsü söz konusudur. Kendisi intihar etmeyi başaramazken, karşısındakini öldürmektedir. Dolayısıyla birlikte yapıldığında intihar sayılabilecek bu durum, icra hareketini yapanın sağ kalması halinde talep üzerine öldürme sayılacaktır. Çünkü sağ kalan açısından “öldürme” hareketi mevcuttur (Koca, 1993).

Karşılıklı intihar edecek olanların birbirlerinin intiharında hareketleri aynı ölçüde ise; bu durumda bir suç oluşmayacaktır. Sağ kalan kimse şayet intihar fikrinin mimarı değilse yani intihar etmeye birlikte karar verip, intihara götüren yolda eşit katkıları bulunmuşsa, sağ kalanı herhangi bir suçtan dolayı sorumlu tutmak mümkün değildir. Birlikte intihar eden iki kimse düşünürsek, bunlardan her biri, kendi silahlarını kafasına dayayıp ateşlediklerinde, içlerinden birisinin ölmediği durumda, olayda bir adam öldürme durumu söz konusu olmadığından dolayı fiil adam öldürme değildir. Suçun unsurları yoktur. Kişi kendisini öldürmüştür. İntihara ikna ve yardım suçu da yoktur. Çünkü intihara birlikte karar verip, herkes kendi tedarik ettiği silahı kullanmaktadır. Talep üzerine öldürme de düşünülemez. Çünkü bir öldürme fiili yoktur. Ölen kimse, intihar ederek ölmüştür. Bu durumda sağ kalan hiçbir durumdan sorumlu olmayacaktır. Koca'ya göre (1993), karşılıklı intihar hallerinde, adi adam öldürme suçu oluşmaz. Şayet sağ kalan kimse diğerrinin intihar etmesi için ikna etmiş ve yardımda bulunmuşsa m. 454'ten dolayı, diğerrinin ölmesini kendi icrai

hareketiyle gerçekleştirmişse, talep üzerine öldürmeden dolayı sorumlu olacaktır. Karşılıklı intihar hallerinin genelinde, iki şahıs birbirlerinin intiharının icra hareketlerine katılmış bulunacaklarından birinin ölmesi durumunda diğeri onu öldürmüş olacağından sorumlu olacaktır. Bu sorumluluk mevcut kanuna göre adam öldürme suçundan dolayı olacaktır. Koca'ya göre ise, kanuna talep üzerine öldürme hükmünün koyulması, bu gibi durumlarda da kişinin talep üzerine öldürmeden sorumlu tutulması gereklidir (Koca, 1993).

Yeni TCK açısından ise, doktrindeki bir görüş, intihara birlikte karar verildiğinden, bir kişinin diğeri intihara azmettirmesinin söz konusu olmayacağını, ancak hayatta kalan kişi şayet intiharda kullanılan malzemeyi temin etmiş veya müntehirin intihar kararını kuvvetlendirmişse intihara yönlendirme suçunun oluşacağını ifade etmektedir. Ancak bu görüşteki yazarlar, intihara azmettirme ile iki kişinin beraber intihar etmek için giriştikleri eylemler sonucunda birisinin hayatta kalmasının aynı kefedeki değerlendirilmesini doğru bulmamakta ve bu tür ikili intihar olgularında daha özel hükümler getirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar (Ersoy, 2018). Tezcan, Erdem, Önok (2017), karşılıklı anlaşma ile birden fazla kişinin birlikte intihar kararı alması halinde sağ kalan kişinin cezai sorumluluğunun bulunmadığını düşünmektedirler.

Yargıtay 1 Ceza Dairesi'ne ait olan bir kararda: “Evli ve iki çocuk babası olan 31 yaşındaki sanık Bilal ile 16 yaşındaki mağdur Kader'in arkadaşlık yapmasını ailelerinin onaylamaması üzerine, Bilal'in 11.03.2010 tarihinde Kader'in telefonuna mesaj çekerek “benimle her şeye var mısın” dediği, Kader'in de "evet” şeklinde cevap vermesi üzerine, bu kez de mağdureden öldürecek bir ilaç getirmesini istediği, 12.03.2010 tarihinde Kader'in evden 4 kutu ilaç alarak okul çıkışı Bilal ile buluştuğu, birlikte Mersin'den Erdemli'ye gittikleri, burada bir pansiyonda kaldıkları, 14.03.2010 tarihinde Bilal'in Kader'e ilaçları getirip getirmediğini sorduğu, Kader'in de getirdiğini söylemesi üzerine ilaçları paylaştıkları, önce Kader'in içmeye başladığı, Bilal'in de ilaçları içtiği, bir süre sonra hastaneye gittikleri ve tedavi sonucu yaşama döndürüldükleri olayda, intihar etmeyi sanık Bilal'in teklif ettiği ve intihar etmekte kullanılan ilaçları sanığın isteği üzerine mağdurenin temin ederek getirdiği anlaşılmakla, sanığın eylemine uyan intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiği düşünülmeksizin, yazılı şekilde beraatına karar verilmesi, bozmayı

gerektirmekle, Cumhuriyet Savcısı'nın temyiz itirazlarının bu itibarla kabulüyle hükmün tebliğnamedeki düşünce gibi (BOZULMASINA), 04.12.2013 gününde oybirliği ile karar verildi.” (Y. 1 CD., 04.12.2013 T. 2013/4118 E., 2013/7481 K.) şeklinde değerlendirilmiştir.

Bu kararda ki önemli husus, sanığın intihar etmeyi teklif etmesi, kullanılacak ilaçları mağdureden temin etmesini istemesi sebebi ile cezalandırılması gerekliliğidir. Ancak Ersoy'a göre Yargıtay'ın vermiş olduğu bu karar hatalıdır. Zira somut olayda, sanık Bilal'in 11.03.2010 tarihinde Kader'e çektiği mesajın anlam ve içeriği itibariyle intihara azmettirme olarak; intihar kararı vermiş olan Bilal'e istediği ilaçları getiren Kader'in hareketinin ise intihara yardım etme olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, gerek Bilal'in gerek Kader'in birbirlerine karşı gerçekleştirdikleri hareketlerin intihara yönlendirme suçu olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, Yargıtay'ın kabul ettiği gibi, Kader'in, intihar etmekte kullanılan ilaçları Bilal'in isteği üzerine temin etmesinin Kader'in cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamalıdır (Ersoy, 2018).

Karşılıklı anlaşma ile birden fazla kişinin birlikte intihar kararı almaları halinde sağ kalan kişinin ceza sorumluluğu bulunmamaktadır (Koca & Üzülmüş, 2013; Öntan, 2015; Özen M. , 2011). Bu açıklamaya örnek olarak; Yargıtay 1. Ceza Dairesi kararında, “Sanık E.D. ile maktul Zeynep'in bir süre önce internette tanıştıkları, Zeynep'in kendisini K.A. olarak tanıttığı ve yazışmalarda erkek gibi davrandığı, bunun sonucunda aralarında duygusal bir ilişkinin geliştiği, bir süre sonra yine internet üzerinden Zeynep'in açıklaması üzerine onun aslında erkek olmadığını öğrenen E.D. önce ilişkiye son vermek istediği, daha sonra ise ilişkiyi sürdürme kararı aldıkları, önce Tokat'ta buluştukları, sonra da birlikte yaşamak için Antalya'ya gidip olaydan yaklaşık bir ay önce orada bir ev tutarak birlikte yaşamaya ve aynı zamanda cinsel yönden de birlikte olmaya başladıkları, bu arada Zeynep'in ameliyatla erkek olmak istediği ve bunun için çaba harcadığı daha sonra Zeynep'in bunu başaramaması üzerine artık yaşamının anlamsız olduğu yönünde değerlendirmede bulunarak önceden konuştukları birlikte intihar etme fikrini hayata geçirmeye karar verdikleri, Zeynep'in İstanbul'a gidip babasının olduğunu söylediği bir tabanca ile döndüğü, olay günü iki adet intihar mektubu yazıp birlikte kahvaltı yaptıktan sonra, tabanca ile

intihar etmek üzere yan yana oturdukları, evvela kimin önce intihar edeceği konusunda konuştukları, ikisinin de bir diğerinden önce intihar etmek istediği, daha sonra Zeynep'in baskın çıkması üzerine, öncelikle Zeynep'in tabancayı alıp kafasına dayayarak tetiğe basmak suretiyle intihar edip öldüğü, ardından E.D.'nin de tabancayı aldığı, kafasına dayadığı ve tetiğe bastığı ancak merminin sıkışması üzerine silahın ateş almadığı, birkaç kez denemesine rağmen silahı ateşlemeyi başaramadığı, bunun üzerine annesine telefon ederek yardım istediği ve kolluk güçlerinin E.D. ile maktulün bulunduğu yere geldikleri olayda; her ne kadar maktulün intihar etme kararı üzerinde sanığın kendisine ait intihar etme kararının etkili olduğu ve onun kararını takviye ettiği söylenebilirse de, sanığın kararının münhasıran kendi intiharına ilişkin olması ve bunun dışında maktulün intiharına yönelik herhangi bir söz veya hareketinin bulunmaması ve hatta intihar anında sanık ve maktulden her birinin bir diğerinin intiharını istemek bir yana öncelikle kendisinin intihar etmek istediğinin açıkça anlaşılması karşısında, sanığın intihara yönlendirme suçundan beraatı yerine mahkûmiyetine karar verilmiş olması yasaya aykırı görülmekle, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmüş olup, bu nedenle hükmün tebliğnamedeki düşünce hilafına BOZULMASINA, 11.04.2013 gününde oybirliği ile karar verildi” demektedir. (Y. 1. CD., 11.04.2013 T., 2010/6485 E., 2013/3121 K.)

Sonuç olarak hukukumuzda mağdurun intihar girişimi, failin hareketinin eseri olarak ortaya çıkıyorsa intihar girişimi ile intihara yönlendirme arasında nedensellik bağı bulunduğunun kabulü gerekecektir.

5.2.2.2 Manevi unsur

Manevi unsur, “fiil ile fail arasındaki psikolojik bağ” olarak nitelendirilmektedir. Doktrinde, “kusur”, “kusurluluk” gibi terimlerle de ifade edilen suçun manevi unsuru bulunmadığı müddetçe failin suç nedeniyle cezalandırılması mümkün değildir (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014).

İntihara yönlendirme suçu açısından aranan manevi unsur, kasttır. Bir suçun taksirle işlenebilmesi istisnadır ve eğer suç taksirle işlenebiliyorsa, ceza kanununda bu suçun taksirli hali düzenlenmektedir. Aksi takdirde suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2014). İntihara ikna ve yardım suçunun da taksirli hali kanunda düzenlenmediğinden, bu suçun taksirle işlenebilmesi mümkün görünmemektedir.

Y. 1. CD. 2013 tarihli bir kararında, suç işleme kastı bulunmayan failin intihara yönlendirme suçundan cezalandırılmayacağı belirtilmiştir. Mahkeme, söz konusu kararda; “Sanığın sabah işten evine geldiğinde, reşit olmayan kızı mağdur Z.’nin erkek arkadaşından hamile kalarak bir kız çocuğu doğurduğunu öğrendiği, duyduğu derin üzüntü ve kapıldığı infial ile mağdurun da annesi olan eşi tanık N.’ye “Z.’ye söyle, kardeşlerini, annesini, babasını düşünüyorsa kıysın canına, intihar etsin” diyerek mağdura mesaj gönderdiği anlaşılmış ise de; davaya konu sözlerin kızgınlıkla tepkisini göstermek için söylendiği, sözleri mağdura ileten annesi N.’nin kızına aynı zamanda "kafana takma" diyerek bu sözleri ciddiye almaması gerektiğini belirttiği, mağdurun da sanığın sözlerini önemsemediğinin anlaşıldığı olayda; sanığın suç işleme kastı bulunmadığından beraatine karar verilmesi yerine yazılı şekilde hüküm tesisi, bozmayı gerektirmekle, ..." şeklinde hüküm vermiştir (Y. 1. CD., 13.11.2013 T., 2011/7369 E., 2013/6272 K.).

Suçun olası kastla işlenip işlenemeyeceği açısından ise görüş farklılıkları mevcuttur. Bazılarına göre, buradaki kasttan anlaşılması gereken doğrudan kasttır ve bu suç olası kastla işlenemez. Bazılarına göre ise, olası kast da bir kast türüdür ve dolayısıyla bu suç da olası kastla işlenebilecektir (Özen M. , 2011).

İntihara ikna ve yardım suçunun işlenebilmesi için, kanun özel bir saik aramamaktadır. Bu bakımdan failin mağdurdan nefret etmesi ya da intikam almak istemesi gibi özel saikler suçun oluşması açısından bir özellik arz etmemektedir. Ancak İsviçre Ceza Kanunu açısından bu suçun oluşabilmesinin özel saike bağlı olduğu, bunun da kanun metninde “bencil saiklerle” şeklinde belirtildiği görülmektedir (Aydın N. , 2009).

5.2.2.3 Suça tesir eden nedenler

TCK m. 84’e göre suçu ağırlaştırıcı nedenler:

İntiharın gerçekleşmiş olması; bu durumda, ilgili kanun maddesine göre faile dört yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (TCK m. 84/2). Daha önce de belirtildiği gibi ölümün gerçekleşmesi 765 sayılı TCK madde 454’te yer alan düzenlemeden farklılık arz etmektedir. Önceki sistemde, suçun oluşması, ölüm neticesinin ortaya çıkmasına bağlıyken, 5237 sayılı TCK’da ağırlaştırıcı neden

olarak sayılmıştır. Başka bir deyişle ölüm neticesinin ortaya çıkması suçun tamamlanmış olması için şart değil sadece suçu ağırlaştırıcı nedendir.

Başkasının intihara alenen teşvik edilmiş olması; bu durumda faile, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir (TCK m. 84/3). Aleniyet kelime anlamı olarak göz önünde bulunma, gizli olmama demektir. Aleniyetin varlığının kabulü, ilgili kanunun, belli olmayan birden fazla kişi tarafından algılanabilir olmasına bağlıdır. Yani eylemin sadece kamuya açık ya da genel yerlerde yapılmış olması şartı aranmaz. Başka bir deyişle aleniyetin söz konusu olması eylemin işlendiği yere bağlı değildir. Söz konusu ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için alenen teşvikin belirli olmayan birçok kişinin algılayabileceği şekilde, açıkça intihara özendirme ve cesaretlendirme hareketlerinin yapılması gereklidir (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

İntihara alenen teşvik etme eyleminde muhatap alınan belirli bir şahıs bulunmaz. Ancak intihara yönlendirme suçunun maddi unsuru olarak yapılan teşvik eyleminde ise, belirli bir kişi muhatap alınır (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016). “İntihar olayları hakkında okuyucuyu bu tür fiillere özendirecek nitelikte yazı ve resim yayınlamanın ya da yorum yapmanın TCK m. 84 kapsamında mı? Yoksa haber verme hakkının sınırlarını aşma olarak, Basın Yasası m. 20 kapsamında mı suç oluşturduğu?” (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016) hususu çözümlenmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda her somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması uygun olacaktır. Yukarıda da belirtildiği üzere, TCK m. 84/3’te yer alan intihara yönlendirme suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi ağırlaştırıcı nedeni yürürlükten 29.06.2005 gün ve 5377 sayılı Kanun m. 10 (RG 08.07.2005, no. 25869) ile kaldırılmıştır.

İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişilerin intihara sevk edilmiş olması; bu durumda fail, TCK m. 84/4’e göre kasten adam öldürme suçundan sorumlu tutulur. Yasa koyucu böyle bir durumda intihar eden kişinin kendi iradesiyle hareket edebilecek durumda olmadığını dikkate alarak cezanın ağırlaşmasını öngörmüştür (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

Kişilerin cebir ve tehdit kullanılmak suretiyle intihara mecbur edilmiş olması; Cebir veya tehdide başvurarak, mağduru intihar etmeye zorlayan fail, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulur (TCK m. 84/4). Burada ölüm neticesinin

ortaya çıkmasında intihar eden kişinin kendi iradesi değil cebir veya tehdide başvuran failin iradesinin etkili olduğu göz önüne alınmıştır. İntihara yönlendirme eyleminde hâkimiyetin intihar edende olmasına karşılık; cebir veya tehdit kullanarak intihara mecbur etme eyleminde ise hâkimiyet kişiyi intihara mecbur eden faildedir (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

Cebir için kişiye karşı fiziki bir güç kullanılması ve böylece mağdurun intihar ettirilmesi gerekir (Centel, Zafer, & Çakmut, 2014). Maddi cebirde, mağdur intihar etmek zorundadır; çünkü icbar edene mecbur olmakla bir iradesinin olduğundan bahsedilemez.

Tehdit ise, bir kimsenin kendisine veya bir yakınına, haksız bir zarara uğratılacağından söz edilerek korkutulması, gelecekteki ağır bir kötülüğün muhtemel gösterilmesi yoluyla intihara mecbur bırakılmasıdır. Maddi cebirden farklı olarak manevi cebir; yani tehditte ise, mağdur kendisini tehdit eden faile mutlak anlamda mecbur değildir. Bir diğer ifadeyle mağdurun zorlanmış olsa da hala bir iradesi vardır ve hareket, maddi cebirden farklı olarak mağdura ait olmaya devam etmektedir. Bu açıdan tehdit, kişiyi intihar ettirmeye elverişli olmalıdır ki, kişi intihar etmeye zorlanmış, mecbur edilmiş olsun. Tehdidin konusunu oluşturan gelecekteki kötülüğün gerçekleştirilmesinin failin iradesine bağlı olması gerekir. İntihara mecbur etmenin gerçekleştiğinin kabulü için, failin hareketiyle, intiharın asıl nedenini oluşturması aranmalıdır (Özen M. , 2011).

Hile ise, ilgili kanun maddesinde yer almamıştır. Bu nedenle, mağdurun hile ile kandırılması ve hataya düşürülmesi suretiyle kendini öldürmesinin sağlanması, madde 84/4'ün kapsamına girmemektedir. Ancak böyle bir düzenlemeye esasında gerek de yoktur. Hile, hatta cebir ya da tehdide veya isnat edilebilir olmayan kişilerin intihara sevk edilmelerine ilişkin bağımsız bir suça vücut veren böylesi bir hüküm olmasaydı dahi, failin, ceza hukukunun genel ilkeleri ve dolaylı faillik kurumu çerçevesinde kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacağı sonucuna varılabilirdi. Nitekim failin dolu olduğunu bildiği halde, boş olduğunu belirterek mağdura bir silah vermesi ve ona silahı başına dayayarak tetiği çekmesini söylemesi sonucunda, failin dediklerini yapan mağdurun kendini öldürmesi örneğinde, failin kasten öldürme suçundan sorumlu olacağı aşîkârdır (Özen M. , 2011).

Buna karşın, intihara yönlendirme suçu bakımından özel bir hafifletici neden öngörülmemiştir. Genel indirim nedenleri, koşulları olduğu takdirde uygulanabilir.

İntihara yardım niteliğinde herhangi bir hareket gerçekleştirmeksizin bir başkasının intiharına yalnızca engel olmamak bu suçu oluşturmaz (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017; Özen M. , 2011; Öntan, 2015). Bununla birlikte intiharı engellemeyen kişi neticeyi önleme hukuksal yükümlülüğü altında (garantör) ise, bu takdirde ihmali bir hareketle kasten öldürme suçunu (TCK m. 83) işlemiş olacaktır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017; Centel, Zafer, & Çakmut, 2016; Öntan, 2015). Örneğin, çocuğunun kendisini öldürmesine seyirci kalan anne-baba ya da başkasına öldürücü aletle saldırdığını gören faili, kendisine bir şey olmasın diye, kasıtlı olarak engellemeyen bir polisin durumu bu şekilde değerlendirilecektir. Eğer failin böyle bir yükümlülüğü yoksa yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali suçundan dolayı (TCK m. 98) failin cezalandırılması yoluna gidilecektir (Öntan, 2015).

5.2.2.4 Kusurluluk

Modern ceza hukukunda suçun manevi unsuru ile kusurluluğu birbirine karıştırmamak gerekir. Kusurluluk işlediği fiille ilişkili olarak failin değerlendirilmesidir. Bunun sonucu olarak da “kusurluluk” suçun doğrudan bir unsuru değildir. Yani kişi işlediği bir fiilden dolayı kusurlu olmasa bile, işlediği fiilin suç olma niteliği devam edecektir.

Sonuç olarak 5237 sayılı TCK’ya hâkim olan suç teorisinde suçun manevi unsuru ile kusurluluk birbiriyle bağlantılı ama “fonksiyonel ve içsel anlamda” birbirinden farklı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern ceza hukukunda hukuka aykırılık ve kusurluluk da birbirinden ayrı birer unsurdur. Hukuka aykırılık, hukuk düzeninin devamı adına ceza adaletini sağlamaya yönelik yasaklanan fiillerin yapılmasıyla ortaya çıkarken, kusurluluk faile ilişkin olup sübjektif değerlendirme yapılmasına ilişkindir. Yani kusur, suç tipinin ihlali nedeniyle ortaya çıkan haksızlığın cezalandırılıp, kınanabilirliği için gereklidir (Koca & Üzülmez, 2016).

5.2.2.5 Hukuka uygunluk sebepleri

Hukuka uygunluk sebepleri, suçun hukuka aykırılık unsuru ile ilgilidir. Zira hukuka uygunluk nedenlerinin birinin olayda mevcut olması halinde, eylem hukuka aykırı olamayacağından hukuka uygunluk nedenlerine, “hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenler” de denilmektedir. Kanun koyucu hukuka uygunluk nedenlerini, TCK’nın 24., 25. ve 26. maddelerinde düzenlemiştir.

İntihara ikna ve teşvik suçunda, hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır. Burada özellikle mağdurun rızasının bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmeyeceği belirtilmelidir. Nitekim verilen rızanın hukuken geçerli sayılabilmesi için belli şartların varlığı aranmaktadır. Buna göre, öncelikle rızanın verileceği konu, kişinin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir hakka yönelik olmalıdır. Her ne kadar kişinin yaşamı, beden bütünlüğü, cinsel özgürlüğü ve özel hayatı ile şerefi gibi hususlar, üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği alanlar olarak görülebilirse de bunların hepsi üzerinde mutlak suretle tasarruf edip edemeyeceği tartışmalıdır.

Özellikle intihara yönlendirme suçunun koruduğu yaşam hakkı üzerinde bir başkası tarafından gerçekleştirilen fiile karşı gösterilecek rızanın Türk Hukuku’nda geçerli olmadığı kabul edilmektedir (Şahin, 2012).

Medeni Kanun’un 23. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, “Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse, özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandıramaz”. Maddenin devamında, tek istisna olarak organ ve doku nakline ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Burada, kanun adeta kişiyi kendine karşı korumaktadır. Kişinin kişilik hakkı kapsamında yer alan yetkilerinden kendiliğinden vazgeçmesi mümkün olmadığı gibi, bu konuda gösterdiği bir rıza da hukuka uygun olarak kabul edilmemektedir. Bu kavrama, “kişiliğin içe karşı korunması” adı verilmektedir. Her ne kadar bu ilke, kişinin sözleşme serbestisi çerçevesinde kendisinden daha güçlü konumda bulunan bir kimseye boyun eğmesini önlemek ve kişilik haklarını kısıtlayıcı işlemler yapmasını engellemek amacıyla ortaya çıkmışsa da yaşam hakkının korunması bağlamında, örneğin bir ötenazi işlemine rıza göstermenin de bu ilkeye aykırılık teşkil edeceği tartışmasızdır (Akipek, Akıntürk, & Karaman, 2012).

Yasa metninde kişilik hakkının kapsamına değinilmemiştir. Çünkü bu kapsam, stabil nitelikte olmamakla beraber insani değerlerin sayma yoluyla belirtilmesi de olanaksızdır. Bununla birlikte, beden bütünlüğü, sağlığı, yaşam hakkı ile şeref ve haysiyetin bu kapsamda değerlendirileceğine şüphe yoktur. Örneğin yaşam hakkı kişinin sadece insan olmakla kazandığı bir haktır. Hayatta olmak, kişilik hakkının varlığı için zorunlu bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Yarayan, 2013).

Bu hususu kişinin kişilik haklarından vazgeçmesini bir ödün-menfaat dengesine oturtarak, Medeni Kanun'un 23. maddesinin, “sözleşme serbestliğini kişilik hakkını koruma kaygılarıyla sınırlayan bir kural” olarak değerlendirilmesi hususu ise, kişilik haklarından gerek “tamamen” gerekse “kısmen” vazgeçme hallerinde aslolanın, temelde ahlaki ve etik değerler olduğunu ve bu sebeple ötanazi eylemini yasak kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini zira kişinin kendi yaşamı üzerinde etki edecek herhangi bir tasarrufta bulunması mümkün görülmemesi bu yöndeki tüm taahhütlerin ahlaka ve adaba aykırı oldukları, mutlak butlanla batıl olduğu kabul edilmektedir (Yarayan, 2013).

Doktrinde bir kimsenin intiharına engel olmak için kuvvet kullanan kişinin durumunda ise, meşru savunma halinde bulunacağı ve fiilinin suç teşkil etmeyeceği kabul edilmektedir. Bu görüşe göre intihar kişinin bizzat kendi yaşamına karşı yaptığı bir haksızlıktır. Dolayısıyla bu haksız saldırıyı defetmek zorunda kalarak kuvvet kullanan kişinin fiili hukuka uygundur (Koca & Üzülmüş, 2016; Erman & Özek, 1994).

5.2.3 Suçun özel görünüş halleri

5.2.3.1 Teşebbüs

TCK'da düzenlenen intihara yönlendirme suçunda teşebbüsün mümkün olup olmadığı konusunda farklı görüşler mevcuttur.

İntihara yönlendirme suçuna teşebbüsün mümkün olduğunu savunan görüşler tarafından, suçun tamamlanmış sayılması için mağdurun ölmüş olması zorunluluğunun bulunmadığı bu nedenle teşebbüsün mümkün olabileceği (Parlar & Hatipoğlu, 2007), ayrıca suçun gerçekleşmesi için mağdurun en azından kendisini öldürmeye yönelik girişimlerde bulunması gerektiği bu nedenle teşebbüsün olabileceği ve failin icraya başlayıp bir takım nedenlerle veya elinde

olmayan sebeplerle suçu işleyememesi halinde de bu suça teşebbüsten yargılanabileceği gibi savlar ortaya atılmıştır (Özen M. , 2011).

İntihara yönlendirme suçuna teşebbüsün mümkün olmadığı görüşünde olanlar ise, temelde suçun bir tehlike suçu olduğu ve bu nedenle teşebbüse elverişli olmadığı fikrinde birleşmektedir (Koca & Üzülmaz, 2016). Bu halde teşebbüs ancak azmettirme, teşvik etme gibi hareket ve ifadelerin, mağdurun eline geçmeden önce önlenmiş olması durumunda gerçekleşebilecektir (Özbek, 2008). Ancak bunlardan bazıları, icra hareketlerinin parçalara bölünebilmesi halinde teşebbüsün mümkün olabileceğini ve m. 84/4. fıkra da cebir ve tehdit yoluyla intihara yönlendirilenlerin ölmemesi halinde kasten öldürmeye teşebbüsten yargılanacaklarını ayrıca belirtmektedirler (Özen M. , 2011).

Teşebbüs ile ilgili 765 Sayılı TCK döneminde Y. 1. CD. 1995 yılında verdiği bir kararda; “TCK’nın 454. maddede belirgin suçun oluşması, intiharın yani ölümün meydana gelmesi şartına bağlı olup, teşebbüs hali suç teşkil etmediği nedeniyle unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraatı, gerekçeleri gösterilerek mahkemece kabul ve takdir kılınmış olduğundan, ... hükmün onanmasına...” şeklinde bir ifadede bulunmuştur (Özbek, 2008). Burada Y. 1. CD.’nin, teşebbüsün suç olmadığına ilişkin görüşe yatkın şekilde karar verdiği görülmektedir.

5237 Sayılı TCK döneminde de Y. 1. CD. tarafından verilen bir kararda; Serap adlı mağdur, kendisini Astsubay olarak tanıtan ve evlenme vaadi ile kandıran E.R. hakkında olup, olaylar şu şekilde gelişmiştir; sanık E.R. mağdur Serap’ı evlenme vaadi ile kandırmıştır. Ancak sanığın annesi Mağdur Serap’ı arayarak, oğlunun Astsubaylıktan psikolojik nedenleri yüzünden ayrıldığını, çalışmadığını, daha önce evlenip ayrıldığını, söyleyerek uyarmıştır. Mağdur Serap’ın sanığa ayrılmak istediğini bir daha görüşmek istemediğini söylemesi üzerine, sanık E.R “ sana ve ailen Diyarbakır’ı dar ederim, seni rezil ederim, seni ya ailen öldürsün ya da ben öldürürüm" şeklinde tehditlerle mağdurun olay günü 13 metre yükseklikteki balkondan atlayarak intihara teşebbüs etmesine neden olmuştur. Mağdur hastaneye kaldırılarak, tedavi edilmiş ve intiharı gerçekleşmemiştir. Sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK’nın 106. maddesinde düzenlenen tehdit suçunu oluşturduğu anlaşılmakta ise de, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 20.11.2008 tarihli iddianamesi ile sanık hakkında

intihara yönlendirme, tehdit ve hakaret suçlarından kamu davası açıldığı, mahkemenin incelemeye konu 25.09.2012 gün ve 2012/482-508 sayılı kararı ile mağdurun şikayetinden vazgeçmesi nedeniyle hakaret suçundan düşme ve tehdit suçundan da delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verildiği, düşme ve beraat kararlarının aleyhe temyiz bulunmadığından kesinleşmesi ile, sanığın intihara teşvik suçundan unsurları oluşmadığından beraat kararı verildiği görülmektedir (Y. 1. CD., 17.12.2014 T., 2013/4833 E., 2014/6311 K.).

Sonuç olarak , “intihara yönlendirme suçu tehlike suçudur, suçun oluşması için ölüm sonucunun gerçekleşmiş olması aranmaz. Bu nedenle, bu suça teşebbüs olmaz. Yasada gösterilen seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılması suçun tamamlanması için yeterlidir. Failin, cebir veya tehdide başvurarak mağduru intihara mecbur etmesi halinde, ölüm sonucu gerçekleşmez ise eylem insan öldürmeye teşebbüs sayılmalıdır. Çünkü yasaya göre bu halde, fail, intihara yönlendirmeden değil, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulmaktadır (TCK m. 84/4.) (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016). Diğer bir anlatımla TCK 84/1 uyarınca bir tehlike suçu düzenlenmiştir ve teşebbüs mümkün değildir. TCK m. 84/2’ye teşebbüs mümkün denirse, m. 84/1’in uygulama alanı kalmayacaktır. Bu nedenle m. 84/2’ye teşebbüs mümkün olmamakla birlikte eğer mağdur ölmez ise m. 84/1’i uygulamak yerinde olacaktır.

İntihara yönlendiren kişi, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçmiş (TCK m. 36) veya çabasıyla kişinin intihar etmesini önlemiş ise, intihara yönlendirme suçunun teşebbüse elverişli olmadığı kabul edildiğinde gönüllü vazgeçmeye ilişkin TCK hükümlerinin ceza sorumluluğuna etki etmeyeceği de belirtilmesi gereken bir husustur.

Ayrıca intiharı önleme hususunda hukuki yükümlülüğü bulunan ancak bu yükümlülüğü yerine getirmeyen kişi TCK m. 84’ten değil TCK m. 83 (kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi) veyahut TCK m. 85’ten (taksirle adam öldürme) sorumlu tutulabilecektir.

5.2.3.2 İştirak

İntihara yönlendirme suçu iştirak bakımından herhangi bir özellik taşımamaktadır. Bu suç açısından iştirakin her şekli mümkündür. Yasanın öngördüğü hareketleri yapanlardan her biri müşterek fail olarak TCK m. 37’ye

göre sorumlu tutulacaktır. TCK m. 38 kapsamında değerlendirdiğimizde bir kişiyi intihara yönlendirme suçunu işlemeye azmettirerek suçu işleyen kişi intihara yönlendirme suçunu azmettirmeden sorumlu olacaktır. TCK m. 39'a göre de intihara yönlendiren kimseye yardımda bulunan kişi, suçun işlenmesinde yardım eden olarak sorumlu olacaktır (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016).

TCK m. 84/4 işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenlerin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacakları belirtilmiştir. Madde hükmünün gerekçesinde, “aslında bu durumda kasten öldürme suçu mağdurun kendisinin araç olarak kullanılması suretiyle, yani dolaylı faillik şeklinde işlenmektedir” olarak tanımlanmaktadır.

Suçun işlenmesinde bir başkasının araç olarak kullanılması, dolaylı faillik olarak tanımlanmaktadır. Bir başkasını araç olarak kullanan kişi, fail olarak suça konu eylemden sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası ise TCK m. 37/2 uyarınca arttırılır. Bu durumun kabul edilmesinin nedeni iştirak kurallarının uygulanmasının mümkün olmadığı hallerde arka plandaki gerçek faillerin cezasız kalmalarını önlemektir (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016). Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere dolaylı faillikte, arka plandaki kişi, suçun icrai hareketlerini gerçekleştiren şahsın ve hareketinin üzerinde hâkimiyet kurmaktadır ve bu hâkimiyet nedeniyle fail olarak sorumlu tutulmaktadır. Kusur yeteneği olmayanların araç olarak kullanılması durumunda sadece bir suç işlenmemekte, kendisini yönlendirme yeteneği olmayan kişiler istismar da edilmektedir (Artuç & Bayyurt, 2008).

TCK m. 84/4 hükmü açısından dolaylı faillikten bahsetmeye gerek yoktur. Çünkü intihara yönlendirme suçu, kanunumuzda, kasten öldürme suçundan bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Burada amaç, failin olay üzerindeki sorumluluğunun artmasıyla beraber, daha ağır bir ceza ile cezalandırılmasını sağlamaktır. Kanun koyucu intiharın gerçekleşmesinde mağdur yerine yönlendirenin iradesinin etkili olması durumunda, yönlendirmeyi yapan failin cezasını ağırlaştırarak kasten öldürme suçunun cezasıyla cezalandırılmasını öngörmektedir. İntihara yönlendirme bağımsız bir suç olduğundan, fail

doğrudan fail olarak cezalandırılacaktır. Eğer kanunumuzda intihara yönlendirme ayrı bir suç olarak düzenlenmemiş olsaydı, o zaman, ölüm neticesini mağdurun kendi eylemi ile elde eden failin, dolaylı fail olarak cezalandırılması söz konusu olacaktı (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016). Öğretide, dolaylı fail tarafından suçta kullanılan kişinin sadece üçüncü kişi değil, mağdurun kendisinin de olabileceği kabul edilmektedir.

Başka bir görüşe göre ise, burada ne doğrudan faillikten ne de dolaylı faillikten söz etmek mümkün değildir. Buradaki faillik doğrudan faillik değildir. Çünkü suçun maddi unsurunu gerçekleştiren kişi fail değil, mağdur olmaktadır. Burada bir dolaylı faillik de söz konusu olmamaktadır. Çünkü dolaylı faillikte suçun maddi unsurunu gerçekleştiren kişi ile suçun mağduru farklı kimselerdir. Oysa intihara yönlendirme suçunda suçun maddi unsurunu gerçekleştiren kişi ile suçun mağduru aynı kişidir. Bu nedenle, buradaki düzenlemeyi kendine özgü bir düzenleme olarak kabul etmek gerekmektedir (Özen M. , 2011).

Faillik konusunda farklı görüşler mevcut olsa da, netice olarak denilebilir ki; maddede sayılan her seçimlik hareket bağımsız bir suçtur. İntihar edenin eylemine iştirak değildir. Bu açıdan suçun işlenmesi hususunda her hareket müşterek faillikle de işlenebilir. Ayrıca şeriklik, yönlendirmeye azmettirme veya yardım etme de mümkün olacaktır.

5.2.3.3 İçtima

TCK'da düzenlenen intihara yönlendirme suçu (m. 43/1) zincirleme suç şeklinde işlenebilir (Koca & Üzülmmez, 2016). Örneğin failin ilaç içerek intihara azmettirdiği kişinin, ilacı/zehiri içmesine rağmen ölmemesi durumunda, bu sefer eline silah vererek kişinin intihar etmesini istemesi halinde intihara yönlendirme suçu zincirleme suç şeklinde işlenmiş olacaktır (Koca & Üzülmmez, 2016). Çünkü burada fiilin aynı suç işleme kararına bağlı olarak yeniden işlenmesi söz konusudur (Bayraktar, et al., 2017). Bir başka görüşe göre ise, intihara yönlendirme suçunun değişik zaman aralıklarında aynı kişiye yönelik olarak işlenmesi mümkün değildir, böyle bir durumda birden fazla intihara yönlendirme suçunun aynı suç işleme kararına dayandığı söylenemez (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Ancak bizim de katıldığımız görüş, yukarıda verilen örnekte olduğu gibi failin azmettirdiği kişinin ilacı/zehri içmesi ancak ölmemesi durumunda, eline silah vererek intihar etmesini istemesinin, aynı kişinin, aynı

suç işleme kararı kapsamında yeniden işlenmiş sayılmasını gerektireceğidir (Koca & Üzülmaz, 2016; Bayraktar, et al., 2017).

İntihara yönlendirme suçunun, tek bir davranışla birden fazla kişinin intihara yönlendirilmesi durumunda, m. 84/1 açısından zincirleme suç kuralları uygulama alanı bulabilir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Ancak intihara yönlendirilen kişi birden fazla ise bu kişilerin belirli ve somut kişiler olması gereklidir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Belirsiz kişilerin teşviki söz konusu olduğunda uygulanacak hüküm m. 84/3'tür. TCK m. 84/3 aleni bir teşvik olduğundan, muhatap sayısı kaç olursa olsun suç tektir (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017). Bir başka anlatımla TCK m. 84/3, tipikliği gereği belirsiz sayıda kişiye karşı işlenebileceğinden, aynı neviden fikri içtimaya müsait değildir, dolayısıyla topluintihar olaylarında aynı neviden fikri içtima kurallarının uygulanması, suçun TCK m. 84/1 kapsamında kalması halinde mümkün olabilecektir (Koca & Üzülmaz, 2016).

TCK m. 84/4 açısından ise, intihara yönlendirme sonucunda intihar eden kişinin kusur yeteneğinin olmadığı veya cebir ya da tehditle sonucun elde edildiği hallerde, kişiyi intihar etmeye mecbur bırakmak da kasten öldürme suçunun icrai hareketleri kapsamında sayıldığından zincirleme suç hükümleri burada da uygulanmayacaktır (Centel, Zafer, & Çakmut, 2016). TCK m. 84/4'te kasten öldürme suçuna bir bütün olarak gönderme yapıldığından ve bu suç bakımından zincirleme suç hükümlerinin (m. 43) uygulanması kanunla devre dışı bırakıldığından, gerçek içtima kuralları uygulama alanı bulacaktır (Tezcan, Erdem, & Önok, 2017).

5.3 İntihara Yönlendirme Suçunun Muhakemesi ve Suçun Yaptırımı

Eski TCK'da düzenlenen intihara ikna ve yardım suçunun cezası olarak, üç yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası öngörülmüştür. İlk fıkra açısından, yani ölümün gerçekleşmesi gerekmeksizin yalnızca madde metnindeki hareketlerin yapılmasının suçun işlenmesi için yettiği hallerde, faile verilecek ceza, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Bu ceza adli para cezasına çevrilemeyeceği gibi, verilen ceza iki yıldan fazla ise veya failin on sekiz yaşından küçük ya da altmış beş yaşından büyük olduğu halde üç yılın üzerinde ise erteleme de söz konusu olamayacaktır (Centel, Zafer, & Çakmut, 2014).

İntiharın gerçekleşmesinin ağırlaştırıcı bir hal olarak düzenlendiği ikinci fıkra açısından verilecek ceza, dört yıldan on yıla kadar hapis cezasıdır. Suçun, alenen teşvik yoluyla işlenmesi halinde verilecek ceza ise, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıdır.

İntihara yönlendirme suçunu düzenleyen 84. maddenin son fıkrasına göre, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler; kasten öldürme suçundan sorumlu olacaklarından, kendilerine verilecek ceza da bu suça ilişkin düzenlemeye göre olacaktır. Ayrıca suç kasıtlı bir suç olduğundan, fail belli hakları kullanmaktan da yoksun bırakılacaktır (Koca & Üzülmöz, 2016). Söz konusu yoksunluklar kişinin mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar sürecektir (TCK m. 53/1-2). Seçme ve seçilme ehliyetinden yoksunluk konusundaki iptal kararı 24.11.2015 Tarihli Resmi Gazete’de yayınlandığından bu hususta hak yoksunluğu söz konusu olmayacaktır.

Suç, savcılık tarafından re’sen soruşturulur (Artuk, Gökçen, & Yenidünya, 2013). Görevli mahkeme, Asliye Ceza Mahkemesi’dir. Ancak 84/4. fıkra açısından, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme hükümleri kapsamında yargılanacaklarından, görevli mahkeme Ağır Ceza Mahkemesi’dir (Koca & Üzülmöz, 2016).

İntihara yönlendirme suçunun terör amacıyla suç işlemek için kurulmuş bir terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenmiş olması halinde terör suçu söz konusu olacaktır. (Terörle Mücadele Kanunu (TeMK) m. 4/a)

Eski TCK döneminde intihara ikna ve yardım suçu açısından yargılama sırasında ciddi ispat sorunlarının yaşandığı ifade edilmektedir. Bu hususta Y. 1. CD. tarafından 2003 yılında verilen bir kararda; “Sultan’ı intihara teşvike yardım etmekten yargılanan sanıklar Ali ile Sait hakkında, tüm aşamalarda suçlamayı reddeden ve görgü tanığı bulunmayan olayda dosya kapsamı delillere ve oluştıra nazaran sanıkların mahkûmiyetlerine yeter kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı halde yazılı şekilde hükümlülüklerine karar verilmesinin bozmayı

gerektireceği” belirtilmiştir (Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız, & Tepe, 2014). Söz konusu ispat sorunlarının, TCK döneminde de devam ettiği anlaşılmaktadır.

Örneğin, Y. 1. CD. 2007 yılında; “Ölenin yüzüstü konumda düştüğü yerde öldüğü, olayda kullanıldığı anlaşılan kendisine ait ruhsatlı tabancayı sağ eliyle tutar durumda bulunduğu ve bu elinde atış artıkları bulunduğu saptanmıştır. Maddi ve fizik bulgular kendini öldürme olgusunu açıklar niteliktedir. Aralarında ileri düzeyde gönül ilişkisi bulunduğunu söyleyen şüpheli Neriman, olay günü ölenle otel odasında birkaç saat birlikte olduklarını, önlemeye çalışmasına karşın olayın intihar şeklinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Olayda kullanılan tabancada şüphelinin parmak izi ve ellerinde atış artığının bulunmadığı belirlenmiştir. Soruşturma evresinde alınan beyanlardan ve elde edilen belgelerden anlaşıldığı gibi, ölenin ruhsal tedavi gördüğü, alkol bağımlısı olduğu, intihar etme eğilimi taşıdığı ve bunu zaman zaman yakınları yanında dile getirdiği, uzmanların alkolü bırakmazsa kendisini ve başkalarını öldürebileceğini yakınlarına ifade ettikleri, olay günü de aşırı derecede alkol aldığı, annesiyle ağlayarak konuştuğu, ölümden söz ettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda olayın kendisini öldürme şeklinde nitelendirilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir. Sonuç olarak şüpheliyi bu ölümden sorumlu tutularak hakkında intihara neden olmak suçundan kamu davasını açmayı gerektiren yeterlilikte bir kanıt bulunmadığı gibi kanıtların toplanmasında da bir eksiklik saptanamamıştır. İtirazın gerekçesinde ileri sürülen ve çelişkiler olarak gösterilen nedenler soyut, varsayıma dayalı anlatımlar olup olaya ilişkin kanıt değeri ve soruşturmanın genişletilmesini zorunlu kılar içerik taşımamaktadırlar” şeklinde bir karar vermiştir (Y. 1. CD. 16.07.2007 T., 2007/5397 E.; 2007/5817 K.).

Bu iki karardan da anlaşılabacağı üzere, intihara yönlendirme suçunun gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda ispat sorunları yaşanmaktadır. Bunun sebebi de intiharın kişiler tarafından kendi iradeleri ile gerçekleşmiş olabileceği veya kişilerin intihara yönlendirilmiş olabilecekleri veyahut kasten öldürme fiillerine intihar süsü verilmeye çalışılmış olması ihtimallerinin söz konusu olmasıdır. Her intihar fiili yukarıda da bahsedildiği üzere hukuk ile ilgilidir ve ilgili makamlar her intihar vakasında maddi gerçeğe ulaşmak amacıyla olayın mahiyetini araştırmaktadırlar.

5.4 Zamanaşımı

Ceza kanunlarında dava zaman aşımı ve ceza zamanaşımı olmak üzere iki türlü zamanaşımı kabul edilmiştir. Dava zamanaşımı, olayın oluş tarihinden itibaren işlemeye başlar ve kanunda öngörülen süre içerisinde dava açılmaz veya açılan dava yargılama sonunda neticelenmez ise gündeme gelir. Dava zamanaşımı süresinin dolması devletin yargılama hakkının sona ermesi gibi bir sonuç doğurması nedeniyle, soruşturma, kovuşturma, istinaf ve temyiz aşamalarının tümünde re'sen nazara alınır. Yapılan yargılama sonucunda mahkemenin kararı kesinleşip hüküm halini aldıktan sonra işlemeye başlayan zamanaşımı ise, ceza zamanaşımıdır. Kanunda öngörülen ceza zamanaşımı süresinin dolması, hükmün infaz edilebilirliğini ortadan kaldırır. Bir başka deyiş ile devletin cezalandırma yetkisinin elinden alınması şeklinde de tarif edilebilir.

İntihara yönlendirme suçunda TCK m. 84/1'e ilişkin dava zamanaşımı TCK m. 66/1e'ye göre suçun işlendiği tarihten itibaren 8 yıldır. Dava zamanaşımını kesen nedenlerin gerçekleşmesi söz konusu olursa, TCK m. 67/4 uyarınca dava zamanaşımı süresi en fazla 12 yıl olacaktır. Ağırlaştırıcı neden olan intiharın gerçekleşmesi ile başkalarını intihara alenen teşvik etme halinde ise dava zamanaşımı suçun işlendiği tarihten itibaren 15 yıl olacak, dava zamanaşımını kesen nedenlerin oluşması halinde zamanaşımı süresi en fazla 22 yıl 6 ay olacaktır (TCK m. 66/1-d, TCK m. 67/4).

İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş veya bu yeteneği ortadan kaldırılmış kişilerin intihara yönlendirilmesi ile cebir ve tehdit kullanılarak kişilerin intihara mecbur edilmesi halinde ise kasten öldürme suçunun cezası verileceğinden, dava zamanaşımı süresi suçun işlendiği tarihten itibaren 25 yıl olacak, dava zamanaşımını kesen nedenlerin gerçekleşmesi halinde zamanaşımı süresi en fazla 37 yıl 6 ay olacaktır (TCK m. 66/1-b, TCK m. 67/4).

Fail, suçun işlendiği sırada, 12 yaşını doldurmuş olup henüz 15 yaşını doldurmamışsa yukarıda yazılı sürelerin 1/2'si, 15 yaşını doldurmuş olup 18 yaşını doldurmamış olması halinde ise yukarıdaki sürelerin 2/3'ünün geçmesi zamanaşımının dolması için yeterli olacaktır (TCK m. 66/2).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

İntihar, sebepleri hiçbir zaman tam anlamıyla tespit edilemeyen, kişinin kendi hayatına karşı yönelttiği bilinçli ve kasıtlı bir saldırganlık ve yok etme eylemi olarak tanımlanmaktadır. İntihar eylemi üzerinde psikolojik, sosyolojik ve biyolojik faktörlerin etkili olduğu bilinmekle birlikte, hiçbiri tek başına intihar eyleminin çözümlenmesini ve tanımlanmasını tam olarak sağlayamamaktadır. Ekonomik, sosyal, siyasal, ailevi ve psikolojik bağlamda intihar olgusu incelendiğinde en temel sebebin psikoloji üzerinde toplandığı görülmekle birlikte halen tam olarak intihar sebepleri açıklanamamaktadır. Dünya üzerindeki intihar eylemlerinin %80'ninin az ve orta gelirli ülkelerde yaşanan insanlar tarafından gerçekleştiriliyor olması, bu eylemin ekonomik boyutunun çarpıcı etkisini gözler önüne sermektedir.

Dinsel ve toplumsal açıdan kabul edilmeyen bir hareket olarak sayılan intihar, hukukumuzda suç olarak düzenlenmiş bir fiil değildir. Bunun sebebi kişinin kendi yaşamı üzerindeki tasarruf hakkı olarak nitelendiren görüşlerin yanı sıra, intihar eyleminde bulunan kimsenin intihar eylemi ölüm ile neticelenmiş ise, ölmüş kimsenin cezalandırılmasının imkânsızlığı, eğer eylem ölüm ile neticelenmemiş ise de, intihar eden kişiyi cezalandırmanın o kişinin, zaten hassas olduğu düşünülen psikolojisi üzerinde negatif bir etki oluşturacağının savunulmasıdır.

Psikolojisi bozuk ve kendini ölüm ile cezalandırmak isteyen veya zorluklardan kaçmak için ölümü yaşama tercih etmiş bir insana, yaptırım uygulamak, modern ceza hukuku sisteminde yer alan ceza ve infaz hukukunun temel ilkeleri ile bağdaşmayacaktır. İnfaz hukukunda kişiyi ıslah ederek, yeniden topluma kazandırmak söz konusudur. İntihar suç sayılsa idi, burada intihar eden kişi ölmez yani intihar fiili vuku bulmaz ise, gerçekleştirdiği fiilin faili konumuna düşecek ve cezalandırılması gerekecekti. Böyle bir durum söz konusu olsaydı, bu kişinin yeniden topluma kazandırılması bir yana ıslah edilmesi de mümkün

olmayacak, aksine kişinin içinde bulunduğu psikolojik travmaların artmasına sebep olacaktır.

AİHM, gerek intiharın gerekse intihara yönlendirme fiillerinin suç sayılıp sayılmaması konusunun değerlendirilmesini, ülkelerin iç hukuklarına yani devletlerin kendi inisiyatiflerine bırakmaktadır. Önüne gelen, konuyla bağlantılı ötanazi, hekim yardımlı intihar durumlarında konuyu, yaşam hakkı açısından değerlendirmekte ve sözleşmeye uygunluk denetimi yapmaktan ileri gitmemekte, tüm Avrupa Konseyi ülkelerini bağlayacak bir kabul veya ret tavrı göstermemektedir.

İntihar kavramı yaşam hakkı ile ilişkili olarak, ötanazi, hekim yardımlı intihar ve talep üzerine adam öldürme konularında ise TCK'da ayrı ve bağımsız hükümler bulunmamaktadır. TCK, bu fiilleri kasten adam öldürme suçu gibi cezalandırmaktadır.

İntihara yönlendirme suçu, ilk bakışta, her ne kadar ötanazi, hekim yardımlı intihar ve talep üzerine adam öldürmeyle benzerlik gösteriyormuş gibi görünse de, bu benzerlik algısı aslında intiharın işleniş şekli sebebiyle şekli benzerlikten kaynaklanmaktadır. Ötanazi, kavram olarak iyileşmesi imkânsız ölümcül bir hastalığa yakalanıp, o günki tıbbın koşullarında tedavisi olmayan bir hastalığa sahip olan bir kişinin öldürülmesi, hekim yardımlı intiharın da bir ötanazi türü olarak sayılması, talep üzerine adam öldürmenin ise kişinin kendi rıza ve isteği ile kendisinin ölümüne bir başkasının yardım etmesini istemesi olduğundan, mukayeseli hukukta anlatıldığı üzere bu fiillerin intihara yönlendirme kapsamında olmadığı görülmektedir.

Bu kavramların neden intihara yönlendirme fiili kapsamında değerlendirilemeyeceği, fiili gerçekleştirenlerin kim olduğu, fiilin hangi şartlar altında gerçekleştiği ile hangi suçun oluşumuna nasıl sebebiyet verdiği konularına çalışmamızda detaylıca yer verilmiştir. Kanaatimizce, aktif ötanazi ve hekim yardımlı intiharın suç olmaktan çıkarılması halinde, TCK'da bu fiillere ilişkin ayrı düzenlemeler yapılmalıdır.

Ötanazi ve hekim yardımlı intihar konularında yapılacak düzenlemeler suistimale yer vermeyecek nitelikte; şartları, koşulları kesin hatlarla belirlenmeli, denetim mekanizması kuvvetli bir şekilde düzenlenmelidir.

Kanımızca, temelde korunan yaşam hakkının, kişilerin onurlu bir şekilde ölme veya onursuz yaşamama hakkından üstün sayılmaması gerekmektedir. Bir başka deyişle, yaşam hakkının, “İnsan onuru dokunulmazdır” ilkesinden üstün olmadığı göz ardı edilmemeli ve ölüm hakkının da, kanunla düzenlenmiş şartlarda kabul edilmesi gerekmektedir. Yukarıda belirtilen suçlarla ilgili olarak başta Oveido Sözleşmesi olmak üzere Bioetik Sözleşmeleri göz önünde bulundurulmalı ve tıpta teknolojik gelişmeler izlenerek bu maddeler güncellenmelidir. Talep üzerine öldürme suçuna ilişkin olarak da, kasten adam öldürme fiilinin yaptırımına nazaran daha az ceza tayini içeren, özel bir kanun maddesi düzenlenmesi gerekmektedir. Tüm bu kurumlarda aslen korunmak istenen, küçük, kendi kararlarını alamayan, akli melekeleri yerinde olmayan kişilerdir. Saygınlıkla ölme hakkı tesis edilecek ise, özellikle bu kişilerin korunmasının tam olarak sağlanması gerekmektedir.

Çalışmamızda mukayeseli hukuk başlığı altında, Kıta Avrupası devletlerinin bir bölümüne ve ABD’nin farklı eyaletlerindeki intihara yönlendirme suçuna dair düzenlemelere yer verilmiştir. İncelenen devletlerin bir kısmında intihara yönlendirme, azmettirme, yardım, ikna gibi konuların ayrıca bir suç olarak düzenlendiği, bir kısmında ise konu ile ilgili düzenleme yapılmadığı, suç olarak kabul edilmediği görülmektedir.

İntiharın suç olarak düzenlenmemesi sebebiyle, kişiyi intihara yönlendiren, azmettiren ve/veya herhangi bir şekilde yardım eden kişilerin fiillerinin cezasız kalmaması amacıyla TCK m. 84’te “İntihara Yönlendirme suçu” ayrı ve bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. TCK, 765 sayılı TCK’ya nazaran daha geniş kapsamlı bir düzenleme getirmiş olmasına rağmen korunan hukuki yarar ve diğer TCK maddeleri göz önüne alındığında, madde metninde eleştirilebilir yönler bulunmaktadır.

Eski TCK’da “intihara yönlendirme suçu”, intihara ikna ve yardım hareketlerinin birlikte yapılmasını ve netice bakımından intihar eden kişinin, intihar eylemi sonucunda ölmesini cezalandırmaktaydı. Bu düzenleme, bir fiilin intihara yönlendirme suçu kapsamında değerlendirilmesi bakımından detaysız, katı ve sınırları çok dar olması ve failin bu suç kapsamında cezalandırılmasını kimi zaman olanaksız kılması nedeniyle haklı olarak eleştirilmiştir. TCK, “intihara yönlendirme suçunu”, seçimlik hareketli bir tehlike suçu olarak

düzenlemiş, failin kanunda sayılmış seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirmesi halinde cezalandırılabilmesini emretmiş (m. 84/1), kişinin intihar sonucunda ölmesini, suçun oluşması için şart koşmamış, ağırlaştırıcı neden olarak düzenlemiştir (m. 84/2). Buna ek olarak, m. 84/3'te alenen teşvik durumunda cezanın arttırılacağı, m. 84/4'te işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenlerin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacakları belirtilmiştir.

Madde 84/4'te güdülen amacın, isnat yeteneği olmayan kişilerin bu durumlarından faydalananarak intihar etmelerini sağlayanların çok daha ağır bir şekilde cezalandırılmalarını sağlamak olduğu düşünüldüğünde, intihara sevk edilen kişilerin uyuşturucu, uyarıcı madde ya da alkolü kendi istekleriyle almış olup olmadıklarının bir önemi bulunmamalıdır. Ancak madde hükmünde geçen “ortadan kaldırılan” ifadesi, failin intihara sevk ettiği mağdurun sevk hareketinden önce isnat yeteneğini de kaldırması gerektiği şeklinde düşünülmesini olanaklı kılmaktadır. Bu nedenle, hükmün isnat yeteneği; fıkradaki ifadeyle “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği ortadan kalkmış” şeklinde değiştirilmesi yerinde olacaktır.

TCK'da sayılmış olan seçimlik hareketler gelişen ve dış dünyaya yansıyan çeşitlilik karşısında yetersiz kalmanın eşiğindedir. Dünyada insanlığın yaşamakta olduğu sıkıntılar ve çaresizlik duygusu ile insanların, ortak alanlardaki davranışları, kutsal saydıkları, kişilikleri değişmektedir. Maddede belirtilen seçimlik hareketlerin yorumlanmasında daha yenilikçi, sadece bu suça özgün bazı tanımlamalar yapılmalıdır.

İntihara yönlendirme sebebiyle yapılacak bir yargılamada, mağdurun olayın ex ante, ex post ve oluş anını ifade ve/veya sorguda açıkça dile getirmesini psikolojik olarak kaldırıp kaldıramayacağına Adli Tıp tarafından karar verilmesi doğru olacaktır.

Bu suça dair cezanın belirlenmesinde de Adli Tıp Kurumu ile kooperasyon içinde olunmalıdır. Adli Tıp Kurumu, mağdura karşı işlenen suç sonucunda, “mağdurda psikopatik araz tespit edilmiş olup, ruh sağlığı bozulduğuna” dair bir kanısı oluşur ise, failin cezası alt sınırdan uzaklaşarak verilmelidir. Madde

metnine bu konuda açık hüküm yapılması ya da sürekli bir araz halinin ağırlatıcı sebep olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Madde metninin 2. fıkrasında “intiharın gerçekleşmesi” terimi yerine ölüm neticesinin gerçekleşmesi olarak düzenlenmesi, 1. fıkra da yer alan “bir başkasının intiharına” yardım eden, teşvik eden, azmettiren ve kararını kuvvetlendiren terimleri, kişinin intihar fiilinde bulunmuş ancak ölüm neticesi gerçekleşmemiş şeklini ifade ettiğinden ötürü, her iki fıkra hükmünün de yorum veya açıklanmaya mahal vermeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Çalışmamızda incelenen töre intiharları konusunda ise, suçun ve failinin tespit edilmesi zordur. Töre saikiyle işlenen cinayetler konusunda yapılan hukuki düzenlemeler, beklenenin aksine cinayet rakamlarında bir düşüş sağlamamış, beraberinde töre intiharları kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple intihara yönlendirme suçunun töre saiki ile işlenmesi halinin de dâhil edilip, töre baskısına uğramış ancak intihar eylemine başlamadan adli makamları devreye sokarak kişinin soruşturma başlatmasına doğrudan imkân tanınması kanımızca uygulamanın kapsamını genişletip, suçun oluşumunda azalmaya sebep olacaktır.

İntihar, işlenme şekli sebebiyle, kendi gizemini korumaktadır. Başarıya ulaşmış bir intihar olayı meydana geldiğinde kolluk kuvvetleri, savcılık, adli tıp kurumu ve yargılama makamları meydana gelen olayın gerçekten bir intihar olayı mı, yoksa intihar süsü verilmiş bir adam öldürme suçu mu olduğunu araştırmaktadır. Bu bağlamda, soruşturma aşamasında delillerin toplanmasında sıkıntı yaşanması ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılamaması olasılığı da bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akcan, E.** (2013). Ötanazi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), (ss. 3-26).
- Akdaş, F.** (2009). 'İntihar Terörizmi ve Din', Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye. (s. 8).
- Akipek, J., Akıntürk, T., & Karaman, D.** (2012). *Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, (ss. 356-358).
- Alptekin, K., & Duyan, V.** (2012). *İntihar ve İntiharı Önleme*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, (ss. 15-21).
- Arkun, N.** (1978). İntiharın Psikodinamikleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, (ss. 25-27, 136-141).
- Artuç, M.** (2008). *Kişilere Karşı Suçlar*. Ankara: Adalet Yayınevi, (s. 230).
- Artuç, M., & Bayyurt, Y.** (2008). *Gerekçeli, Karşılaştırmalı, Tablolu, Eski ve Yeni Metinleriyle 5237 Sayılı TCK Tablolu 5271 Sayılı CMK 5275 Sayılı CGİK*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, (s. 229).
- Artuk, M. E.** (1992). Ötanazi. *Yargıtay Dergisi*(3), (ss. 300-317).
- Artuk, M. E.** (1994). İntihar ve İntihara Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Yapılan Son Değişiklikler Sempozyumu Özel Sayısı*, 4(1-2), (ss. 114-117).
- Artuk, M. E.** (1995). Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 8(1-3), (s. 7).
- Artuk, M., & Yenidünya, A.** (2001). Ötanazi. *Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan İzmir: 9 Eylül Üniversitesi Yayınları*, (ss. 297-320).
- Artuk, M., & Yenidünya, A.** (2011). Ötanazi. N. Centel (Dü.) içinde, *Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, (ss. 107-140).
- Artuk, M., Gökçen, A., & Yenidünya, A.** (2013). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, (s. 2234).
- Artuk, M., Gökçen, A., & Yenidünya, A.** (2014). *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. Ankara: Adalet Yayınevi, (ss. 3169-3189).
- Atladı, R.** (2007). Türk Ceza Hukuku ve Aktif Ötanazi. *I. Uluslararası Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Kongresi - Organ ve Doku Naklinde Tıp Etiği ve Tıp Hukuku*. İstanbul, (ss. 417-431).
- Aydın, N.** (2009). *Türk Suç ve Ceza Hukuku Genel Hükümler-Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, (s. 173).
- Bacceria, M.** (1964). *Suçlar ve Cezalar*. (M. Göklü, Çev.) İstanbul: İnkılap ve Aka Nurgöl matbaası, (s. 270).
- Bayraktar, K., Yıldız, A., Altunç, S., Kurt, G., Kızıroğlu, S., Pınar Memiş, K., et al.** (2017). *Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar* (Cilt II). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, (ss. 57-86).

- Bulut, E., Küçüker, H., & Bulut, N.** (2012). İntiharın Kısa Tarihçesinden Sebep ve Yöntemlerine Genel Bakış. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34(1), (ss. 128-135).
- Centel, N., Zafer, H., & Çakmut, Ö.** (2014). *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. İstanbul: Beta Yayınları, (ss. 90-95).
- Centel, N., Zafer, H., & Çakmut, Ö.** (2016). *Kişilere Karşı Suçlar*. İstanbul: Beta Yayınları, (ss. 83-98).
- Çağlayan, M.** (1966). Ötanazi ve İntihar. *Adalet Dergisi*(1), (ss. 3-33).
- Demirbaş, T.** (2014). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınevi, (ss. 301-305).
- Dönmezer, S.** (2004). *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*. İstanbul: Beta Yayınları, (s.102).
- Durkheim, E.** (2013). *İntihar*. (Ö. Ozankaya, Çev.) İstanbul: Cem Yayınevi, (ss. 9, 20-25, 80, 81, 230-245, 270-275, 380-385).
- Dutertre, G.** (2007). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler*. Ankara: Avrupa Konseyi Yayınları, (ss. 30-50).
- Duttge, G.** (2011). Alman Hukukunda Ötanazi. N. Centel (Dü.) içinde, *Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi* (B. Özcanlı, & Z. Elibol, Çev). İstanbul, (ss. 213-242).
- Erem, F.** (1990). Ceza Hukukunda İntihar. *Yargıtay Dergisi*, 16(4), (ss. 490-502).
- Erman, S., & Özek, Ç.** (1994). *Ceza Hukuku Özel Bölüm Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*. İstanbul: Dünya Yayıncılık, (ss. 76-80).
- Ersoy, U.** (2018). İntihara Yönlendirme Suçu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (ss. 75-139).
- Ertürk, Y.** (2007). Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Türkiye Raporu.. Ankara: İnsan Hakları Ortak Platformu, (ss. 4-24).
- Freud, S.** (1993). Yas ve Melankoli. (O. E. Çev. R. Uslu, Dü.) *Kriz Dergisi*, 1(2), (s.1).
- Güven, K.** (2000). *Kişilik Hakları ve Ötanazi*. Ankara: Nobel Yayınevi, (s. 15, 40, 128).
- Haas - İsviçre**, 31322/07 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı, 20.01.2011).
- Hakeri, H.** (1997). Türk Ceza Kanununun Kişinin Hayatının Korunmasına İlişkin Hükümlerinde Reform Önerisi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, I(1), (s. 124, 125).
- Hakeri, H.** (2006). Türk Tıp Hukukunda Aydınlatma ve Tıbbi Müdahalelerde Bilgilendirilmiş Rıza Alınması Yönetmeliği Taslağı. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel sayı, Türk - Alman Hukuku Sempozyumu, III(2)*, (ss. 31-48).
- Hakeri, H.** (2009). *Tıp Hukuku Temel Bilgiler* (2 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, (ss. 361-394).
- Hakeri, H.** (2014). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, (ss. 121-131).
- İnceoğlu, S.** (1999). *Ölme hakkı*. İstanbul: Ayrıntı yayınları, (ss. 44-57).
- İnceoğlu, S.** (2006). İnsan Hakları Bakımından Ötanazi. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel sayı, Türk - Alman Hukuku Sempozyumu, Cilt III*, (Sayı 2), (ss. 289-306).
- Kalay, S.** (2015). '5237 s. Türk Ceza Kanunu'na Göre İntihara Yönlendirme Suçu', Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye. (ss. 4-6, 43-53, 115-118).

- Keskin, M.** (2003). *İntihar: Açıklama, Değerlendirme, Tedavi, Önleme*. Ankara: Çizgi Tıp Yayınevi, (s. 5).
- Kılınç, B.** (2013). Türk Hukuku Açısından Ötanazi. *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları- Birikimler* 4, (ss. 299-320).
- Koca, M.** (1993). *TCK'da İntihara İkna ve Yardım Suçu (m.454)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. (ss. 1-25, 35-41, 47-66).
- Koca, M.** (2006). Yeni TCK'da Hekimler Hakkında Uygulanacak Yaptırımlar. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel sayı, Türk - Alman Hukuku Sempozyumu, III(2)*, (ss. 159-184).
- Koca, M.** (2010). İntihara Yönlendirme Suçu (TCK m.84). *Ceza Hukuku Dergisi(12)*, (ss. 19-40).
- Koca, M., & Üzülmüş, İ.** (2013). Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma (TCK m. 87/4). *Prof. Dr. Füsun Sokullu'ya Armağan* (Cilt LXXXI, Sayı:1). içinde İstanbul: İÜHFM, (ss. 801-814).
- Koca, M., & Üzülmüş, İ.** (2016). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, (ss. 109-127).
- Kocasakal, Ü.** (2006). Yeni Türk Ceza Kanununda Hekimin Cezai Sorumluluğu. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel sayı, Türk - Alman Hukuku Sempozyumu, III(2)*, (ss. 151-164).
- Koch - Almanya**, 497/90 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı, 19.07.2012).
- Kozatepe, E.** (2015). 'İntihar ve İntihara Teşebbüs Yöntemleri, Nedenleri ve Çözüm Yolları', Yüksek Lisans Tezi, T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye. (ss. 47-63).
- Mausbach, J.** (2011). İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar. N. Centel (Dü.) içinde, *Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi* (I. Önay, & S. Yakuppur, Çev.). İstanbul, (ss. 141-160).
- Meydan Larousse, B. L.** (1973). *İntihar* (Cilt 6). İstanbul: Meydan Yayınevi, (s. 352).
- Nelson, C.** (2016). An Ethichs of Permission: A Response to the California End Of Life Option Act. *The Permanente Jurnal*, (ss. 122-124).
- Odağ, C.** (1990). *İntihar (Özkıym)-Tanım, Kuram, Sağaltım*. İzmir: İzmir Psikiyatri Derneği, (ss. 20-25).
- Ölçer, P.** (2010). Hollanda Hukukunda Ötanazi. *Fasikül Aylık Hukuk Dergisi(4)*, (ss. 18-22).
- Önder, A.** (1994). *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*. İstanbul: Filiz Kitabevi, (s. 16).
- Öntan, Y.** (2015). İntihara Yönlendirme Suçları. *Prof.Dr.Nevzat Toroslu'ya Armağan* (Cilt 2). içinde Ankara, (ss. 845-898).
- Özbek, V.** (2008). *Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı*. Ankara: Seçkin Yayınevi, (ss. 371-373).
- Özbek, V., Doğan, K., Bacaksız, P., & Tepe, İ.** (2013). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, (s. 218).
- Özbek, V., Kanbur, M., Doğan, K., Bacaksız, P., & Tepe, İ.** (2014). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, (ss. 141, 142, 169-189).
- Özen, M.** (2011). İntihara Yönlendirme Suçu. *Ceza Hukuk Dergisi(16)*, (ss. 32-67).

- Özen, M., & Ekinci Şahin , M.** (2010). Ötanazi. *Ankara Barosu Dergisi*(2010/4), (ss. 15-36).
- Özgenç, İ.** (2005). *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)*. Ankara, (s. 355, 588).
- Özgenç, İ.** (2014). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, (s.162, 163).
- Özkara, E.** (2008). Ötanaziye Farklı Bir Bakış: Belçika'da Ötanazi Uygulaması ve Ülkemizdeki Durum. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(78), (ss. 105-120).
- Özsunay, E.** (1998). Hayatın Başlangıcı ve Sonuna İlişkin En Önemli Sorunlar. *Bülent Davran'a Armağan*. içinde İstanbul, (ss. 1-58).
- Özyüksel, Ö.** (2015). 'İntihara Yönlendirme Suçu (TCK MS.84)', Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. (ss. 4-32).
- Palabıyıkoglu, R.** (1993). İntihar Davranışlarında Ailenin Rolü ve Önemi. *Kriz Dergisi*(1), (s. 47, 63).
- Parlar, A., & Hatipoğlu, M.** (2007). *Yeni Türk Ceza Kanununda Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi, (s. 573).
- Pretty - Birleşik Krallık Davası, 2346/02** (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı, 29.04.2002).
- Ritzer, G.** (1992). *Sociological Theory, McGraw-Hill, Third Edition*. (Ü. Tatlıcan, Çev.) New York, (ss. 1-21).
- Rosenau, H.** (2008). Aktif Ötanazi. A. Erdağ (Dü.), *V.Türk Alman Hukuku Sempozyumu* içinde, Ankara, (ss. 83-118).
- Sağlam, İ.** (2017). Doktor Yardımlı İntihar ve Bu Konuyu Ele Alan Düzenlemelere Bir Örnek Olarak,"California Hayatı Sonlandırma Seçeneği Yasası"nın Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, XXIII*(3), (ss. 499-577).
- Sakin, S.** (2016). *Ceza Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, (ss. 330-337).
- Sakin, S.** (2018). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Savaş Yayınevi, (ss. 10-14).
- Sezer, S.** (2011). 'Ticari Başarısızlık Sonucu Ortaya Çıkan İntihar ve İntihar Girişimi Olaylarının Sosyo-Ekonomik Nedenleri', Doktora Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. (s.59, 61, 64).
- Soyaslan, D.** (2014). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, (s. 253).
- Sümer, N.** (2015). 'Dinlerin İntihar Olgusuna Bakışı', Doktora Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye. (ss. 48-50).
- Şahin, M. A.** (2012). *Ceza Hukukunda Rıza*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, (ss. 111, 120-123, 263, 279).
- Şimşek, M.** (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*(54), (ss. 319-335).
- Tezcan, D., Erdem, M., & Önok, R.** (2006). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, (ss. 134-138).
- Tezcan, D., Erdem, M., & Önok, R.** (2017). *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, (ss. 184-204).
- Tokaç, M.** (2010). Ötanazi. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, (ss. 74-79).

- Ünver, Y.** (2006). Türk Tıp Hukukunda Rıza. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel sayı, Türk - Alman Hukuku Sempozyumu, III(2)*, (ss. 227-264).
- Ünver, Y.** (2009). Türk Tıp Ceza Hukukunda Hukuk ve Etiğin Çatışma Alanları. *Sağlık Alanında Etik ve Hukuk Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul, (s. 368).
- Ünver, Y.** (2010). Türk Ceza Kanunu Açısından Ötanazi. *Türkiye Bioetik Derneği VI.Tıp Etiği Kongresi "Bioetikte Yeni Ufuklar" Bildirileri Özetleri Kitabı*, İstanbul, (s. 22).
- Vardar, B.** (1971). İlaç Alarak İntihar Teşebbüsleri. *Vakıf Gureba Hastanesi Yıllık Bülteni*, (ss. 43-48).
- Yahşi, M.** (2015). 'Terör Örgütlerinde İntihar Bombacısı Kişiliği ve Etkinliği', Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye. (s.39, 55, 62-69) .
- Yaraman, A.** (2003). *Toplumsal Değişme ve Kişilik Özellikleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları, (s. 41, 42).
- Yarayan, A.** (2013). *Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler*. Ankara: Yetkin Yayınları, (s. 215).
- Yaşar, Y., & Turan, I.** (2013). Alman, Avusturya ve İsviçre Yüksek Mahkeme Kararları Çerçevesinde Talep Üzerine Adam Öldürme Suçu ve Ötanazi İlişkisi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, (ss. 39-69).
- Yıldız, A. K.** (2014). *Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan* (Cilt III). İstanbul: Beta Basım, (ss. 241-290).
- Yüksel, T.** (2007). *En Son Yargıtay Kararları ile 5237 Sayılı Yeni Ceza Kanununa Göre İlgili Genel Hükümler Işığında Adam Öldürme Yaralama İntihara Yönlendirme İşkence ve Eziyet Suçları*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, (s. 152, 153).

İnternet Kaynakları

<http://www.libertylawsite.org/2017/07/26/killing-words-and-the-first-amendment/>. (16.05.2018).

<http://www.merlininkazani.com/mavi-balinanin-kurucusu-cezasini-buldu-haber-96738>. (22.06.2018).

<http://www.posta.com.tr/mariam-oyunu-nedir-mavi-balina-oyunu-ne-demek-2004116>. (10.06.2018).

<https://onedio.com/haber/fuarda-sergilenen-ilk-kez-hollanda-da-halkin-karsisina-cikacak-intihar-makinesi-tartismalarin-odaginda-816971>. (17.06.2018).

<https://www.aydinlik.com.tr/mavi-balina-oyunu-intihara-surukledi-yasam-eylul-2017-1>. (21.05.2018).

<https://www.robertreeveslaw.com/blog/causing-suicide/>. (16.05.2018).

HUDOC. European of Human Rights. (26.06.2018). <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22fulltext%22:%5B%22koch%22%5D,%22languageisocode%22:%5B%22TUR%22%5D,%22appno%22:%5B%2246043/14%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-163009%22%5D%7D> adresinden alındı.

Özkan, Y. (2017). *Hollanda'da Ötanazi İsteyenlerin Sayısı Artıyor*. 15.06.2018 tarihinde BBC News Türkiye: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41788985> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe sözlük, 15.05.2018 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden alındı.

The Guardian. 15.05.2018 tarihinde <https://www.theguardian.com/society/2014/jul/17/euthanasia-assisted-suicide-laws-world>. *Euthanasia and assisted suicide laws around the world* adresinden alındı.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2018a). 13.06.2018 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1060 adresinden alındı.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2018b). 13.06.2018 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=115&locale=tr> adresinden alındı.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2018c). 13.06.2018 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=115&locale=tr> adresinden alındı.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Tülay BÜYÜKASAR
Doğum Tarihi ve Yeri : 13.01.1985 - İstanbul
E-posta : av.tulaybuyukasar@hotmail.com

Öğrenim Durumu:

- **Lisans** : 2008, Yeditepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk
- **Yükseklisans** : 2018, İstanbul Aydın Üniversitesi, Hukuk Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Programı

Meslek : Avukat

Katılınan Kurs Ve Seminerler:

- 2016, İstanbul Barosu, Pazartesi Forumları, Ceza Muhakemesinde İstinaf
- 2016, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Haydarpaşa Hukuk Kulübü, ' Ceza Muhakemesi Hukuku'nda Koruma Tedbirleri' Sempozyumu
- 2013, Universal Certificate,
 - Etkili Sunum Teknikleri Eğitim Sertifikası
 - Beden Dili Eğitimi Sertifikası
 - Reklamcılık Eğitimi Sertifikası
 - Dış Ticaret Eğitimi Sertifikası
- 2009, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Global Hukuk Programları Direktörlüğü, CMK Uygulamaları Sertifika Programı, 'Eğiticilerin Eğitimi'.
- 2009, Expertexim Uluslararası Ticaret Akademisi, Uluslararası Ticaret Hukuku Sertifika Programı.
- 2008, Türkiye Barolar Birliği ve Avrupa Konseyi ' Türk Avukatların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Aşamalı Eğitimleri Projesi', Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Eğitim Semineri.
- 2008, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi & Julius –Maximilians Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza Hukukunun Sınırları konulu ' Uluslararası 2. Türk-Alman Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Sempozyumu organizasyon komitesinde görev almış ve adı geçen Sempozyuma aktif olarak katılmıştır.
- 2007, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi & Basel Üniversitesi Hukuk Fakültesi (İsviçre- Basel), Tıp ve Hukuk Eğitim Seminer Çalışması